Alexander McCall Smith

Lacrimi de girafa

Alexander McCall Smith s-a născut în Zimbabwe în 1948 şi şi-a făcut studiile în această țară şi în Scoția. Devenit profesor universitar, s-a întors în Africa pentru a ajuta la înființarea unei noi facultăți de drept în cadrul Universității din Botswana. În prezent este profesor de medicină legală la Universitatea din Edinburgh şi membru al mai multor organizații britanice şi internaționale din domeniul bioeticii. Alexander McCall Smith a scris peste cincizeci de cărți, printre care se numără lucrări academice, volume de povestiri şi cărți pentru copii care s-au bucurat de un imens succes. Obține recunoaşterea internațională în 1998, odată cu publicarea romanului Agenția de detective nr. 1, primul dintr-o serie care mai include Lacrimi de girafă (2000), Moralitate pentru fete frumoase (2001), Şcoala de dactilografie Kalahari pentru bărbați (2002), Dulapul plin al vieții (2003) şi în compania doamnelor vesele (2004). Această serie are în centrul ei Agenția de detective nr. 1, prima înființată şi, evident, cea mai bună din Botswana. Patroana agenției, Mma Precious Ramotswe, rezolvă tot felul de cazuri, de la dispariții la poveşti cu vraci, soți infideli, concursuri de frumusețe trucate sau vini imaginare. Precaritatea şi ridicolul cazurilor transformă tema detectivistă în parodie de bună calitate, în linia umorului englezesc de tip P.G. Wodehouse sau Tom Sharpe. Seria captivează de la primele pagini, antrenând

cititorul în noi şi noi aventuri într-un ținut exotic, alături de un personaj comic-bonom.

Această carte îi este dedicată lui Richard Latcham

Capitolul unu - Casa domnului J.L.B. Matekoni

Domnului J.L.B. Matekoni, proprietarul companiei Tlokweng Road Speedy Motors, nu i-a venit să creadă că Mma Ramotswe, formidabila fondatoare a Agenției de detective nr. 1, a acceptat să-l ia de bărbat. Era la a doua cerere; la prima, care necesitase un curaj imens din partea lui, se alesese cu un refuz - blând şi nu lipsit de regrete -, dar, totuşi, un refuz. După asta, îşi închipuise că Mma Ramotswe nu se va recăsători niciodată; că scurtul şi dezastruosul ei mariaj cu Note Mokoti, trompetist şi împătimit fan al jazzului, o convinsese că mariajul nu este altceva decât rețeta tristeții şi a suferinței. La urma urmei, era o femeie independentă, cu o afacere de condus şi o casă confortabilă, proprietate personală, situată pe Zebra Drive. De ce, se întreba el, s-ar lega o astfel de femeie de un bărbat care s-ar putea dovedi greu de suportat de îndată ce jurămintele vor fi fost rostite şi se va fi instalat în casa ei? Nu, dacă ar fi fost în locul lui Mma Ramotswe, ar fi fost foarte posibil ca el însuşi să refuze o cerere în

căsătorie, chiar şi una venită din partea unei persoane extrem de rezonabile şi respectabile ca el.

Dar, mai apoi, în acea seară monumentală, aşezaţi pe veranda ei, după ce petrecuse după-amiaza reparându-i dubita, spusese da. Şi îi dăduse acest răspuns în termeni atât de simpli şi cu o amabilitate lipsită de echivoc, încât i s-a întărit convingerea că ea este una dintre cele mai bune femei din Botswana. In seara aceea, când s-a întors la casa lui de lângă vechiul Club al Armatei, a reflectat asupra norocului ce dăduse peste el. Iată-l, un bărbat trecut de patruzeci de ani, care până atunci fusese incapabil să-şi găsească o soţie potrivită, acum binecuvântat cu mâna singurei femei pe care o admiră mai mult decât pe oricare alta. Aşa un noroc era aproape de necrezut şi se întreba dacă nu se va trezi brusc din acest vis delicios în care se legăna.

Totuşi, era adevărat. În dimineaţa următoare, când a deschis radioul de lângă pat să audă sunetul familiar al tălăngilor de vite cu care îşi începe emisia Radio Botswana în fiecare dimineaţă, şi-a dat seama că totul s-a întâmplat aievea şi că, dacă ea nu s-a răzgândit peste noapte, e un bărbat pe cale să se căsătorească.

Se uită la ceas. Era ora şase, iar primele raze de soare mângâiau arbustul spinos din faţa dormitorului său. Fumul focurilor de dimineaţă, mireasma de lemn fin care

stârneşte pofta de mâncare, va pluti în curând în aer, se va auzi forfota oamenilor pe cărările care traversau în lung şi-n lat desişul de lângă casa lui; strigătele copiilor care se duc la şcoală; oamenii cu ochii cârpiți de somn care se îndreaptă spre locurile de muncă din oraş; femeile care se strigă una pe cealaltă; Africa trezindu-se şi începând o nouă zi. Oamenii se sculau devreme, dar ar fi mai bine să aştepte încă vreo oră până să o sune pe Mma Ramotswe, ceea ce i-ar da timp să se scoale şi să-şi prepare ceaiul de rooibos de dimineață. Odată gata ceaiul, ştia că-i place să stea afară cam o jumătate de oră, să privească păsările de pe fâşia ei de iarbă. Erau pupeze, cu dungile lor alb-negru, ciuguleau insecte ca nişte micuțe jucării mecanice, şi turturelele țanțoşe, antrenate în eternul lor joc de-a iubirea. Lui Mma Ramotswe îi plăceau păsările şi, poate, dacă şi-ar exprima dorința, i-ar putea construi un porumbar. Ar putea creşte porumbei, poate, sau, cum făceau alții, chiar ceva mai mare, cum ar fi ulii încălțați, deşi utilitatea creşterii uliilor încălțați nu-i era tocmai clară. Mâncau şerpi, bineînțeles, iar asta putea fi de folos, dar un câine putea fi la fel de util la alungarea şerpilor din curte.

În copilărie, la Molepolole, domnul J.L.B. Matekoni avusese un câine care-şi câştigase reputația legendară de prinzător de şerpi. Era un animal maroniu, costeliv, cu una sau două pete albe şi cu coada tăiată. Îl găsise la

marginea satului, abandonat şi mort de foame, şi-l luase să stea cu el în casa bunicii. Ea fusese împotriva ideii de-a irosi mâncarea pe un animal care, aparent, nu le era de nici un folos, dar el îşi impusese punctul de vedere, iar câinele a rămas.

În câteva săptămâni se dovedise a fi. folositor, omorând trei şerpi în curte şi unul în grădina de pepeni a vecinului. De atunci încolo, i se dusese vestea şi, dacă cineva avea neplăceri cu şerpii, îl ruga pe domnul J.L.B. Matekoni să pună câinele să se ocupe de problemă.

Câinele era neobişnuit de rapid. Când îl simțeau în apropiere, şerpii ştiau că sunt în pericol de moarte. Cu părul zbârlit şi ochii arzând de nerăbdare, se apropia de şarpe cu un mers ciudat, de parcă păşea în vârful ghearelor. Apoi, când ajungea la câțiva paşi de pradă, mârâia înăbuşit, zgomot pe care şarpele îl percepea ca pe o vibrație a solului. Derutat pentru o clipă, de obicei, şarpele începea să se retragă, iar în acest moment, câinele țâşnea şi-l muşca abil de ceafă. Muşcătura îi rupea coloana, iar şarpele înceta să se mai zbată.

Domnul J.L.B. Matekoni ştia că astfel de câini nu apucă o vârstă înaintată. Dacă supraviețuiau până la vârsta de şapte sau opt ani, reacțiile li se încetineau, iar balanța înclina, pe nesimțite, în favoarea şarpelui. In cele din urmă, câinele domnului J.L.B. Matekoni a căzut victimă unei cobre şi a murit la câteva minute după ce a fost muşcat. Nu a

mai găsit un alt câine care să-l înlocuiască, dar acum... Ei bine, asta nu era decât o altă variantă posibilă. Ar putea să cumpere un câine şi să-i dea împreună numele. Ba chiar mai mult, i-ar sugera să aleagă ea şi câinele, şi numele, fiindcă ținea ca Mma Ramotswe să nu aibă impresia că el încearcă să ia toate deciziile. De fapt, ar fi foarte fericit să ia cât mai puține decizii cu putință. Ea era o femeie foarte destoinică, iar el avea încredere nestrămutată în competența ei de a conduce menajul lor atâta timp cât nu ar încerca să-l implice în activitatea agenției de detective. Nu la asta visa el. Ea este detectiv, el este mecanic. Iar lucrurile trebuie să rămână aşa.

O sună la puțin timp după ora şapte. Mma Ramotswe păru încântată să-l audă şi-l întrebă, în setswana, aşa cum cere codul manierelor elegante, dacă a dormit bine.

- Am dormit foarte bine, îi răspunse domnul J.L.B. Matekoni. Am visat-o toată noaptea pe femeia inteligentă şi frumoasă care a acceptat să mă ia de bărbat.

Făcu o pauză. Dacă voia să-l anunțe că s-a răzgândit, acum era momentul potrivit. Mma Ramotswe râse:

- Eu nu-mi amintesc niciodată ce visez, spuse ea. Dar dacă mi-aş aminti, sunt sigură că visul ar fi despre mecanicul de primă mână care va fi într-o bună zi soțul meu.

Domnul J.L.B. Matekoni zâmbi uşurat. Nu se răzgândise şi erau încă logodiți.

- Azi trebuie să prânzim la Hotel President, o invită el. E necesar să sărbătorim acest eveniment important.

Mma Ramotswe fu de acord. Va fi gata la ora douăsprezece, iar după aceea, dacă îi convine, poate îi va permite să-i facă o vizită, să vadă cum arată casa lui. Vor avea două case acum şi vor trebui să aleagă una. Casa ei de pe Zebra Drive avea multe avantaje, dar era cam prea aproape de centru şi îşi dorea să stea mai departe. Casa lui, de lângă vechiul aerodrom, avea o curte mai mare şi era, fără nici o îndoială, mai liniştită, dar nu era departe de închisoare şi nu cumva era şi un cimitir părăginit în apropiere? Ăsta era un lucru foarte important. Dacă, dintr-un motiv sau altul, ar rămâne noaptea singură în casă, nu i-ar plăcea să stea prea aproape de un cimitir. Nu că Mma Ramotswe ar fi superstiţioasă; convingerile ei religioase erau convenţionale şi nu prea aveau de-a face cu spiritele neîmpăcate şi tot tacâmul de rigoare, şi totuşi, şi totuşi...

În opinia lui Mma Ramotswe, exista Dumnezeu, Modimo, care trăia în ceruri, mai mult sau mai puţin chiar deasupra Africii. Dumnezeu era foarte înţelegător, în special cu oamenii ca ea, dar încălcarea poruncilor Lui fără urmă de consideraţie, aşa cum făceau mulţi oameni, însemna căutarea pedepsei cu lumânarea. Când mureau, oamenii buni ca tatăl lui Mma Ramotswe, Obed Ramotswe,

erau, fără nici o îndoială, întâmpinați de Dumnezeu. Soarta celorlalți era neclară, dar erau trimişi într-un loc îngrozitor - poate asemănător cu Nigeria, îşi zicea ea - şi, după ce-şi recunoşteau faptele reprobabile, urmau să fie iertați.

Dumnezeu fusese bun cu ea, considera Mma Ramotswe. Îi dăruise o copilărie fericită, chiar dacă îi fusese luată mama pe când era foarte mică. Tatăl ei şi o verişoară avuseseră grijă de ea, o învățaseră ce înseamnă să-ți oferi dragostea -o dragoste pe care, la rândul ei, o dăruise, în timpul acelor zile binecuvântate, micuțului ei prunc. Când lupta copilului pentru viață a luat sfârşit, s-a întrebat, în treacăt, de ce i-a făcut Dumnezeu una ca asta, dar cu timpul a înțeles. Acum îşi revărsa din nou bunătatea asupra ei, de data asta sub forma domnului J.L.B. Matekoni, un bărbat bun şi blând. Dumnezeu îi trimisese un soț.

După prânzul festiv de la Hotel President - prânz la care domnul J.L.B. Matekoni a consumat două fripturi mari, iar Mma Ramotswe, care avea o slăbiciune pentru dulciuri, a gustat mai multă înghețată decât îşi propusese - au plecat cu camioneta domnului J.L.B. Matekoni să-i cerceteze casa.

- Nu prea mă dă ordinea afară din casă, se scuză domnul J.L.B. Matekoni îngrijorat. Încerc să păstrez ordinea, dar e o sarcină dificilă pentru un bărbat. Am o menajeră, dar

cred că mai mult strică treaba. E o femeie foarte dezordonată.

- Am putea păstra femeia care lucrează pentru mine, replică Mma Ramotswe. E foarte pricepută la toate. La călcat. La curățenie. La lustruit mobila. E una dintre cele mai bune menajere din Botswana. Menajerei tale îi vom găsi un alt loc de muncă.

- Şi mai sunt câteva camere în casă în care păstrez nişte piese de schimb pentru motoare, adăugă repede domnul J.L.B. Matekoni. Uneori n-am avut loc destul la garaj şi le-am depozitat în casă - sunt motoare interesante, de care aş putea avea nevoie cândva.

Mma Ramotswe nu spuse nimic. Acum ştia de ce n-o mai invitase domnul J.L.B. Matekoni niciodată la el acasă. Biroul lui de la Tlokweng Road Speedy Motors arăta destul de rău cu toată unsoa-rea aceea şi cu calendarele pe care i le trimiteau furnizorii de piese de schimb. După părerea ei, erau nişte calendare ridicole, cu toate femeile alea jigărite cocoțate pe cauciucuri sau proptite de maşini. Femeile alea nu sunt bune de nimic. Nu sunt potrivite să aducă pe lume copii şi nici una nu părea să fi terminat vreo şcoală sau măcar să fi absolvit cele şase clase obligatorii. Sunt absolut inutile, bune doar de distracție, fete care-i zăpăcesc pe bărbați, iar asta nu-i bine pentru nimeni. Dacă ar şti bărbații cât de caraghioşi îi fac să pară fetele astea uşuratice; dar ei habar n-au şi e inutil să le atragi atenția.

Ajunseră la intrarea aleii lui şi Mma Ramotswe rămase în maşină în timp ce domnul J.L.B. Matekoni deschise poarta vopsită în argintiu. Observă că pubela fusese deschisă de câini şi că în jur erau împrăştiate bucăţi de hârtie şi alte gunoaie. Dacă o să se mute aici - dacă -, lucrul acesta va înceta cât de curând. În societatea tradiţională din Botswana, menţinerea ordinii şi a curăţeniei din curte cade în sarcina femeii şi, în mod clar, ea nu dorea să fie asociată cu o astfel de curte.

Parcară la scară, sub un fel de adăpost rudimentar al maşinii, pe care domnul J.L.B. Matekoni îl confecţionase din plasă de camuflaj. După standardele zilei, era o casă mare, ridicată într-o vreme când constructorii nu aveau nici un motiv să-şi facă griji din pricina spaţiului. Pe atunci aveai toată Africa la dispoziţie, cea mai mare parte nefiind folosită, şi nimeni nu-şi bătea capul cu economia de spaţiu. Acum era cu totul altceva, oamenii începeau să fie îngrijoraţi de ritmul debordant în care oraşele înghiţeau savana din jur. Casa asta, un bungalow scund, un pic sumbru, cu un acoperiş din tablă ondulată, fusese construită pentru un funcţionar colonial din perioada protectoratului. Pereţii exteriori erau tencu-iţi şi văruiţi, iar podelele erau din mozaic roşiatic şlefuit, dispus în pătrate mari. Astfel de podele păreau răcoroase pentru picioare în lunile caniculare, deşi, ca să te simţi cu adevărat confortabil, erau de preferat

podelele tradiționale din baligă de vite sau nămol bătătorit.

Mma Ramotswe se uită în jur. Erau în camera de zi, în care se intra direct de afară. Mobila era masivă - costase mult la vremea ei -, dar acum arăta evident neîngrijită. Fotoliile, cu brațe largi, de lemn, aveau tapițeria roşie, iar pe masa din lemn negru de tec erau un pahar gol şi o scrumieră. Pe pereți erau atârnate un tablou înfățişând un munte pictat pe catifea neagră, un cap kudu din lemn şi o fotografie mică a lui Nelson Mandela. Efectul e foarte plăcut, îşi zise Mma Ramotswe, deşi, hotărât lucru, are aspectul acela trist, caracteristic unei camere de burlac.

- E o cameră frumoasă, remarcă Mma Ramotswe.

Domnul J.L.B. Matekoni se lumină de plăcere.

- Încerc să păstrez ordinea în camera asta, zise el. E important să ai o cameră în care să primeşti musafirii deosebiți.

- Ai musafiri deosebiți? se interesă Mma Ramotswe.

Domnul J.L.B. Matekoni se încruntă.

- Până acum, n-am avut, mărturisi el, dar se poate întâmpla oricând.

- Aşa-i, fu de acord Mma Ramotswe. Nu se ştie niciodată.

Se uită peste umăr, spre uşa care ducea spre restul casei.

- Celelalte camere sunt în partea aceea? întrebă ea politicoasă.

Domnul J.L.B. Matekoni încuviinţă din cap.

- Acolo-i partea nu tocmai ordonată a casei, se destăinui el. Poate ar fi bine să o vizităm altădată.

Mma Ramotswe clătină din cap, iar domnul J.L.B. Matekoni înţelese că n-are cale de-ntors. Asta-i treaba cu căsătoria, presupuse el; nu trebuie să existe secrete - trebuie să joci cu toate cărţile pe masă.

- Pe aici, spuse el resemnat, deschizând uşa. Recunosc, trebuie să-mi caut o menajeră mai bună. Asta nu-şi face treaba cum trebuie.

Mma Ramotswe îl urmă pe un coridor. Prima uşă la care ajunseră era pe jumătate deschisă, iar ea se opri în prag şi aruncă o privire înăuntru. Camera, care odinioară fusese un dormitor, avea podeaua acoperită cu ziare, păreau de-a dreptul un covor. În mijlocul pardoselii era un motor cu cilindrii la vedere, iar în jur erau împrăştiate diverse piese care fuseseră scoase din motor.

- Asta-i un motor deosebit, îi explică domnul J.L.B. Matekoni privind-o nelinişţit. Nu mai e altul ca el în toată Botswana. Într-o bună zi o să-l repar.

Porniră mai departe. Următoarea încăpere era o baie, destul de curată, remarcă Mma Ramotswe, chiar dacă puţin cam cenuşie şi neglijată. Pe marginea căzii, aşezat în echilibru precar pe un prosop de faţă, era un calup de săpun carbolic. În afară de asta, nu mai era nimic.

- Săpunul carbolic e foarte sănătos, zise domnul J.L.B. Matekoni. Îl folosesc dintotdeauna.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare. Ei îi plăcea săpunul cu ulei de palmier, foarte bun pentru ten, dar înțelegea că bărbaților le place ceva mai tonifiant. Era o baie deprimantă, dar măcar era curată.

Dintre celelalte camere, numai una era locuibilă, sufrageria, care avea în mijloc o masă şi un singur scaun. Totuşi, podeaua era murdară, cu straturi de praf îngrămădite sub mobilă şi pe la colțuri. Cine se ocupa de curățenie în această cameră se vedea că nu mai dăduse cu mătura de luni de zile. Oare ce făcea menajera asta? Stătea toată ziua la portiță şi bârfea cu prietenele, aşa cum fac toate dacă nu le supraveghezi îndeaproape? Lui Mma Ramotswe îi era limpede că menajera profita cu neruşinare de bunăvoința domnului J.L.B. Matekoni.

Celelalte camere, deşi aveau paturi, erau ticsite cu cutii pline de bujii, ştergătoare de parbriz şi alte piese de schimb. Cât despre bucătărie, şi aceasta, deşi curată, era practic goală, avea doar două oale, câteva farfurii albe, emailate, şi o tăviță de tacâmuri.

- Menajera trebuie să-mi şi gătească, spuse domnul J.L.B. Matekoni. Îmi pregăteşte masa în fiecare zi, dar e întotdeauna acelaşi fel de mâncare. Nu mănânc decât tocană cu mămăliguță. Câteodată mai face mâncare de

dovlecei, dar nu foarte des. Totuşi, îmi cere o grămadă de bani de coşniță.

- E o femeie tare leneşă, remarcă Mma Ramotswe. Ar trebui să-i fie ruşine. Dacă toate femeile din Botswana ar fi fost ca ea, bărbații noştri ar fi pierit de mult.

Domnul J.L.B. Matekoni zâmbi. Menajera îl ținuse sub papuc ani de zile şi el nu avusese niciodată curajul să-i țină piept. Acum, însă, probabil că şi-a găsit naşul cu Mma Ramotswe şi va trebui să-şi găsească în curând un altul pe care să-l neglijeze.

- Unde-i femeia asta? întrebă Mma Ramotswe. Aş vrea să stau de vorbă cu ea.

Domnul J.L.B. Matekoni se uită la ceas.

- O să ajungă în curând, răspunse el. Vine în fiecare după-amiază pe la ora asta.

Stăteau în camera de zi când sosi menajera, care-şi anunță prezența trântind uşa de la bucătărie.

- Ea e, spuse domnul J.L.B. Matekoni. Mereu trânteşte uşile. In toți anii de când lucrează aici, n-a închis niciodată uşa fără zgomot. Tot timpul n-aud decât zbang, zbang.

- Să mergem s-o vedem, propuse Mma Ramotswe. Chiar sunt curioasă s-o cunosc pe doamna aceasta care a avut grijă de tine atât de bine.

Domnul J.L.B. Matekoni o conduse în bucătărie. In fața chiuvetei, umplând o oală cu apă.

stătea o femeie la vreo treizeci şi cinci de ani. Era vizibil mai înaltă decât domnul J.L.B.

Matekoni şi Mma Ramotswe şi, deşi mai slabă decât Mma Ramotswe, părea mult mai solidă, având bicepşi conturați şi picioare bine făcute. Pe cap purta ditamai pălăria roşie, uzată, şi avea un halat albastru peste rochie. Purta pantofi confecționați dintr-o piele curios de lucioasă, aproape ca pielea lăcuită din care se fac pantofii de dans. Domnul J.L.B. Matekoni îşi drese glasul pentru a-şi face cunoscută prezența, iar menajera se întoarse încetişor.

- Sunt ocupată... Începu ea, dar se opri când dădu cu ochii de Mma Ramotswe.

Domnul J.L.B. Matekoni o salută politicos, după cum i-o cerea tradiția, apoi o prezentă pe musafira lui.

- Aceasta este Mma Ramotswe, spuse el. Menajera se uită la Mma Ramotswe şi o salută cu o înclinare scurtă a capului.

- Mă bucur să te cunosc, Mma, zise Mma Ramotswe. Domnul J.L.B. Matekoni mi-a povestit despre tine.

Menajera se uită la stăpânul ei.

- Aha, ați auzit de mine, comentă ea. Mă bucur că vorbeşte despre mine. Nu mi-ar plăcea să ştiu că nu vorbeşte nimeni despre mine.

- Aşa-i, replică Mma Ramotswe. E mai bine să se vorbească despre tine decât să nu se vorbească. Cu anumite excepții, vreau să spun.

Menajera se încruntă. Oala era acum plină şi o scoase de sub robinet.

- Sunt foarte ocupată, spuse ea, dându-le parcă de înțeles s-o lase în pace. Sunt multe de făcut în casa asta.

- Ei, da, aprobă Mma Ramotswe. Într-adevăr, sunt multe de făcut. O casă murdară ca asta cere multă muncă.

Menajera solidă încremeni.

- De ce spuneți că-i murdară casa asta? întrebă ea. Cine sunteți dumneavoastră să-mi spuneți mie că-i casa murdară?

- Dumneaei... Începu domnul J.L.B. Matekoni, dar fu redus la tăcere de privirea tăioasă a menajerei.

- Spun asta pentru că am văzut cum arată, răspunse Mma Ramotswe. Am văzut tot praful din sufragerie şi toate gunoaiele din curte. Domnul J.L.B. Matekoni, aici de față, nu-i decât un bărbat. Nu te poți aştepta din partea lui să păstreze casa curată.

Menajera căscă ochii şi se holbă la Mma Ramotswe cu o ură prost disimulată. Nările îi fremătau de enervare şi buzele i se țuguiară cu un aer agresiv.

- Lucrez pentru bărbatul ăsta de mulți ani, şuieră ea. În fiecare zi n-am făcut altceva decât muncă, tnuncă şi iar muncă. I-am gătit mâncare gustoasă şi i-am lustruit podelele. L-am îngrijit bine.

- Nu sunt de aceeaşi părere, Mma, replică Mma Ramotswe calmă. Dacă l-ai hrănit bine, de ce-i atât de slab? Un bărbat îngrijit se

îngraşă. Bărbaţii sunt exact ca vitele. Asta o ştie toată lumea.

Menajera se uita când la Mma Ramotswe, când la stăpânul ei.

- Cine-i femeia asta? se răsti ea la el. Ce caută-n bucătăria mea, să-mi spună mie chestii de-astea? Vă rog, spuneţi-i să se întoarcă-n barul de unde aţi agăţat-o.

Domnul J.L.B. Matekoni înghiţi în sec.

- Am cerut-o de nevastă, lăsă el să-i scape. Va fi soţia mea.

Menajera păru să se dezumfle.

- Văleeeu! ţipă ea. Văleeeu! Să nu faceţi prostia asta! O să vă bage-n mormânt! Nici că se poate o prostie mai mare.

Domnul J.L.B. Matekoni înainta şi-i puse mâna pe umăr s-o liniştească.

- Nu-ţi face griji, Florence, o alină el. E o femeie de treabă. În plus, o să mă asigur că vei primi o altă slujbă. Am un văr care are un hotel lângă staţia de autobuz. Are nevoie de cameriste şi, dacă-l rog, o să-ţi dea ceva de lucru.

Asta n-o îmbuna deloc pe. menajeră.

- Nu vreau să lucrez într-un hotel unde toţi sunt trataţi ca sclavii, zise ea. Eu nu sunt o menajeră de-alea de genul fă-asta, fă-ailaltă. Sunt o menajeră de înaltă clasă, făcută să lucreze la case particulare. Vai! Vai! Sunt terminată. Şi dumneavoastră veţi fi la fel dacă vă însuraţi cu grăsana asta. O să vă rupă

patul. O să muriți, cu siguranță, în scurt timp. Ăsta-i sfârşitul.

Domnul J.L.B. Matekoni îi aruncă o privire lui Mma Ramotswe, semnalându-i că ar trebui să iasă din bucătărie. Va fi mai bine, reflectă el, dacă menajera şi-ar reveni fără martori. Nu-şi imaginase c-o să primească vestea cu seninătate, dar în nici un caz nu-şi închipuise c-o să fie în stare să emită nişte profeții atât de jenante şi tulburătoare. Cu cât stă mai repede de vorbă cu vărul şi-i aranjează plecarea, cu atât mai bine. Se întoarseră în camera de zi şi închiseră uşa după ei.

- Menajera ta este o femeie dificilă, spuse Mma Ramotswe.

- Nu-i uşor să te-nțelegi cu ea, fu de acord domnul J.L.B. Matekoni, dar cred că n-avem de ales. Va trebui să plece la cealaltă slujbă.

Mma Ramotswe dădu din cap aprobator. Avea dreptate. Menajera va trebui să plece şi asta vor face şi ei. Nu vor putea locui în casa asta, chibzui ea, chiar dacă aici ar avea curtea mai mare. Vor trebui să-şi găsească un chiriaş, iar ei se vor muta în Zebra Drive. Menajera ei era infinit mai bună şi o să aibă foarte bine grijă de amândoi. În curând, domnul J.L.B. Matekoni va câştiga în greutate şi va arăta aşa cum trebuie să arate patronul prosper al unui atelier auto. Se uită în jur. Oare o fi aici ceva de care ar putea avea nevoie dincolo, la casa ei? Probabil că nu. Tot ce trebuia să ia cu sine domnul J.L.B. Matekoni erau o valiză cu haine

şi calupul de săpun car-bolic. Atât şi nimic mai mult.

Capitolul doi - Soseşte o clientă

Va trebui să abordeze chestiunea cu mult tact. Mma Ramotswe ştia că domnul J.L.B. Matekoni va fi fericit să locuiască pe Zebra Drive - era sigură de asta -, dar bărbaţii au mândria lor şi va trebui să fie atentă la modul cum o să-i aducă la cunoştinţă hotărârea asta. În nici un caz n-o să-i poată spune: „Casa ta e-ntr-o debandadă totală; oriunde te uiţi, nu vezi decât motoare şi piese de schimb". Nici n-o să-i poată spune: „Nu mi-ar plăcea să locuiesc atât de aproape de un cimitir vechi". Mai curând ar putea pune problema la modul: „Ai o casă minunată, cu multe camere. Nu mă deranjează deloc motoarele, dar trebuie să recunoşti că Zebra Drive este mai aproape de centrul oraşului". Aşa va trebui să atace problema.

Deja îşi făcuse socoteala cum să-l instaleze pe domnul J.L.B. Matekoni în casa ei din Zebra Drive. Nu era la fel de mare ca a lui, dar vor avea destul loc. Avea trei dormitoare. Se vor muta în cel mai mare, care era şi cel mai liniştit, fiindcă era situat în partea din spate a casei. În prezent folosea celelalte două încăperi drept debara, respectiv cameră de cusut, dar putea să golească debaraua şi să pună totul în garaj. Astfel avea să facă loc pentru colţişorul personal al domnului J.L.B. Matekoni. Dacă o să se hotărască s-o folosească drept depozit pentru piese de schimb sau motoare vechi,

asta va fi treaba lui, dar o să-i dea de înțeles că motoarele ar trebui să stea afară. Sufrageria putea să rămână mai mult sau mai puțin neschimbată. Scaunele ei erau de preferat mobilei pe care o văzuse în salonul lui, deşi era liber să-şi aducă tabloul cu muntele pictat pe catifea şi două-trei obiecte decorative. Acestea se vor alătura lucrurilor ei, care includeau fotografia tatălui, a tăticului, cum îi zicea ea, Obed Ramotswe, îmbrăcat în costumul lui lucios favorit, fotografia dinaintea căreia se oprea adesea şi se gândea la viața lui şi la tot ce însemna aceasta pentru ea. Era sigură că tăticu' ar fi fost de acord cu domnul J.L.B. Matekoni. O prevenise în legătură cu Note Mokoti, deşi nu încercase să-i împiedice căsătoria cu el, aşa cum ar fi făcut alți părinți. Fusese conştientă de sentimentele lui, dar fusese prea tânără şi prea îndrăgostită de trompetistul bun de gură ca să mai țină cont de părerile tatălui ei. Şi, când mariajul se încheiase dezastruos, nu-i mai pomenise de presentimentul lui, cum că exact aşa avea să se întâmple, ci fusese preocupat doar de siguranța şi de fericirea ei - aşa cum, de altfel, fusese dintotdeauna. E norocoasă că a avut aşa un tată, reflectă ea; în ziua de azi sunt atât de mulți copii fără tată, copii care sunt crescuți de mame sau bunici, şi care, adesea, nici măcar nu ştiu cine e tatăl lor. Par destul de fericiți, dar în mod sigur e un gol mare în viețile lor. Poate că dacă nu eşti conştient de

golul acesta, nu-ți faci probleme. Dacă ai fi un miriapod, un tshongololo, care se târăşte pe pământ, oare te-ai uita la păsări şi ți-ai face probleme că nu ai aripi? Probabil că nu.

Mma Ramotswe era înclinată spre speculații filozofice, dar numai până la un punct. Astfel de gânduri erau neîndoielnic provocatoare, dar aveau tendința să ducă la alte întrebări la care, pur şi simplu, nu puteai găsi un răspuns. Iar în acel punct, de obicei, până la urmă acceptai că lucrurile sunt aşa cum sunt pur şi simplu pentru că sunt aşa cum sunt. De exemplu, toată lumea ştia că nu-i bine ca un bărbat să stea prea aproape de locul unde naşte o femeie. Ăsta era un lucru atât de evident, încât nici nu mai era nevoie să-l aduci în discuție. Totuşi, prin alte țări erau la modă ideile acelea năstruşnice cum că bărbații chiar trebuie să asiste la naşterea copiilor lor. Când Mma Ramotswe citise despre aşa ceva într-o revistă, i se tăiase răsuflarea. Apoi se întrebase de ce să nu vadă şi un tată cum vine pe lume copilul său, să-i ureze bun venit şi să împărtăşească bucuria momentului, şi nu a fost în stare să găsească nici un motiv plauzibil. Asta nu înseamnă că nu-i nepotrivit - nu încăpea îndoială că-i profund greşit ca un bărbat să fie prezent -, dar cum putea cineva să explice această interdicție? în cele din urmă, răspunsul trebuie să fie acela că e nepotrivit deoarece aşa spune vechea morală botswaneză şi toată lumea ştie că vechea morală

botswaneză întotdeauna are dreptate. Aşa trebuie să fie!

În ziua de azi, fireşte, sunt o mulțime de oameni care par să întoarcă spatele acelei morale. Remarcase asta în comportamentul elevilor, care merg țanțoş şi-şi fac loc cu prea puțin respect pentru cei în vârstă. Pe vremea când era ea la şcoală, copiii îi respectau pe adulți şi-şi plecau ochii când li se vorbea, dar acum se uitau în ochii lor şi le dădeau replica. Zilele trecute, ea însăşi îi spusese unui băiat - să fi avut ca la vreo treisprezece ani, credea ea - să ridice o cutie goală pe care o aruncase pe jos, la mall. Se uitase la ea nedumerit, apoi îi râsese în față şi-i răspunsese că n-are decât s-o ridice ea dacă o deranjează, fiindcă el n-are de gând s-o facă. Fusese atât de uimită de neruşinarea lui încât nu-i venise pe moment o replică potrivită, iar el se îndepărtase sfidător, lăsând-o fără grai. Pe vremuri, o femeie pe loc l-ar fi luat de urechi pe un astfel de băiat şi l-ar fi bătut la fund. Dar acum nu poți să-i bați la fund pe copiii altora în mijlocul străzii; dacă ai încerca să faci aşa ceva, s-ar lăsa cu scandal. Ea era o femeie modernă, fireşte, şi nu aproba pedepsele corporale, dar câteodată ajungi să îți pui întrebări. Oare băiatul acela ar fi aruncat cutia dacă ştia că ar putea cineva să-l bată la fund? Probabil că nu.

Gândurile legate de căsătorie şi mutare şi bătăi la fund erau toate foarte bune, dar viața de zi cu zi trebuia să-şi urmeze cursul, iar asta

însemna pentru Mma Ramotswe că trebuie să deschidă Agenția de detective nr. 1 luni de dimineață, așa cum făcea în fiecare zi lucrătoare de luni, chiar dacă erau prea puține șanse să dea telefon cineva sau să vină cu vreo problemă. Simțea că e important să-ți ții cuvântul dat, iar firma din fața agenției anunța că-i deschisă în fiecare zi de la nouă dimineața până la cinci după-amiază. De fapt, nici un client nu se arătase vreodată dimineața devreme, de obicei toți veneau după-amiază târziu. N-avea nici cea mai mică idee de ce sentâmpla așa, deși, uneori, își închipuia că unii oameni au nevoie de ceva timp să-și facă curaj să-i treacă pragul și să recunoască faptul că au o problemă.

Așa că acum Mma Ramotswe stătea cu secretara ei, Mma Makutsi, la o cană mare de ceai de rooibos, pe care aceasta din urmă îl prepara pentru amândouă la începutul fiecărei zile. Nu avea neapărat nevoie de o secretară, dar, pentru ca afacerea să fie luată în serios, îi trebuia cineva care să răspundă la telefon sau să preia mesajele dacă ea lipsea. Mma Makutsi era o dactilografă de excepție - obținuse nota 9,70 la examenul de absolvire a școlii de secretariat - și probabil se irosea într-o firmă măruntă ca aceasta, dar îi ținea o companie plăcută, era loială și, cel mai important, era discretă.

- Nu trebuie să discutăm ceea ce vedem în profesiunea asta, subliniase Mma Ramotswe

când o angajase, iar Mma Makutsi încuviințase dând din cap solemn.

Mma Ramotswe nu se aştepta ca ea să priceapă ce înseamnă confidențialitatea - botswanezilor le place să discute tot ce se întâmplă - şi a fost surprinsă să afle că Mma Makutsi înțelege foarte bine ce implicații are clauza de confidențialitate, într-adevăr, Mma Ramotswe descoperise că secretara sa refuza să le spună oamenilor până şi unde lucrează, referindu-se doar la un birou „undeva pe lângă Kgale Hill". Treaba asta era uşor inutilă, dar, cel puțin, era un semn că va păstra secretul în legătură cu mărturisirile clienților.

Ceaiul băut dis-de-dimineață cu Mma Makutsi era un ritual plăcut, dar era folositor şi din punct de vedere profesional. Mma Makutsi avea un dezvoltat simț al observației şi ciulea urechea la orice fărâmă de bârfă care le-ar fi putut fi folositoare. De pildă, de la ea auzise Mma Ramotswe că un funcționar de nivel mediu din departamentul de sistematizare a oraşului o ceruse de nevastă pe sora femeii care era proprietara curățătoriei chimice Gata pe Loc. Informația ar fi putut părea lipsită de importanță, dar, când Mma Ramotswe a fost angajată de proprietarul unui supermarket să afle de ce nu i s-a dat autorizația de construcție a unei curățătorii chimice lângă supermarketul său, a fost salutară în demonstrarea faptului că persoana care lua deciziile ar fi putut avea interese legate de-o

companie rivală. Şi doar această informație pusese capăt nedreptății; tot ceea ce-i rămăsese lui Mma Ramotswe de făcut a fost să-i pomenească funcționarului că în Gaborone se zvoneşte - în mod nejustificat, fireşte - că el ar permite ca legăturile lui din lumea afacerilor să-l influențeze în luarea deciziilor. Evident, când cineva a pomenit treaba asta în prezența ei, ea a respins-o vehement şi a declarat ferm că nu poate exista nici cea mai mică legătură între interesul lui pentru curățătoriile chimice şi dificultatea pe care ar întâmpina-o oricine altcineva în obținerea unei licențe pentru deschiderea unei astfel de afaceri. Până şi simplul gând era strigător la cer, susținuse ea.

În lunea aceea, Mma Makutsi n-avea nimic important de povestit. Petrecuse un weekend liniştit cu sora ei, care era infirmieră la Spitalul Princess Marina. Cumpăraseră nişte stofă şi începuseră să croiască o rochie pentru fiica surorii sale. Duminică fuseseră la biserică şi o femeie leşinase în mijlocul unui imn. Sora ei o ajutase să-şi revină şi-i fierseseră nişte ceai într-o încăpere de lângă biserică. Femeia era prea grasă, povesti ea, şi căldura o doborâse, dar îşi revenise repede şi băuse patru ceşti de ceai. Era de loc din nordul țării, urmă ea, şi avea doisprezece copii în Francistown.

- Prea mulți, comentă Mma Ramotswe. În vremurile astea moderne nu-i bine să ai

doisprezece copii. Guvernul ar trebui să sfătuiască populația să se oprească după şase. Şase copii sunt de ajuns sau poate şapte-opt dacă-ți permiți să hrăneşti atâția.

Mma Makutsi fu de acord cu ea. Ea avea patru frați şi două surori şi considera că asta-i împiedicase pe părinți să acorde o atenție adecvată educației fiecărui copil în parte.

- A fost o minune că am obținut 9,70, zise ea.

- Dacă ați fi fost doar trei copii, ai fi obținut peste 10, remarcă Mma Ramotswe.

- Imposibil, replică Mma Makutsi. Nimeni, niciodată, n-a obținut peste 10 în istoria Şcolii de Secretariat din Botswana. Pur şi simplu nu se poate.

N-aveau mare lucru de făcut în dimineața aceea. Mma Makutsi îşi curăță maşina de scris şi îşi lustrui biroul în timp ce Mma Ramotswe citi o revistă şi îi scrise o scrisoare verişoarei din Lobatse. Orele se scurseră cu încetineală şi, pe la ora douăsprezece, Mma Ramotswe era gata să închidă agenția pentru pauza de prânz. Dar exact când era pe cale să-i sugereze asta lui Mma Makutsi, secretara închise cu zgomot un sertar, băgă o coală de hârtie în maşina de scris şi începu să bată impetuos. Acesta era semnalul că soseşte un client.

O maşină mare, acoperită cu omniprezentul strat subțire de praf care se aşternea peste toate în anotimpul secetos, trăsese pe dreapta şi o femeie albă, zveltă, îmbrăcată cu o bluză şi pantaloni kaki, coborî din scaunul de lângă

şofer. Se uită scurt la firma din faţa clădirii, îşi dădu jos ochelarii de soare şi ciocăni la uşa pe jumătate deschisă.

Mma Makutsi o invită în birou, iar Mma Ramotswe se ridică de pe scaun s-o întâmpine.

- Îmi cer scuze că am venit fără programare, spuse femeia. Speram să vă găsesc la birou.

- N-aveţi nevoie de programare, o întâmpină călduros Mma Ramotswe, întinzându-i mâna. Sunteţi oricând bine-venită.

Femeia îi strânse mâna corect, observă Mma Ramotswe, după tradiţia botswaneză, punându-şi mâna stângă pe antebraţul ei drept în semn de respect. Majoritatea albilor scutură mâna foarte nepoliticos, întinzând doar o mână şi lăsând-o pe cealaltă liberă să facă tot felul de şiretenii. Femeia aceasta măcar învăţase câte ceva despre cum trebuie să se poarte.

O invită să ia loc pe scaunul pe care îl păstrau pentru clienţi, în timp ce Mma Makutsi îşi făcu de lucru cu ceainicul.

- Sunt doamna Andrea Curtin, se prezentă vizitatoarea. Am auzit de la cineva din ambasada mea că sunteţi detectiv şi că m-aţi putea ajuta.

Mma Ramotswe ridică o sprânceană.

- Ambasadă?

- Ambasada americană, răspunse doamna Curtin. I-am rugat să-mi furnizeze numele unei agenţii de detectivi.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Mă bucur că m-au recomandat pe mine. Cu ce vă pot ajuta?

Femeia îşi pusese mâinile în poală, iar acum se uită la ele. Avea pielea pătată, observă Mma Ramotswe, în felul în care se pătau mâinile albilor dacă erau expuse prea mult la soare. Probabil e o americancă stabilită de mult timp în Africa; erau mulți oameni asemenea ei. Ajungeau să iubească Africa şi rămâneau aici, uneori până la moarte. Mma Ramotswe îi înțelegea. Nu-şi putea imagina de ce ar vrea cineva să trăiască oriunde în altă parte. Oare cum supraviețuiau oamenii în zonele cu climă rece, nordică, cu toată zăpada şi ploaia şi întunericul de-acolo?

- Aş putea spune că sunt în căutarea cuiva, vorbi doamna Curtin ridicându-şi ochii şi întâlnind privirea atentă a lui Mma Ramotswe. Dar asta ar însemna că există cineva care trebuie căutat. Aşa că ar fi mai bine să spun că încerc să aflu ce i s-a întâmplat cuiva cu mult timp în urmă. Nu mă aştept ca persoana respectivă să mai fie în viață. De fapt, sunt sigură că nu este. Doresc, însă, să aflu ce i s-a întâmplat.

Mma Ramotswe dădu din cap înțelegătoare.

- Câteodată e foarte important să ştii, aprobă ea. Şi-mi pare rău, Mma, dacă ați pierdut pe cineva.

Doamna Curtin zâmbi.

- Sunteți foarte amabilă. Da, am pierdut pe cineva.

- Când s-a întâmplat asta? se interesă Mma Ramotswe.

- Acum zece ani, răspunse doamna Curtin. Acum zece ani mi-am pierdut fiul.

Tăcură câteva momente. Mma Ramotswe aruncă o privire spre Mma Makutsi, care stătea în picioare lângă chiuvetă şi observă că secretara ei se uita cu atenţie la doamna Curtin. Când surprinse privirea şefei, Mma Makutsi păru ruşinată şi se reîntoarse la ceainic.

Mma Ramotswe întrerupse tăcerea.

- Îmi pare tare rău. Ştiu ce înseamnă să pierzi un copil.

- Ştiţi, Mma?

Nu era sigură dacă întrebarea n-avea un substrat, dacă nu era cumva o provocare, dar răspunse pe un ton blând.

- Mi-a murit bebeluşul. N-a avut zile. Doamna Curtin îşi plecă privirea.

- Atunci ştiţi cum e, spuse ea.

Mma Makutsi terminase de preparat ceaiul de rooibos şi adusese cele două ceşti pe o tavă cu smalţul sărit. Doamna Curtin apucă recunoscătoare ceaşca ei şi începu să soarbă din lichidul roşcat, fierbinte.

- Ar trebui să vă povestesc câte ceva despre mine, spuse doamna Curtin. Atunci veţi şti de ce mă aflu aici şi de ce vreau să mă ajutaţi. Dacă puteţi să mă ajutaţi, voi fi fericită, dacă nu, o să vă înţeleg.

- Vă voi spune dacă pot, promise Mma Ramotswe. Nu sunt în măsură să ajut pe toată lumea. Nu o să vă irosesc timpul sau banii. O să vă spun dacă vă pot ajuta să nu.

Doamna Curtin puse cana pe birou şi-şi şterse mâna de pantalonii ei kaki.

- Haideți, atunci, să vă povestesc de ce se află o americancă în biroul dumneavoastră din Botswana. După ce voi termina ce am de spus, îmi veți putea răspunde cu da sau nu. Pur şi simplu. Da sau nu.

Capitolul trei - Băiatul îndrăgostit de Africa

- Am venit în Africa acum doisprezece ani. Aveam patruzeci şi trei de ani, iar Africa nu-mi spunea nimic. Presupun că aveam ideile pe care le are toată lumea - un talmeş-balmeş de imagini, cu vânat mare, savana şi vârful lui Kilimanjaro ițin-du-se dintre nori. De asemenea, îmi imaginam foametea şi războaiele civile şi copiii rahitici, pe jumătate goi, uitându-se la aparatul de filmat, cufundați în disperare. Ştiu că toate acestea reprezintă doar o latură a realității - şi nici nu-i cea mai importantă -, dar asta era imaginea de-atunci din mintea mea.

Soțul meu era economist. Ne-am cunoscut în studenție şi ne-am căsătorit la puțin timp după absolvire; eram foarte tineri, dar mariajul nostru a rezistat în timp. El şi-a luat o slujbă în Washington şi, în cele din urmă, a ajuns să lucreze la Banca Mondială. Acolo a ajuns să aibă o poziție destul de importantă şi ar fi putut să lucreze în Washington până la pensie, să urce în ierarhie chiar acolo. Cu toate astea, a devenit neliniştit şi, într-o bună zi, m-a anunțat că avea posibilitatea să petreacă doi ani aici în Botswana, ca director regional al Băncii Mondiale în această parte a Africii. La urma urmei, era o promovare şi, dacă i-ar mai

fi domolit agitația, m-am gândit că era preferabilă unei aventuri cu o altă femeie, o altă modalitate prin care îşi domolesc bărbații agitația. Ştiți cum este, Mma, când bărbații îşi dau seama că nu mai sunt tineri. Intră în panică şi-şi caută o femeie mai tânără care să le confirme că încă sunt bărbați.

N-aş fi putut suporta una ca asta, aşa că am fost de acord şi am venit aici cu fiul nostru, Michael, care la vremea aceea n-avea decât optsprezece ani. Trebuia să înceapă facultatea în anul acela, dar am decis că poate să mai amâne cu un an începerea cursurilor la Dartmouth şi nu-i strică să vină cu noi. E un colegiu foarte bun la noi în America, Mma. Unele colegii de la noi nu sunt bune de nimic, dar acela este unul dintre cele mai bune. Eram foarte mândri c-a reuşit să prindă un loc acolo.

Lui Michael i-a plăcut ideea de a veni aici şi a început să citească tot ce i-a căzut în mână despre Africa. Până să sosim aici, ştia mai multe despre Africa decât oricare dintre noi. Citise tot ce a scris van der Post - toate nimicurile alea visătoare - apoi a căutat lucruri mai profunde, cărți scrise de antropologi şi chiar şi jurnalele lui Moffat. Cred că aşa se explică faptul că s-a îndrăgostit de Africa - cu ajutorul acelor cărți, chiar înainte de-a fi pus piciorul pe pământul african.

Banca ne închiriase o casă în Gaborone, chiar în spatele reşedinței guvernamentale, unde sunt amplasate toate ambasadele şi înaltele

comisariate. Mi-a plăcut din prima. În anul acela a plouat din abundență, iar grădina fusese bine întreținută. Erau straturi-straturi de canna şi de cale; o nebunie de culori de bougainvillea; un gazon gros de mohor. Era un colțişor de rai înconjurat de un zid alb, înalt.

Michael era ca un copil care tocmai descoperise ascunzătoarea borcanului cu dulceață. Se scula dis-de-dimineață, lua camioneta lui Jack şi pornea pe Molepolole Road. Apoi colinda savana cam o oră înainte să vină acasă să ia micul dejun. L-am însoțit de două-trei ori, deşi nu-mi place să mă scol cu noaptea-n cap, şi-mi povestea entuziasmat despre păsările pe care le vedeam şi despre şopârlele pe care le zăream furişându-se prin praful drumului; în câteva zile învățase cum se numea flecare. Şi priveam cum răsare soarele în spatele nostru şi-i simțeam căldura. Ştiți cum este, Mma, acolo, la marginea lui Kalahari. E acel moment al zilei în care cerul este alb şi pustiu şi în aer pluteşte mirosul acela pătrunzător şi nu vrei altceva decât să-ți umpli plămânii până la refuz.

Jack era ocupat cu serviciul şi cu toți oamenii aceia pe care trebuia să-i întâlnească, funcționari guvernamentali, persoane de la organismele de întrajutorare, finanțişti şi aşa mai departe. Pe mine nu mă interesau toate astea, aşa că mă mulțumeam să am grijă de casă, să citesc şi să-mi beau cafeaua de dimineață cu unii dintre oamenii pe care-i

agream. Mai dădeam o mână de ajutor la clinica metodistă. Duceam cu maşina bolnavii de la clinică în satele lor, ceea ce, în plus, îmi oferea prilejul să văd o parte a țării. În felul acesta, am ajuns să aflu o mulțime de lucruri despre compatrioții dumneavoastră, Mma Ramotswe.

Cred că pot afirma cu mâna pe inimă că n-am fost în viața mea mai fericită. Descoperisem o țară în care oamenii se tratau cu respect şi prețuiau alte valori decât ideea de a se îmbogăți cu orice preț, care îi domină pe toți la noi acasă. Mă simțeam, într-un fel, neînsemnată. Tot ce era legat de propria-mi țară părea atât de banal şi superficial în comparație cu ceea ce îmi era dat să întâlnesc în Africa. Oamenii de aici sufereau şi majoritatea aveau foarte puțin, dar aveau sentimentele acelea minunate unii față de ceilalți. Prima oară când i-am auzit pe africani numindu-i pe ceilalți - străini în toată regula - frații şi surorile lor, mi-a sunat tare ciudat. Dar, după un timp, am înțeles ce vor să spună şi am început să gândesc la fel. Apoi, într-o zi, cineva m-a numit, pentru prima oară, sora ei şi am început să plâng, iar ea nu pricepea de ce m-am întristat aşa dintr-odată. Iar eu i-am răspuns: N-am nimic. Doar plâng. Doar plâng. Aş fi vrut să le pot numi pe prietenele mele „surorile mele", însă n-ar fi sunat firesc şi n-am putut s-o fac. Şi totuşi, aşa simțeam. Învățam. Venisem în Africa şi învățam.

Michael începuse să studieze setswana şi progresa rapid. Un anume domn Nogana venea acasă la noi şi-i preda patru zile pe săptămână. Era un bărbat bine trecut de şaizeci de ani, un învățător pensionat şi foarte demn. Purta ochelari cu rame mici, rotunde, şi una din lentile era crăpată. M-am oferit să-i cumpăr o pereche nouă, fiindcă îmi închipuiam că n-are prea mulți bani, dar a clătinat din cap şi mi-a spus că vede foarte bine şi că-mi mulțumeşte foarte mult, dar nu-i nevoie. Stăteau pe verandă şi domnul Nogana îl învăța gramatica setswana şi-i numea tot ceea ce vedeau: plantele din grădină, norii de pe cer, păsările.

- Fiul dumneavoastră învață cu uşurință, îmi spunea. Inima lui bate pentru Africa. Eu doar îi învăț inima să vorbească.

Michael îşi făcu şi el prieteni. Mai erau câțiva americani în Gaborone, unii de aceeaşi vârstă cu el, dar nu arăta un interes prea mare pentru aceştia sau pentru alți tineri străini care erau aici cu părinții lor de profesie diplomați. Îi plăcea compania oamenilor de prin partea locului sau a celor care ştiau ceva despre Africa. Petrecea mult timp în compania unui tânăr exilat din Africa de Sud şi a unui bărbat care fusese medic voluntar în Mozambic. Erau tineri serioşi şi-mi plăceau şi mie. După câteva luni a început să petreacă din ce în ce mai mult timp cu un grup de persoane care locuiau într-o fermă veche,

undeva dincolo de Molepolole. Era acolo o fată de etnie afrikaans -venise de la Johannesburg cu câțiva ani înainte, după ce intrase într-o încurcătură din motive politice dincolo de graniță. Apoi, mai era un german din Namibia, un bărbat bărbos, înalt şi deşirat, care avea nişte idei în legătură cu îmbogățirea solului, şi câțiva localnici din Mochudi care lucraseră acolo în mişcarea Brigăzii. Presupun că i-am putea numi un soi de comună, dar nu cred că acesta ar fi cuvântul cel mai potrivit. Mă gândesc la comune ca fiind genul de loc în care se strâng hippioții şi fumează dagga[1], ceea ce nu era cazul aici. Erau cu toții foarte serioşi şi nu intenționau decât să cultive legume într-un sol foarte uscat.

Ideea fusese a lui Burkhardt, neamțul. Credea că poate îmbunătăți agricultura din ținuturile secetoase cum sunt acelea din Botswana şi Namibia, cultivând legume sub nişte plase umbroase şi irigându-le cu picături de apă de pe sfori. Poate ați văzut procedeul, Mma Ramotswe: sfoara iese dintr-un furtun subțire şi picătura de apă se prelinge în sol la baza plantei. Chiar e un procedeu care dă roade. Am văzut rezultatele.

Burkhardt voia să înființeze o cooperativă acolo, cu sediul în clădirea vechii ferme. Reuşise să strângă ceva bani de ici, de colo, desțeleniseră o bucată de savană şi săpaseră

[1] Haşiş în limba setswana.

un puț. Reuşiseră să convingă un număr destul de mare de localnici să se înscrie în cooperativă şi produceau deja o recoltă bogată de dovlecei şi castraveți, când am fost acolo prima oară împreună cu Michael. Le vindeau hotelurilor din Gaborone şi, de asemenea, spitalelor, pentru bucătării.

Michael începu să petreacă din ce în ce mai mult timp cu oamenii aceştia şi, în final, ne-a spus că vrea să se mute acolo. La început am fost puțin îngrijorată - ce mamă n-ar fi -, dar ne-am răzgândit când ne-am dat seama cât de mult însemna pentru el să facă ceva concret pentru Africa. În concluzie, într-o sâmbătă după-amiază, l-am luat cu maşina şi l-am lăsat acolo. Mi-a promis că va veni în oraş weekendul următor şi că va trece pe la noi să ne vadă şi aşa a făcut. Părea nespus de fericit, de-a dreptul entuziasmat că va locui cu noii lui prieteni.

Îl vedeam des. Ferma era la o oră de mers cu maşina, iar ei veneau aproape în fiecare zi să aducă produse sau să-şi facă aprovizionarea. Unul dintre membrii batswana făcuse nişte cursuri de infirmier şi pusese pe roate un soi de clinică ce se ocupa de problemele medicale minore. Îi deparazitau pe copii şi-i ungeau cu cremă contra infecțiilor cu ciuperci, chestii de felul acesta. Guvernul le asigurase o mică provizie de medicamente, iar Burkhardt făcuse rost de altele de la diverse companii care erau bucuroase să scape de medicamentele

expirate, dar încă foarte bune. Doctorul Merriweather încă lucra pe atunci la Spitalul Livingstone şi avea obiceiul să treacă pe acolo din când în când, să verifice dacă totul era în regulă. Mi-a spus odată că infirmierul acela era la fel de bun ca şi cei mai mulți doctori.

Sosise timpul ca Michael să se reîntoarcă în America. Trebuia să se prezinte la Dartmouth cel mai târziu până în cea de-a treia săptămână a lunii august, iar pe la sfârşitul lui iulie ne-a anunțat că nu intenționează să se ducă. Voia să rămână în Botswana cel puțin încă un an. Fără ştirea noastră, îi contactase pe cei de la Dartmouth şi primise acordul lor să-şi amâne începerea cursurilor cu un an. Am fost speriată, vă imaginați, înțelegeți, în America trebuie neapărat să termini o facultate. Dacă nu, atunci n-ai şansa să primeşti o slujbă mai de Doamne ajută. Îl şi vedeam pe Michael abandonându-şi studiile şi petrecându-şi restul vieții într-o comună. Presupun că mai toți părinții au astfel de gânduri când le pleacă odraslele în lume să facă ceva idealist.

Am dezbătut problema îndelung cu Jack şi m-a convins că ar fi mai bine să fiu de acord cu propunerea lui Michael. Dacă am fi încercat să-l împiedicăm, l-am fi îndârjit şi mai tare şi ar fi refuzat să plece definitiv. Dacă eram de acord cu planul lui, putea fi dispus să vină cu noi în America la sfârşitul anului ce urma.

- Face o faptă bună, mi-a argumentat Jack. Cei mai mulți tineri de vârsta lui sunt cu desăvârşire egoişti. El nu-i aşa.

A trebuit să-i dau dreptate. Într-adevăr, făcea treabă bună. În Botswana oamenii cred că o astfel de muncă poate însemna o schimbare în bine. Şi amintiți-vă că oamenii trebuiau să facă ceva ca să demonstreze că exista o alternativă viabilă la ceea ce se întâmpla în Africa de Sud. Botswana era pe vremea aceea un punct de referință.

Aşa că Michael a rămas acolo şi, evident, când a sosit timpul să plecăm, el a refuzat să ne însoțească. Mai avea de lucru acolo, zicea el, şi voia să mai petreacă câțiva ani cu treaba asta. Ferma prospera; mai săpaseră câteva puțuri şi asigurau traiul a douăzeci de familii. Era prea important ca să renunțe.

Anticipasem deznodământul acesta - cred că amândoi l-am anticipat. Am încercat să-l convingem, dar a fost inutil. În plus, se combinase cu sud-africanca, deşi era cu şase-şapte ani mai vârstnică decât el. Am crezut că, de fapt, asta-l reținea şi ne-am oferit s-o ajutăm să vină cu noi în SUA, dar el a refuzat să discute problema asta. Zicea că Africa e cea care îl reține aici; dacă noi credeam că e ceva atât de banal precum o relație amoroasă, atunci nu înțelegeam chiar nimic. La plecare i-am lăsat o sumă de bani destul de frumuşică. Mă aflu în situația privilegiată de a deține un fond care mi-a fost destinat mie de către tatăl meu şi nu

mă afecta deloc ideea de a-l lăsa cu ceva bani. Ştiam că există riscul ca Burkhardt să-l convingă să doneze banii fermei sau să-i folosească la construirea unui baraj sau la ceva de genul ăsta. Dar nu-mi păsa. Mă simțeam mult mai bine la gândul că, la nevoie, avea un cont în Gaborone.

Ne-am întors la Washington. În mod ciudat, când am ajuns acasă, am înțeles exact ce anume îl reținuse pe Michael. Acolo totul părea nesincer şi, ei bine, agresiv. Îmi era dor de Botswana şi nu trecea zi, nici măcar o zi, în care să nu mă gândesc la ea. Simțeam aproape o durere. Aş fi dat orice să ies din casă şi să stau la umbra unui arbust țepos sau să mă uit la cerul alb, nesfârşit. Sau să aud voci africane strigându-se unele pe altele în întunericul nopții. Îmi lipsea până şi arşița din octombrie.

Michael ne scria în fiecare săptămână. Scrisorile lui erau pline de noutăți în legătură cu ferma. Eram la curent cu stadiul de coacere a roşiilor şi cu insectele care atacaseră spanacul. Totul era foarte viu în imaginația mea şi foarte dureros, fiindcă aş fi vrut să fiu acolo, să fac ce făcea el, ştiind că-i important şi aduce o schimbare în bine. Nimic din ceea ce făceam eu nu aducea o schimbare bine-venită în viața cuiva. M-am implicat în câteva acțiuni caritabile. Am lucrat într-un program de alfabetizare a maselor. Le duceam bătrânilor infirmi cărți de la bibliotecă. Dar asta nu

însemna nimic în comparație cu ceea ce făcea fiul meu acolo, departe, în Africa.

Apoi, într-una din săptămâni n-am mai primit scrisoare de la el, iar peste două-trei zile am primit un telefon de la ambasada americană din Botswana. Fiul meu fusese dat dispărut. Cercetau dispariția şi urmau să mă anunțe de-ndată ce aveau să afle ceva nou.

Am venit aici imediat şi am fost întâmpinată la aeroport de o cunoştință din personalul ambasadei. Aceasta mi-a explicat că Burkhardt raportase poliției că Michael pur şi simplu a dispărut într-o seară. Luau masa împreună şi fusese prezent la cină. După aceea nu-l mai văzuse nimeni. Sud-africanca nu avea nici cea mai mică idee unde ar fi putut pleca, iar camioneta pe care şi-o cumpărase după plecarea noastră era încă în şopron. Nu aveau nici un indiciu despre ce s-ar fi putut întâmpla.

Poliția i-a chestionat pe toți cei de la fermă, dar n-a reuşit să obțină alte informații. Nu-l văzuse nimeni şi nimeni nu avea nici cea mai vagă idee despre soarta lui. Parcă fusese înghițit de noapte.

M-am dus acolo în dupa-amiaza sosirii mele. Burkhardt era foarte îngrijorat şi a încercat să mă asigure că o să apară în curând. Dar nu a fost capabil să-mi ofere o explicație în legătură cu motivul pentru care i-ar fi trecut prin cap să plece fără să spună nimănui un cuvânt. Sud-africanca era taciturnă. Dintr-un motiv sau

altul, nu avea încredere în mine şi nu mi-a spus mare lucru. Nici ea n-a găsit un motiv plauzibil pentru dispariția lui Michael.

Am. rămas în Botswana vreme de patru săptămâni. Am dat un anunț în ziar cum că oferim o recompensă pentru orice informație despre locul unde s-ar putea afla. Mă tot duceam la fermă şi treceam în revistă toate posibilitățile. Am tocmit un vânător să cerceteze savana din zonă. A căutat două săptămâni, apoi a renunțat. Nu avea ce să găsească.

În cele din urmă, s-a stabilit că se întâmplase unul din două lucruri. Ori fusese omorât de cineva, dintr-un motiv sau altul, posibil în timpul unui jaf, iar cadavrul îi fusese dus în altă parte, ori fusese ucis de un animal sălbatic, probabil de un leu care s-a aventurat dinspre Kalahari. Ar fi fost destul de improbabil să găseşti un leu atât de aproape de Molepolole, dar nu tocmai imposibil. Dar, dacă se întâmplase asta, vânătorul ar fi descoperit nişte indicii. Or, el n-a găsit nimic.

După o lună m-am întors în America, apoi am revenit după alte câteva luni. Toată lumea era înțelegătoare, dar, în cele din urmă, mi-a fost clar că nu mai au nimic să-mi spună. Aşa că am lăsat problema în mâinile ambasadei noastre de aici şi, din când în când, ei contactau poliția să se intereseze dacă au vreo veste. Nu aveau nici o veste.

Jack a murit acum şase luni. Suferea de ceva timp de cancer la pancreas şi fusesem

prevenită că nu există speranțe de vindecare. Dar, după ce s-a dus, am hotărât că trebuie să mai fac o ultimă încercare să văd dacă nu cumva aş mai putea afla ce i s-a întâmplat lui Michael. Poate să vi se pară ciudat, Mma Ramotswe, că cineva nu conteneşte să vorbească despre ceva ce s-a întâmplat în urmă cu zece ani. Dar, pur şi simplu, vreau să ştiu. Nu vreau decât să aflu ce s-a întâmplat cu fiul meu. Nu mă aştept să-l găsesc. Mă împac cu gândul că a murit. Dar vreau să pot pune capăt acestui Capitol şi să-mi iau rămas-bun de la el. Asta-i tot ce vreau. Mă ajutați? Veți încerca să aflați asta pentru mine? Spuneți că ați pierdut şi dumneavoastră un copil. Ştiți, deci, ce-i în sufletul meu. Ştiți, nu-i aşa? E o rană care nu se vindecă niciodată. Niciodată.

După ce vizitatoarea sa îşi termină povestirea, Mma Ramotswe rămase tăcută câteva momente. Ce-ar putea să facă pentru femeia asta? Ar putea afla ceva acolo unde au dat greş poliția din Botswana şi Ambasada Americană? Probabil nu va putea să afle nici ea nimic, şi totuşi, femeia asta avea nevoie de ajutor şi, dacă nu-l obținea de la Agenția de detective nr. 1, atunci unde altundeva l-ar fi putut obține?

- O să te ajut, îi promise ea, adăugând apoi: sora mea.

Capitolul patru - La orfelinat

Domnul J.L.B. Matekoni contempla priveliştea din biroul său de la garajul Tlokweng Road Speedy Motors. Avea două ferestre, din care una dădea direct în atelierul unde cei doi tineri ucenici ridicau o maşină pe cric. Nu procedau cum trebuie, observă el, în ciuda dăscălelilor lui nesfârşite cu privire la pericolele posibile. Unul din ei se accidentase deja cu elicea unui ventilator de motor şi avusese noroc că nu-şi pierduse un deget; cu toate astea, ei persistau în metodele lor imprudente. Fireşte, problema e că nu aveau nici nouăsprezece ani. La vârsta asta, toţi tinerii sunt nemuritori şi-şi închipuie că vor trăi veşnic. Or să afle ei, cugetă domnul J.L.B. Matekoni sumbru. Or să descopere că sunt exact ca noi, toţi ceilalţi. Se răsuci în scaun şi se uită pe cealaltă fereastră, în partea asta priveliştea era mai plăcută: dincolo de curtea garajului se vedea un pâlc de arbuşti ţepoşi iţindu-se din vegetaţia uscată, iar ceva mai încolo, ca nişte insuliţe înălţându-se dintr-o mare gri-verzuie, deluşoarele izolate care se întindeau spre Odi. Era dimineaţa târziu şi aerul era nemişcat. Spre amiază avea să fie o pâclă de arşiţă care va face dealurile să pară că dansează şi tremură. Atunci va merge acasă să ia prânzul, fiindcă va fi prea cald ca să mai lucreze. Va sta în bucătăria sa, care era cea mai răcoroasă încăpere din casă, îşi va mânca

mămăliga cu tocăniță preparată de menajera lui şi va citi Botswana Daily News. După aceea, va trage un pui de somn înainte de a se întoarce la garaj, la munca de după-amiază.

Ucenicii îşi mâncau prânzul la garaj, călare pe nişte butoaie cu ulei de motor răsturnate, pe care le puseseră sub unul dintre arbuştii țepoşi. Din acest punct de observație se uitau la fetele ce treceau pe drum şi schimbau remarci deşănțate, care păreau să le ofere atâta plăcere. Domnul J.L.B. Matekoni îi auzise vorbind şi avea o părere proastă despre trăncăneala lor.

- Eşti miştocuță! Ai maşină? Aş putea să ți-o reglez. Aş putea s-o fac să meargă mai repede.

Cele două tinere dactilografe de la Ministerul Apelor chicotiră şi grăbiră pasul.

- Eşti prea slabă! Nu mănânci destulă carne! O fată ca tine trebuie să mănânce mai multă carne ca să poată avea copii mulți.

- De unde ți-ai luat pantofii ăştia? Sunt cumva pantofi Mercedes Benz? Pantofi rapizi pentru fete rapide!

Zău aşa! gândi domnul J.L.B. Matekoni. El nu se purtase aşa la vârsta lor. Fusese ucenic la atelierele Diesel ale Companiei de Autobuze din Botswana, iar o astfel de conduită n-ar fi fost tolerată sub nici o formă. În ziua de azi, însă, aşa se purtau tinerii, iar el nu putea schimba treaba asta. Stătuse de vorbă cu ei, le spusese că reputația garajului depindea şi de ei, în aceeaşi măsură în care depindea de el. Se

uitaseră la el năuci şi îşi dăduse seama că, pur şi simplu, nu înțelegeau. Nu fuseseră învățați ce înseamnă să ai o reputație ; conceptul acesta era paralel cu ei. Gândul acesta îl deprimase şi intenționase să scrie despre asta la Ministerul Educației, să le sugereze ca tinerii batswana să fie educați în spiritul ideilor de bază ale moralității, dar scrisoarea, odată aşternută pe hârtie, sunase atât de pompos încât luase hotărârea să n-o mai trimită. Asta-i problema, îşi dădu el seama, în ziua de azi, dacă pomeneşti despre comportament, rişti să pari demodat şi pompos. Se pare că singurul mod de-a părea în pas cu vremurile era să afirmi că oamenii sunt liberi să facă orice vor, oricând, indiferent de părerea celorlalți. Astea erau concepțiile moderne de viață.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi mută privirea spre biroul lui şi spre agenda deschisă. Îşi notase că-i ziua de mers la orfelinat; dacă ar porni imediat, ar putea să rezolve problema până la prânz şi s-ar întoarce la timp să verifice lucrul ucenicilor, înainte ca proprietarii maşinilor să vină să le ridice la ora şaisprezece. Nici una dintre maşini nu avea vreo defecțiune; nu trebuia să li se facă decât verificarea tehnică obligatorie, iar la asta se pricepeau şi ucenicii. Trebuia să-i verifice, totuşi;

le plăcea să regleze motoarele în aşa fel încât să gonească la capacitatea maximă şi, adesea, fusese nevoit să le ajusteze el însuşi înainte de a le preda proprietarilor.

- Nu suntem plătiți să le facem maşini de curse, le reaminti. Oamenii care conduc maşinile astea nu sunt vitezomani ca voi. Sunt cetățeni respectabili.

- Atunci de ce ne numim Speedy Motors[2]? întrebă unul din ucenici.

Domnul J.L.B. Matekoni se uitase la ucenicul său. Câteodată îi venea să țipe la el, iar acesta era unul dintre acele momente, dar se abținea de fiecare dată.

- Ne numim Tlokweng Road Speedy Motors, replică răbdător, fiindcă noi ne terminăm treaba repede. Înțelegi diferența? Nu-l lăsăm pe client să aştepte zile întregi, cum fac alte service-uri. Terminăm treaba repede şi, în acelaşi timp, bine, după cum vă tot repet.

- Unora le plac maşinile rapide, se băgă în vorbă celălalt ucenic. Unora le place viteza.

- Tat ce se poate, spuse domnul J.L.B. Matekoni. Dar nu toți gândesc aşa. Unii oameni ştiu că viteza excesivă nu este cea mai bună cale de-a ajunge undeva. E mai bine să mergi ca după mort decât să fii mort, nu-i aşa?

Ucenicii căscaseră ochii nedumeriți şi el oftase; din nou, era vina Ministerului Educației şi a ideilor moderne. Băieții ăştia doi nu vor fi niciodată capabili să priceapă nici jumătate din ceea ce le spune el. Iar odată şi odată vor avea un accident grav.

[2] „Motoare rapide" (engl.).

Porni spre orfelinat şi apăsă ferm pe claxon, cum făcea întotdeauna când ajungea în faţa porţii. Ii plăceau din mai multe motive vizitele pe care le făcea acolo. Îi plăceau copiii, fireşte, şi, de obicei, avea asupra lui un pumn de dulciuri pe care le împărţea când se strângeau grămadă în jurul lui. Îi făcea, însă, plăcere s-o întâlnească şi pe doamna Silvia Potokwane, care era şefa orfelinatului. Fusese prietena mamei lui şi o ştia de-o viaţă întreagă. Din acest motiv era firesc ca el să se ocupe de repararea oricărei maşinării defecte şi, de asemenea, de întreţinerea celor două camioane şi a vechiului microbuz rablagit din dotarea orfelinatului. Nu era plătit pentru asta, dar nici nu se punea problema să fie. Toată lumea ajuta orfelinatul dacă putea, iar el n-ar fi acceptat bani nici mort. Când sosi el, Mma Potokwane era în biroul ei. Se aplecă pe fereastră şi-i făcu semn cu mâna să intre.

- Ceaiul este gata, domnule J.L.B. Matekoni, îl anunţă. Dacă te grăbeşti, mai prinzi şi o bucată de prăjitură.

Îşi parcă camioneta sub ramurile umbroase ale unui baobab. Câţiva copii îşi făcuseră deja apariţia şi ţopăiau în jurul lui în timp ce se îndrepta spre clădirea cu birouri.

- Aţi fost cuminţi, copii? îi întrebă domnul J.L.B. Matekoni scotocindu-se prin buzunare.

- Am fost foarte cuminţi, răspunse cel mai mare dintre copii. Toată săptămâna am făcut

fapte bune. Suntem de-a dreptul obosiți de-atâtea fapte bune.

Domnul J.L.B. Matekoni chicoti.

- In cazul ăsta, meritați nişte dulciuri.

Îi înmâna un pumn de bomboane băiatului celui mai mare, care le primi politicos, cu ambele mâini întinse, aşa cum cerea tradiția botswaneză.

- Să nu-i răsfeți pe copiii ăştia, îi strigă Mma Potokwane de la fereastră. Sunt nişte copii foarte răi.

Copiii izbucniră în râs şi se împrăştiară ca potârnichile, iar domnul J.L.B. Matekoni intră în clădire. Înăuntru îi găsi pe Mma Potokwane, pe soțul ei, un polițist pensionat, şi pe două dintre educatoare. Fiecare avea o cană cu ceai şi o farfurioară cu o tartă.

Domnul J.L.B. Matekoni sorbi din ceai în timp ce Mma Potokwane îi relată problemele pe care le avea cu una dintre motopompe. Pompa se supraîncălzea după mai puțin de o jumătate de oră de folosire şi erau îngrijorați că o să cedeze cu totul.

- Uleiul, diagnostică domnul J.L.B. Matekoni. O pompă fără ulei se încinge. Trebuie să fie o scurgere pe undeva. O garnitură ruptă sau ceva de genul ăsta.

- Şi mai sunt şi frânele microbuzului, zise domnul Potokwane. Scot un zgomot ciudat.

- Plăcuțele de frână, conchise domnul J.L.B. Matekoni. A cam sosit timpul să le schimbăm. Pe vremea asta intră o grămadă de praf în ele

şi le uzează. O să mă uit, dar probabil va trebui să-l aduceți la garaj ca să le schimb.

Încuviințară din cap, iar conversația o coti spre evenimentele de la orfelinat. Unuia dintre orfani i se oferise o slujbă şi se va muta la Francistown s-o preia. Un alt orfan primise o pereche de adidaşi de la un donator suedez care le trimitea, din când în când, cadouri. Era cel mai bun alergător din orfelinat şi acum va putea participa la competiții. Apoi se lăsă tăcerea, iar Mma Potokwane se uită plină de speranțe la domnul J.L.B. Matekoni.

- Am auzit că ai noutăți, zise ea după puțin timp. Ana auzit că te însori.

Domnul J.L.B. Matekoni se uită în pământ. Nu anunțaseră pe nimeni, din câte ştia el, dar asta nu era de ajuns ca să oprească veştile să circule în Botswana. Trebuie să fi fost menajera lui, reflectă el. Probabil îi spusese unei alte menajere şi ea le spusese angajatorilor ei, şi aşa mai departe, până a aflat toată lumea.

- Mă însor cu Mma Ramotswe, anunță el. Este...

- Este doamna detectiv, nu-i aşa? întrebă Mma Potokwane. Am auzit de ea. Viața ta va deveni foarte interesantă. O să mişuni peste tot, o să spionezi oamenii.

Domnul J.L.B. Matekoni trase aer în piept.

- N-o să fac aşa ceva, replică el. N-o să fiu detectiv. Asta-i treaba lui Mma Ramotswe.

Mma Potokwane păru dezamăgită. Apoi se lumină la față.

- Bănuiesc c-o să-i cumperi un inel cu diamant, zise ea. În zilele noastre o doamnă logodită trebuie să poarte un inel cu diamant ca să arate că-i logodită.

Domnul J.L.B. Matekoni se uită fix la ea.

- Chiar e nevoie? întrebă el.

- Ba bine că nu, întări Mma Potokwane. În orice revistă pe care-o deschizi există câte o reclamă la inele cu diamant. Ei zic că-s pentru logodne.

Domnul J.L.B. Matekoni rămase tăcut. Apoi zise:

- Diamantele sunt cam scumpe, nu-i aşa?

- Foarte scumpe, răspunse una dintre educatoare. O mie de puia pentru un diamant micuț, micuț.

- Mai mult, replică domnul Potokwane. Unele diamante costă două sute de mii de puia. Un singur diamant.

Domnul J.L.B. Matekoni păru deznădăjduit. Nu era un bărbat meschin şi dăruia cadouri cu acelaşi drag cu care dăruia din timpul său, dar era împotriva irosirii banilor şi i se părea că să dai atâția bani pe un diamant, chiar şi pentru o ocazie specială, era ca şi cum ai arunca banii pe fereastră.

- O să discut problema cu Mma Ramotswe, spuse el ferm, pentru a pune capăt subiectului stânjenitor. Poate că ea nu crede în diamante.

- Nici gând, replică Mma Potokwane. O să vrea un diamant. Toate femeile vor diamante. Iată un subiect în legătură cu care toate femeile gândesc la fel.

Domnul J.L.B. Matekoni se lăsă pe vine şi se uită la pompă. După ce terminase de băut ceaiul cu Mma Potokwane, o luase pe cărarea care ducea la şopronul pompelor. Era una dintre cărările acelea sinuoase care par să nu se mai termine, dar care, în cele din urmă, te duc la destinație. Cărarea asta făcea o buclă largă în jurul unor câmpuri de dovleci înainte să coboare într-o donga, un şanț adânc, şi să se termine brusc în fața unui şopron micuț, care adăpostea pompele. Şopronul era el însuşi ferit de soare de un pâlc de arbuşti țepoşi în formă de umbrelă, care-l întâmpinară pe domnul J.L.B. Matekoni cu o bine-venită umbră. O dărăpănătură cu acoperiş de tablă, ca acest şopron, ar fi fost incredibil de fierbinte dacă ar fi stat direct în calea razelor de soare, iar acest fapt n-ar fi prins deloc bine maşinăriilor dinăuntru.

Domnul J.L.B. Matekoni puse jos cutia cu scule la intrarea în baracă şi împinse uşa prudent. Era precaut fiindcă astfel de locuri erau preferate de şerpi. Dintr-un motiv sau altul, şerpilor le plăceau maşinăriile şi nu o dată descoperise şerpi somnolenți, încolăciți în jurul vreunei piese a aparatului la care s-a întâmplat să lucreze. De ce făceau asta, habar n-avea; e posibil să aibă o legătură cu căldura

şi mişcarea. Oare şerpii visau la locuri speciale anume create pentru ei? Or fi crezut că există un rai al şerpilor pe undeva? Un loc unde totul e la nivelul solului şi nu există nimeni care să calce pe ei?

Îi trebuiră câteva momente ca să-şi obişnuiască ochii cu întunericul dinăuntru, dar, după un timp, văzu că nu-i nimic periculos. Pompa era acționată de o roată mare, care era pusă în funcțiune de un motor Diesel vechi. Domnul J.L.B. Matekoni oftă. Aici e buba. În general, te puteai baza pe motoarele Diesel vechi, dar venea un moment în existența lor în care, pur şi simplu, trebuiau scoase la casare. Îi sugerase asta lui Mma Potokwane, dar ea întotdeauna născocea motive pentru a cheltui banii pe alte proiecte, ce i se păreau mai presante.

- Dar apa e cel mai important lucru, susținea domnul J.L.B. Matekoni. Dacă nu poți să uzi legumele, ce o să le dai copiilor să mănânce?

- O să ne ajute Dumnezeu, răspundea Mma Potokwane calmă. O să ne trimită un motor nou într-o bună zi.

- Poate că da, replica domnul J.L.B. Matekoni, poate că nu. Adesea Dumnezeu nu este interesat de motoare. Mă ocup de maşinile câtorva preoți şi toate au probleme mari. Servitorii Domnului nu sunt şoferi foarte buni.

Acum, confruntat cu agonia motorului Diesel, îşi recupera cutia cu scule, scoase o cheie franceză şi începu să demonteze carcasa

motorului. Nu după mult timp era complet absorbit de îndeletnicirea lui, ca un chirurg aplecat asupra unui pacient anesteziat, dezgolind motorul spre inima lui tare, metalică. Fusese un motor excelent la vremea lui, produsul unei fabrici de undeva, tare departe - un motor devotat, cu personalitate. Toate motoarele din ziua de azi păreau să fie japoneze, produse de roboți. Fireşte, erau de încredere, deoarece piesele erau atât de bine reglate şi atât de ascultătoare, dar, pentru un om ca domnul J.L.B. Matekoni, motoarele astea erau la fel de insipide ca o pâine albă feliată. Nu era nimic de capul lor, nu tu fibră, nu tu particularități aparte. În concluzie, nu era nici un fâs să repare un motor japonez.

Adesea se gândea ce trist e că generația următoare de mecanici nici nu va avea ocazia să repare unul dintre motoarele astea vechi. Toți erau instruiți să repare motoare moderne care au nevoie de computere care să le găsească hiba. Când un client vine la garaj cu un Mercedes Benz de ultimă generație, domnului J.L.B. Matekoni i se strânge inima. Nu poate să se ocupe de astfel de maşini, deoarece nu deține un computer care să-i pună diagnosticul. Fără o astfel de maşinărie sofisticată, cum să ştie dacă-i defect un microcip de silicon dintr-o parte inaccesibilă a motorului? Era mai totdeauna tentat să le spună şoferilor să se ducă la un computer să le repare maşinile, nu să vină la un mecanic, dar,

evident, nu făcea asta şi-şi dădea toată osteneala cu întinderea scânteietoare de oțel care se ascundea sub capota unei astfel de maşini. Dar nu punea suflet în ceea ce făcea.

Domnul J.L.B. Matekoni demontase cilindrii motorului şi se uita cu atenție la ei. Exact cum îşi imaginase ; erau amândoi obturați şi trebuiau cât mai repede desfundați. Şi, când scoase pistoanele, constată că garniturile erau mâncate şi uzate de parcă ar fi suferit de artrită. Asta scădea drastic randamentul motorului, ceea ce însemna combustibil irosit şi mai puțină apă pentru legumele orfanilor. Va trebui să facă tot ce putea. O să înlocuiască nişte garnituri, să reducă pierderea de benzină, şi va aranja să i se aducă motorul cât mai repede la curățat. Dar va sosi şi timpul când eforturile lui vor fi zadarnice şi, pur şi simplu, vor trebui să cumpere un motor nou.

Auzi un zgomot în spatele lui şi tresări. Şopronul era un loc izolat şi tot ce se auzise până acum fusese doar ciripitul păsărelelor în salcâmi. De data asta era un zgomot produs de oameni. Se uită în jur, dar nu văzu nimic suspect. Apoi se auzi din nou, înaintând spre tufişuri, un scârțâit ca de roată neunsă. Probabil unul dintre orfani împingea o roabă sau se juca cu una dintre maşi-nuțele acelea pe care copiii le confecționează din bucăți de sârmă ruginită şi tablă.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi şterse mâinile cu o bucată de cârpă pe care o îndesă apoi în

buzunar. Zgomotul părea să se apropie, apoi îl văzu apărând dintre tufişurile care ascundeau poteca sinuoasă: era un scaun cu rotile în care stătea o fată care îl acționa singură. Când îşi ridică privirea de la cărarea din față şi dădu cu ochii de domnul J.L.B. Matekoni, se opri cu mâinile încleştate de marginile roților. Se uitară o clipă unul la altul, apoi ea zâmbi şi începu să-şi croiască drum pe ultimii metri ai cărării.

II salută politicoasă ca un copil bine-crescut.

- Ce mai faceți, Rra? îl întrebă ea, întinzându-i mâna dreaptă cu stânga peste antebraț în semn de respect.

Îşi strânseră mâinile.

- Sper că n-am mâinile unsuroase, zise domnul J.L.B. Matekoni. Lucram la pompă.

Fetița dădu din cap.

- V-am adus nişte apă, Rra. Mma Potokwane mi-a spus că ați venit aici fără nimic de băut şi că v-ar putea fi sete.

Băgă mâna în sacoşa care atârna sub scaun şi scoase o sticlă.

Domnul J.L.B. Matekoni primi apa bucuros. Chiar începuse să i se facă sete şi regreta că nu luase apă cu sine. Bău cu sete şi, între timp, o privi pe fetiță. Era încă mică - să fi avut vreo unsprezece, doisprezece ani - şi avea un chip plăcut, sincer. Avea părul împletit în codițe de care erau prinse mărgeluțe. Purta o rochie albastru-decolorat, aproape albită de atâtea spălări, şi o pereche de tenişi uzați.

- Locuieşti aici? o întrebă el. La orfelinat? Ea încuviință dând din cap.
- Sunt aici de aproape un an, răspunse ea. Am venit cu fratele meu mai mic. El n-are decât cinci ani.
- De unde ați venit? îşi plecă privirea.
- De undeva de lângă Francistown. Mama mea a murit acum trei ani, când eu aveam nouă ani. Am locuit în curtea unei femei. Apoi ne-a spus că trebuie să plecăm.

Domnul J.L.B. Matekoni nu răspunse. Mma Potokwane îi povestise unele dintre istoriile orfanilor şi, de fiecare dată, îşi simțise inima cuprinsă de tristețe. În societatea tradițională nu existaseră copii nedoriți; cu toții aveau pe cineva care să aibă grijă de ei. Dar vremurile se schimbau şi acum aveau şi orfani. Mai ales acum, că aveau de-a face cu boala asta care bântuia prin toată Africa. Erau din ce în ce mai mulți copii fără părinți, iar orfelinatele erau singurul lor refugiu. Oare asta să i se fi întâmplat şi acestei copile? Si de ce era într-un scaun cu rotile?

Îşi curmă firul gândurilor. N-avea nici un sens să facă speculații în legătură cu lucruri pe care nu le putea îndrepta. Avea chestiuni mai presante de rezolvat, ca de exemplu zgomotul ciudat pe care-l scotea scaunul cu rotile.

- Scaunul tău scârțâie, aduse el vorba. Aşa face întotdeauna?

Ea clătină din cap.

- Face aşa de câteva săptămâni încoace. Cred că s-a stricat.

Domnul J.L.B. Matekoni se lăsă în genunchi şi se uită la roți. Nu mai reparase niciodată un scaun cu rotile, dar era evident ce se întâmplase cu acesta. Cuzineții erau uscați şi prăfuiți - un pic de ulei o să facă minuni - şi urma la rând frâna. Asta explica scârțâitul.

- O să te ridic din scaun, îi spuse. O să stai sub copac până ți-l aranjez.

O ridică pe fetiță şi o aşeză cu blândețe pe pământ. Apoi, răsturnând scaunul, eliberă piedica frânei şi ajusta pârghia care o punea în funcțiune. Unse cuzineții, apoi învârti de probă roțile. Mergeau ca unse şi scârțâitul dispăruse. Întoarse scaunul şi îl împinse spre locul unde stătea fetița.

- Sunteți foarte amabil, Rra, îi mulțumi ea. Trebuie să mă întorc acum, să nu creadă educatoarea că m-am rătăcit.

Porni pe cărare, lăsându-l pe domnul J.L.B. Matekoni să-şi continue treaba la pompă. El se apucă de treabă şi într-o oră termină. Fu mulțumit când îi dădu drumul şi părea să funcționeze bine şi domol. Totuşi, reparația nu va rezista mult timp şi ştia că va trebui să se întoarcă s-o demonteze cu totul. Cum vor mai uda legumele atunci? Ăsta-i necazul într-un ținut secetos. Totul, fie că-i vorba despre viața oamenilor, fie că-i vorba de dovlecei, atârnă de un fir de păr.

Capitolul cinci - Magazinul de bijuterii Judecata de Apoi

Mma Potokwane avea dreptate; lui Mma Ramotswe, după cum prevăzuse ea, îi păsa de diamante.

Subiectul fii adus în discuţie la câteva zile după ce domnul J.L.B. Matekoni reparase pompa de apă de la orfelinat.

- Cred că s-a aflat deja de logodna noastră, spuse Mma Ramotswe la o cană de ceai în biroul domnului J.L.B. Matekoni de la Tlokweng Road Speedy Motors. Menajera mea zice că a auzit lumea vorbind prin oraş despre logodnă. Zice că toată lumea ştie.

- Aşa-i aici, oftă domnul J.L.B. Matekoni. Mereu mi-e dat să aud secretele altora.

Mma Ramotswe aprobă din cap. Avea dreptate; în Gaborone nu există secrete. Fiecare îşi bagă nasul în treburile celorlalţi.

- De exemplu, continuă domnul J.L.B. Matekoni, înviorat de acest subiect, când Mma Sonqkwena a făcut praf cutia de viteze a noii maşini a fiului ei, încercând să dea în marşarier cu cincizeci de kilometri pe oră, toată lumea părea să fi aflat povestea asta. N-am spus nimănui, dar tot s-a aflat.

Mma Ramotswe izbucni în râs. O cunoştea pe Mma Sonqkwena, care, probabil, era cea mai în vârstă şoferiţă din oraş. Fiul ei, care avea un

magazin rentabil în Broadhurst Mall, încercase să-şi convingă mama să angajeze un şofer sau să renunțe la şofat cu totul, dar fusese înfrânt de spiritul ei inflexibil de independență.

- Se ducea spre Molepolole, continuă domnul J.L.B. Matekoni, şi şi-a amintit că nu dăduse de mâncare găinilor de acasă, din Gaborone. Aşa că s-a hotărât să se întoarcă înapoi în marşarier. Închipuie-ți în ce hal a ajuns cutia de viteze. Şi, dintr-odată, tărăşenia a ajuns pe buzele tuturor. Ei au presupus că eu am fost cel care a dus vorba, dar eu n-am spus nimănui nimic. Un mecanic ar trebui să fie ca un preot. N-ar trebui să vorbească despre nimic din ce vede.

Mma Ramotswe fu de acord. Aprecia discreția şi-l admira pe domnul J.L.B. Matekoni fiindcă înțelegea şi el problema. Erau mult prea mulți oameni cu gura slobodă. Dar astea erau probleme cu caracter general, iar ei aveau de discutat chestiuni mai presante, aşa că reveni la subiectul care declanşase întreaga dezbatere.

- Deci se discută despre logodna noastră, spuse ea. Unii dintre ei chiar au vrut să vadă inelul pe care mi l-ai cumpărat.

Se uită la domnul J.L.B. Matekoni înainte să continue:

- Aşa că le-am spus că încă nu l-ai cumpărat, dar că sunt sigură că-l vei cumpăra în curând.

Îşi ținu răsuflarea. Domnul J.L.B. Matekoni se uita în pământ, cum făcea de fiecare dată când era nesigur.

- Un inel? întrebă într-un târziu gâtuit. Ce fel de inel?

Mma Ramotswe îl urmări atentă. Trebuie să fii precaută când discuți astfel de probleme cu un bărbat. Ei nu prea sunt pe față, fireşte, dar trebuie să fii atentă să nu-i sperii. N-avea nici un sens să facă aşa ceva. Hotărî să fie directă. Domnul J.L.B. Matekoni ar fi mirosit subterfugiul şi asta n-ar fi dat foarte bine.

- Un inel cu diamant, răspunse ea. Asta poartă femeile logodite în zilele noastre. Aşa-i la modă.

Domnul J.L.B. Matekoni continuă să privească posac în pământ.

- Diamante? întrebă el cu glasul stins. Eşti sigură că asta-i cel mai la modă?

- Da, îi răspunse Mma Ramotswe ferm. În ziua de azi, în cercurile moderne, toate doamnele logodite primesc inele cu diamant. E un semn că sunt prețuite.

Domnul J.L.B. Matekoni ridică privirea brusc. Dacă era adevărat - şi se potrivea întocmai cu ceea ce-i spusese Mma Potokwane -, nu va avea altă scăpare decât să cumpere un inel cu diamant. Nu voia ca Mma Ramotswe să-şi închipuie că nu-i apreciată. O prețuia nespus de mult; îi era extraordinar, smerit de recunoscător că a acceptat să-l ia de bărbat şi, dacă era nevoie de un diamant cu care să

vestească asta lumii întregi, prețul nu era prea mare. Se opri de îndată ce îi trecu prin minte cuvântul „preț", amintindu-şi de cifrele alarmante care fuseseră pomenite la o cană de ceai, la orfelinat.

- Diamantele astea sunt foarte scumpe, îndrăzni el. Sper că voi avea destui bani.

- Dar bineînțeles c-o să ai, îl liniști Mma Ramotswe. La bijutier găseşti şi unele foarte ieftine. Sau poți să plăteşti în rate...

Domnul J.L.B. Matekoni se învioră imediat.

- Am crezut c-o să mă coste mii şi mii de puia, spuse el. Poate cincizeci de mii de puia.

- Fireşte că nu, replică Mma Ramotswe. Sunt şi unele foarte scumpe, evident, dar sunt altele foarte bune, care nu costă prea mult. Am putea merge să aruncăm o privire. La magazinul Judecata de Apoi, de exemplu. Au sortimente variate.

Zis şi făcut. În dimineața următoare, după ce Mma Ramotswe termina de trecut în revistă corespondența de la Agenția de detective, urmau să meargă la magazinul de bijuterii Judecata de Apoi să aleagă un inel. Era o perspectivă îmbietoare şi până şi domnul J.L.B. Matekoni, care răsuflase uşurat la ideea unui inel pe care şi-l putea permite, se trezi nerăbdător să pornească la cumpărături. Acum, că mai rumegase ideea, găsea că diamantele au ceva aparte, ceva ce până şi un bărbat e capabil să înțeleagă, dacă se gândeşte destul de mult la asta. Dar ceea ce era cel mai

important pentru domnul J.L.B. Matekoni era gândul că darul acesta, care era, probabil, cel mai scump cadou pe care-l va oferi vreodată cuiva, era un dar din chiar solul Botswanei. Domnul J.L.B. Matekoni era patriot. Îşi iubea la fel de mult ţara cum ştia că şi-o iubeşte şi Mma Ramotswe. Gândul că diamantul pe care în final îl vor alege ar putea să vină dintr-una din cele trei mine de diamante ale Botswanei îi conferea cadoului un plus de semnificaţie. Îi va dărui femeii pe care o iubeşte şi o admiră mai mult decât pe oricare alta o micuţă mostră din chiar pământul pe care călcau. O mostră specială, fireşte: un fragment de rocă ce fusese făurită cu atâţia ani în urmă, adunând în ea atâta strălucire. Apoi cineva îl scosese din pământ la Orapa, îl şlefuise, îl adusese la Gaborone şi îl montase în aur. Şi toate astea pentru ca Mma Ramotswe să-l poarte pe inelarul mâinii stângi şi să dea de veste întregii lumi că el, domnul J.L.B. Matekoni, proprietarul garajului Tlokweng Road Speedy Motors, urma să-i fie soţ.

Magazinul de bijuterii Judecata de Apoi era bine ascuns la capătul unei străduţe prăfuite, lângă librăria Mântuirea, care vindea biblii şi alte texte religioase, şi firma de contabilitate Mothobani: Ţine Garda Financiară departe. Era un magazin mai curând modest, cu acoperişul verandei înclinat, susţinut de stâlpi de cărămidă văruiţi. Firma, care fusese pictată de un pictor amator cu un talent mediocru,

înfăţişa capul şi umerii unei femei strălucitoare, ce purta un colier migălos lucrat şi nişte cercei mari. Femeia zâmbea strâmb, cu capul înclinat, în ciuda greutăţii cerceilor şi a disconfortului evident provocat de colier.

Domnul J.L.B. Matekoni şi Mma Ramotswe parcară vizavi, la umbra unui salcâm. Intârziaseră puţin şi căldura după-amiezii îşi făcea deja simţită prezenţa. Până-n amiază, orice vehicul lăsat la soare avea să fie aproape imposibil de atins, cu banchetele prea fierbinţi pentru pielea pasagerilor şi cu volanul ajuns un inel de foc. Umbra avea să împiedice toate aceste neplăceri, şi sub fiecare copăcel se cuibăreau maşini aliniate cu boturile spre trunchi, ca purceluşii la scroafă, pentru a beneficia de protecţia maximă oferită de paravanul frunzişului gri-verzui.

Uşa era încuiată, dar fu deschisă cu amabilitate când domnul J.L.B. Matekoni acţiona soneria. În magazin, în spatele tejghelei, se afla un bărbat slab, îmbrăcat în kaki. Avea ţeasta îngustă, iar ochii uşor înclinaţi, precum şi nuanţa gălbuie a pielii, sugerau că are ceva sânge de nomad - sângele boşimanilor din Kalahari. Dar, dacă era pe-aşa, cum de lucra într-un magazin de bijuterii? Evident, nu exista nici un motiv plauzibil pentru care să nu fi lucrat acolo, dar părea nelalocul lui. Magazinele de bijuterii aparţineau, de regulă, indienilor sau kenyenilor, cărora le plăcea o astfel de muncă; boşimanii erau mai fericiţi

dacă se ocupau de animale - puteau fi ajutoare de nădejde la creşterea vitelor sau a struților.

Bijutierul le zâmbi.

- V-am văzut de-afară, spuse el. Ați parcat maşina sub copacul acela.

Domnul J.L.B. Matekoni ştia că avea dreptate. Bărbatul vorbea o setswana corectă, dar accentul lui îi confirma semnele vizibile de la o poştă. În spatele vocalelor, se simțeau plescăiturile şi şuierăturile care se chinuiau să iasă la suprafață. Era o limbă ciudată, limba san, care aducea mai mult cu sunetele scoase de păsări în copaci decât ou graiul uman.

Se prezentă aşa cum se cuvenea, apoi se întoarse spre Mma Ramotswe.

- Doamna aceasta este logodnica mea, spuse el. Se numeşte Mma Ramotswe şi doresc să-i cumpăr un inel de logodnă. Făcu o pauză. Un inel cu diamant.

Bijutierul se uită la el printre gene, după care îşi mută privirea spre Mma Ramotswe. Ea îi întoarse privirea şi reflectă: E inteligent. Iată un bărbat şiret, în care nu te poți încrede.

- Sunteți un bărbat norocos, remarcă bijutierul. Nu oricine găseşte aşa o femeie veselă şi grasă cu care să se însoare. În ziua de azi dai numai peste slăbănoage cicălitoare. Aceasta o să vă facă foarte fericit.

Domnul J.L.B. Matekoni aprobă complimentul.

- Da, confirmă el, sunt un bărbat norocos.

- Iar acum trebuie să-i cumpărați un inel foarte mare, continuă bijutierul. O femeie solidă nu poate să poarte un ineluş minuscul.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi plecă privirea.

- Eu mă gândeam la un inel de dimensiune mijlocie, răspunse el. Nu sunt un bărbat bogat.

- Ştiu cine sunteți, zise bijutierul. Sunteți proprietarul garajului Tlokweng Road Speedy Motors. Vă permiteți un inel ca lumea.

Mma Ramotswe se hotărî să intervină.

- Nu-mi doresc un inel impunător, spuse ea ferm. Nu sunt genul de femeie care să poarte un inel mare. Mă gândeam la un inel fin.

Bijutierul îi aruncă o privire. Părea aproape enervat de prezența ei, de parcă ar fi fost vorba de o tranzacție între bărbați, ca o vânzare de vite, iar ea îşi băga nasul unde nu-i fierbea oala.

- O să vă arăt câteva inele, spuse el, aplecându-se să deschidă un sertar de sub tejghea. Iată nişte inele cu diamant foarte potrivite.

Puse sertarul pe tejghea şi arătă spre un rând de inele aşezate în despărțituri de catifea. Domnului J.L.B. Matekoni i se tăie răsuflarea. Inelele aveau monturi cu diamante: o piatră mare la mijloc înconjurată de altele mai mici. Câteva inele aveau şi alte pietre - smaralde şi rubine -, iar sub fiecare era un mic cartonaş.

- Nu vă luați după etichetă, le şopti bijutierul. Ofer reduceri importante.

Mma Ramotswe se uită atent la raft. Apoi îşi ridică privirea şi clătină din cap.

- Acestea sunt prea mari, spuse ea. V-am spus că-mi doresc un inel mai mic. Probabil va trebui să mergem la un alt magazin.

Bijutierul oftă.

- Mai am şi altele. Am şi inele micuțe. Puse sertarul la loc şi scoase altul. Inelele din acesta erau considerabil mai mici. Mma Ramotswe arătă spre un inel din mijlocul sertarului.

- Îmi place acela, spuse ea. Hai să-l vedem.

- Nu e foarte mare, replică bijutierul. Un diamant ca acela poate fi trecut cu vederea foarte uşor. Oamenii nici nu l-ar remarca.

- Nu-mi pasă, i-o tăie Mma Ramotswe. Diamantul acesta este făcut pentru mine. N-are nici O legătură cu alți oameni.

Inima domnului J.L.B. Matekoni se umplu de mândrie când auzi asta. Aceasta era femeia pe care o admira, femeia care credea în valorile tradiționale botswaneze şi care n-avea timp să se dea mare.

- Şi mie-mi place inelul acela, interveni el. Vă rog, lăsați-o pe Mma Ramotswe să-l încerce.

Inelul fu înmânat lui Mma Ramotswe, care-l puse pe deget, apoi îi întinse mâna domnului J.L.B. Matekoni, să-l studieze.

- Ți se potriveşte de minune, zise el. Ea zâmbi.

- Dacă acesta este inelul pe care vrei să mi-l cumperi, voi fi foarte fericită.

Bijutierul luă cartonaşul cu prețul şi i-l dădu domnului J.L.B. Matekoni.

- Pentru acesta nu avem reduceri, spuse el. E deja foarte ieftin.

Domnul J.L.B. Matekoni fu plăcut surprins de preț. Tocmai înlocuise radiatorul unei dubite şi acesta, remarcă el, avea exact acelaşi preț, până la ultima puza. Nu era scump. Se căută în buzunar, scoase teancul de bancnote pe care-l retrăsese de la bancă mai devreme în dimineața aceea şi îi plăti bijutierului.

- Mai trebuie să ştiu un lucru, îi spuse domnul J.L.B. Matekoni bijutierului. Diamantul este din Botswana?

Bijutierul se uită la el uimit.

- De ce vreți să ştiți asta? se interesă el. Diamantele sunt diamante, indiferent de unde provin.

- Ştiu asta, replică domnul J.L.B. Matekoni. Dar mi-ar plăcea să ştiu că soția mea va purta una dintre pietrele noastre prețioase.

Bijutierul zâmbi.

- In cazul acesta, da, este. Toate pietrele acestea sunt din propriile noastre mine.

- Mulțumesc, zise domnul J.L.B. Matekoni. Mă bucur să aud asta.

Pe drumul de întoarcere de la magazinul de bijuterii, trecură pe lângă Catedrala Anglicană şi pe lângă Spitalul Princess Marina. Când ajunseră în dreptul catedreilei, Mma Ramotswe spuse:

- Cred că ar trebui să ne căsătorim aici. Poate vom reuşi să-l convingem pe însuşi episcopul Makhulu să ne căsătorească.

- Mi-ar plăcea, zise domnul J.L.B. Matekoni. Episcopul e un bărbat cumsecade.

- Atunci un bărbat cumsecade va oficia cununia unui alt bărbat cumsecade, remarcă Mma Ramotswe. Eşti un bărbat cumsecade, domnule J.L.B. Matekoni.

Domnul J.L.B. Matekoni nu-i răspunse. Nu era uşor să răspunzi unui compliment, în special atunci când credeai că nu meriți acel compliment. El nu se credea un om neapărat cumsecade. Are multe defecte, îi trecu prin minte, şi, dacă cineva-i cu adevărat cumsecade, aceea-i Mma Ramotswe. Ea e mult mai cumsecade ca el. El nu-i decât un mecanic care face tot ce-i stă în putință; cu ea, însă, lucrurile stau altfel.

Dădură colțul pe Zebra Drive şi intrară pe aleea din fața casei lui Mma Ramotswe, oprind maşina la umbră, lângă verandă. Rose, menajera lui Mma Ramotswe, se uită Eifară pe fereastra bucătăriei şi le făcu semn cu mâna. Spălase rufe şi acum erau întinse pe sfoară, albe, contrastând cu pământul brun-roşiatic şi cerul albastru.

Domnul J.L.B. Matekoni o luă de mână pe Mma Ramotswe, atingând, un moment, inelul strălucitor. Se uită la ea şi văzu că are ochii umezi de lacrimi.

- Îmi cer scuze, spuse ea. N-ar trebui să plâng, dar nu mă pot abține.

- De ce eşti tristă? o întrebă el. Nu trebuie să fii tristă.

Îşi şterse o lacrimă şi clătină din cap.

- Nu sunt tristă, replică ea. Doar că nimeni nu mi-a mai dăruit niciodată nimic comparabil cu acest inel. Când m-am măritat cu Note, nu mi-a dat nimic. Sperasem să-mi dea un inel, dar nu mi-a dat. Acum am inel.

- O să încerc să compensez tot ce n-a făcut Note, promise domnul J.L.B. Matekoni. Voi încerca să-ți fiu un soț bun.

Mma Ramotswe încuviință din cap.

- Vei fi, spuse ea. Iar eu voi încerca să-ți fiu o nevastă bună.

Rămaseră tăcuți un moment, fiecare cu gândurile lui în acest moment crucial. Apoi, domnul J.L.B. Matekoni coborî, înconjură maşina şi-i deschise portiera. Vor intra în casă să bea un ceai de rooibos şi ea îi va arăta lui Rose inelul şi diamantul care o făcuseră atât de fericită şi, în acelaşi timp, atât de tristă.

Capitolul şase - Ţinutul secetos

Mma Ramotswe stătea în biroul ei de la Agenția de detective nr. 1 şi se gândea cât de uşor este să promiți ceva pentru simplul motiv că-ți lipseşte curajul să spui nu. Nu ținea cu adevărat să caute răspunsul în legătură cu ceea ce i se întâmplase fiului doamnei Curtin; Clovis Andersen, autorul cărții pe care o considera biblia ei profesională, Principiile detectivului particular, ar fi descris ancheta ca fiind ajunsă într-un punct mort. „O anchetă ajunsă într-un punct mort", scria el, „nu este profitabilă pentru nimeni dintre cei implicați. Clientului i se dau speranțe deşarte, fiindcă de cazul lui se ocupă un detectiv, iar detectivul se simte obligat să găsească o rezolvare a cazului din cauza aşteptărilor clientului. Asta înseamnă că, probabil, detectivul va consuma, lucrând la un asemenea caz, nejustificat de mult timp. La sfârşitul zilei nu sunt deloc şanse să se fi înregistrat vreun progres şi te întrebi dacă nu cumva cazul îți cere să îngropi trecutul. Nu dezgropa morții este uneori cel mai bun sfat care poate fi dat".

Mma Ramotswe citise de mai multe ori acest pasaj şi ajunsese la concluzia că-i de acord cu atitudinea pe care o exprima. Suntem prea strâns legați de trecut, reflectă ea. Oamenii sapă întotdeauna după evenimente petrecute cu mult timp în urmă. Ce sens ar avea să faci

aşa ceva dacă rezultatul nu face decât să otrăvească prezentul? în trecut s-au petrecut multe nedreptăți, dar foloseşte oare la ceva să le menții în actualitate şi să le reîmprospătezi? Se gândi la cei de etnie shona[3] şi la faptul că se tot plângeau de ceea ce le făcuseră ndebele[4] sub Mzilikazi[5] şi Lobengula[6]. E adevărat că fuseseră atrocități - la urma urmei erau zuluşi şi-şi asupriseră dintotdeauna vecinii -dar, în mod sigur, văicăreala lor necurmată nu avea nici o justificare. Ar fi mai bine să uite tot ce-a fost odată pentru totdeauna.

Îşi aminti de Seretse Khama, omul politic, şeful absolut al poporului bamgwato, primul preşedinte al Botswanei. Iată cum se purtaseră britanicii cu el; refuzaseră să-i recunoască dreptul de a-şi alege o soție şi fusese trimis în exil pentru simplul motiv că se însurase cu o englezoaică. Cum de şi-au permis să-i facă ceva atât de inuman şi de crud unui om ca el? Să izgoneşti un om departe de țara şi de poporul lui e cu siguranță una dintre cele mai crude pedepse cu putință. Şi i-au lăsat şi

[3] Unul dintre cele opt triburi principale care alcătuiesc populaţia statului Botswana

[4] Denumire generică dată mai multor populaţii tribale din Zimbabwe şi vestul Mozambicului. Denumirea a trei triburi din Africa de Sud şi Zimbabwe

[5] Mzilikazi - în traducere românească „Poteca de sânge" sau „Calea cea mare" (1790-l868) - rege sud-african, fondatorul regatului Matabele pe teritoriul de azi al statului Zimbabwe

[6] Lobengula Kumalo (m.l894) a fost al doilea şi ultimul rege al triburilor Matabele

poporul fără conducător; l-au rănit în adâncul sufletului : Unde-i Khama al nostru? Unde-i fiul regelui Sekgoma al Il-lea şi mohumagadi-ul Tebogo? Insă Seretse n-a făcut mare tam-tam pe tema asta. N-a vorbit despre asta şi tot timpul a rămas politicos în relațiile cu guvernul britanic şi regina. Un bărbat mai meschin ar fi spus : Uite ce mi-ați făcut, vă mai aşteptați cumva să fiu prietenul vostru?

Apoi, mai era şi domnul Mandela. Toată lumea îl ştia pe domnul Mandela şi cum i-a iertat dunmea-lui pe toți cei care îl băgaseră la închisoare. Îi furaseră ani şi ani din viață doar pentru că voia să se facă dreptate. Îl puseseră să muncească într-o carieră de piatră, iar ochii lui fuseseră vătămați pentru totdeauna de praful de piatră, în cele din urmă, însă, când a ieşit din închisoare, în ziua aceea emoționantă, luminoasă, n-a pomenit nimic de răzbunare sau pedepsirea celor vinovați. A spus că sunt lucruri mult mai importante de făcut decât să-şi plângă trecutul şi, în timp, a demonstrat că a vorbit serios prin nenumărate gesturi de bunăvoință arătate celor care-l trataseră atât de rău. Ăsta-i felul de-a fi al africanilor, tradiția cea mai apropiată de inima Africii. Suntem cu toții copiii Africii şi nici unul dintre noi nu e mai important decât ceilalți. Iată ce ar putea spune Africa lumii întregi: i-ar putea aminti ce înseamnă să fii om.

Admira asta şi înțelegea măreția de care au dat dovadă Khama şi Mandela iertând trecutul.

Şi totuşi, cazul doamnei Curtin era diferit. Nu i 88 păruse că americanca ar fi dornică să învinu-iască pe cineva de dispariția fiului ei, deşi era conştientă de faptul că în situația ei mulți oameni ar fi devenit obsedați de pedepsirea vinovatului. Mma Ramotswe oftă. Presupunea că pedeapsa e câteodată necesară pentru a sancționa o faptă reprobabilă, dar nu fusese niciodată în stare să priceapă de ce ar dori cineva să-i pedepsească pe cei care se căiesc pentru faptele lor. Când era doar o fetiță în Mochudi, văzuse un băiat încasând o bătaie pentru că pierduse o capră. Acesta recunoscuse că adormise sub un copac când ar fi trebuit să păzească turma şi spusese că-i pare rău c-a lăsat capra să plece de capul ei. Ce sens avea, s-a întrebat ea, ca unchiul băiatului să-l bată cu un băț mopani până ce a implorat îndurarea? Asemenea pedepse nu duc la nimic, ci doar sluțesc persoana care le aplică.

Dar astea erau chestiuni generale, iar problema ei imediată era de unde să înceapă căutarea acelui biet american mort. Şi-l imagina pe Clovis Andersen clătinând din cap şi spunându-i: „Ei bine, Mma Ramotswe, te-ai potcovit cu o anchetă ajunsă într-un punct mort în ciuda sfaturilor mele în acest sens. Dar, de vreme ce tot ai acceptat cazul, sfatul pe care-l dau de obicei este să te întorci la început. Începe cu începutul". Începutul, presupunea ea, se află la ferma unde

Burkhardt şi prietenii lui puseseră bazele proiectului. Nu va fi greu să găsească locul în sine, deşi se îndoia că va descoperi ceva. Cel puțin, însă, îi va oferi o perspectivă asupra cazului şi ăsta, ştia, era începutul. Locurile îşi au ecoul propriu, iar o persoană perspicace poate să perceapă nişte semnale din trecut, să-şi facă o impresie despre ceea ce s-a întâmplat. Ştia măcar cum să dea de sătuc. Secretara ei, Mma Makutsi, avea o verişoară în sătucul cel mai apropiat de fermă şi-i explicase pe ce drum s-o ia. Era undeva spre vest, nu departe de Molepolole. Era un ținut secetos, aproape de Kalahari, acoperit cu tufişuri şi arbuşti țepoşi. Populația era rară, dar în zonele unde era mai multă apă oamenii puseseră bazele unor sătucuri sau grupuri de case în jurul câmpurilor de sorg şi pepeni. Nu era mare lucru de făcut aici şi, dacă-şi permiteau, oamenii se mutau în Lobatse sau Gaborone să muncească. Gaborone era plin de oameni proveniți din locuri ca acesta. Veneau la oraş, dar țineau legătura cu pământurile şi cu grajdurile lor. Acolo e căminul lor, indiferent de cât de mult timp petrec departe. La sfârşitul zilei de lucru, acesta e locul unde şi-ar dori să moară, sub cerul acesta măreț, larg, ca un ocean nesfârşit, într-o sâmbătă, dis-de-dimineață, aşa cum îi plăcea să înceapă orice călătorie, plecă la drum cu dubita albă. Când ieşi din oraş, oamenii se porniseră deja şuvoi ieşind la cumpărăturile de sâmbătă. Era

sfârşitul lunii, ceea ce însemna zi de salariu, şi magazinele aveau să fie gălăgioase si înțesate cu oameni care cumpărau borcane mari de melasă distilată şi fasole sau se buluceau să achiziționeze mult râvnitele rochii noi Bau pantofi. Lui Mma Ramotswe îi plăcea să facă cumpărături, dar nu se ducea niciodată în preajma zilei de salariu. Era convinsă că prețurile sunt mai mari atunci şi scad din nou către mijlocul lunii, când nu mai are nimeni bani.

Cea mai mare parte a traficului era formată din autobuze şi dubite care mergeau spre oraş. Totuşi, erau şi câteva care mergeau în sens invers -muncitori de la oraş care se îndreptau spre sătucurile lor de baştină pentru weekend; bărbați care se întorceau la soțiile şi copiii lor; femei care munceau ca menajere în Gaborone şi care se întorceau să-şi petreacă prețioasele zile libere cu părinții şi bunicii. Mma Ramotswe încetini; la marginea drumului era o femeie care-i făcea senme s-o ia cu maşina. Femeia era cam de vârsta lui Mma Ramotswe, îmbrăcată elegant, cu o fustă neagră şi un jerseu roşu-deschis. Mma Ramotswe ezită, apoi opri. N-o putea lăsa în drum; undeva o fi aşteptat-o familia ei, care conta pe serviciile unui şofer dispus s-o aducă pe mama lor acasă.

Opri şi strigă pe fereastra dubitei:

- Unde mergeți, Mma?

- Merg încolo, răspunse femeia, arătând în sensul ei de mers. La doi paşi de Molepolole. Mă duc la Silokwolela.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Eu merg tot într-acolo. Pot să vă duc chiar până acolo.

Femeia scoase un țipăt de încântare.

- Sunteți foarte amabilă, iar eu sunt o persoană norocoasă.

Se aplecă să ia punga de plastic în care-şi ducea lucrurile şi deschise portiera dubitei din dreptul scaunului pasagerului. Apoi, după ce femeia puse punga la picioare, Mma Ramotswe intră în trafic şi porniră mai departe. Din obiş-nuință, Mma Ramotswe îi aruncă o privire rapidă tovarăşei de călătorie şi o evalua. Era destul de bine îmbrăcată -jerseul era nou şi din lână adeă-rată, nu din fibrele acelea artificiale pe care în ziua de azi le preferă tot mai mulți oameni; fusta, însă, era ieftină, iar pantofii erau uşor scâlciați. Doamna aceasta lucrează într-un magazin, raționa ea. A absolvit şcoala elementară obligatorie şi poate şi două-trei clase de liceu. N-are soț, iar copiii locuiesc cu bunica la Silokwolela. Mma Ramotswe observase în partea de sus a pungii de plastic un exemplar din Biblie şi asta-i oferi un alt indiciu. Doamna asta este enoriaşa unei biserici şi probabil urmează nişte ore de religie. Diseară le va citi din Biblie copiilor.

- Copiii dumneavoastră sunt acolo, Mma? întrebă Mma Ramotswe politicoasă.

- Da, sosi răspunsul. Stau cu bunica lor. Eu lucrez într-un magazin din Gaborone, New Deal Furnishers. Poate ați auzit de el?

Mma Ramotswe încuviință din cap, atât în semn de confirmare a raționamentului ei, cât şi ca răspuns la întrebarea femeii.

- N-am soț, continuă ea. S-a dus la Francistown şi a murit de râgâit.

Mma Ramotswe tresări.

- Râgâit? Se poate muri de râgâit?

- Da. Râgâia foarte tare acolo în Francistown şi l-au dus la spital, l-au făcut o operație şi au văzut că-i ceva foarte rău în el. Lucrul ăla îl făcea să râgâie. Apoi a murit.

Urmă un moment de tăcere, după care Mma Ramotswe spuse:

- Îmi pare tare rău.

- Mulțumesc. Am fost foarte tristă când s-a-ntâmplat treaba asta, fiindcă a fost un bărbat foarte bun şi-un tată minunat copiilor mei. Noroc că mama mea era încă în putere şi mi-a spus că o să aibă ea grijă de ei. Am reuşit să găsesc o slujbă în Gaborone mulțumită diplomei de liceu. M-am angajat la magazinul de mobilă şi au fost foarte mulțumiți de mine. Acum sunt una dintre cele mai bune vânzătoare şi chiar m-au înscris la un curs de specializare la Mafikeng.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Ați reuşit în viață. Nu-i uşor pentru o femeie. Bărbații aşteaptă de la noi să facem toată

munca şi apoi ei obțin cele mai bune slujbe. Nu-i uşor să fii o femeie de succes.

- Iar eu îmi dau seama că şi dumneavoastră ați reuşit în viață, replică femeia. Se vede că sunteți o femeie de afaceri. Se vede cât colo că vă merge bine.

Mma Ramotswe rămase un timp pe gânduri. Se mândrea cu abilitatea ei de a citi oamenii, dar acum se întreba dacă nu cumva asta-i o însuşire pe care o posedă multe femei înzestrate cu harul intuiției.

- Îmi puteți spune cu ce anume mă ocup? întrebă ea. Puteți ghici ce slujbă am?

Femeia se întoarse şi o măsură de sus în jos pe Mma Ramotswe.

- Cred că sunteți detectiv, spuse ea. Sunteți o persoană care se amestecă în treburile altora.

Dubita albă îşi schimbă direcția imperceptibil. Mma Ramotswe fu şocată că femeia asta o ghicise. Intuiția ei trebuie să fie cu mult mai dezvoltată decât a mea, reflectă ea.

- Cum de v-ați dat seama? Ce indiciu v-am oferit?

Femeia îşi feri privirea.

- A fost simplu, mărturisi ea. V-am văzut stând în fața agenției dumneavoastră de detective, bând ceai cu secretara. Doamna aia cu ochelari mari. Uneori stați amândouă la umbră, iar eu trec din când în când pe partea cealaltă a drumului. Aşa mi-am dat seama.

Călătoriră într-o plăcută companie, discutând despre viețile lor de zi cu zi. Femeia se numea

Mma Tsbago şi-i povesti lui Mma Ramotswe despre munca ei de la magazinul de mobilă. Directorul e un om cumsecade, povesti ea, care nu-şi exploatează personalul şi care este întotdeauna cinstit cu clienții. I se oferise o slujbă la o altă firmă, pentru un salariu mai mare, dar ea refuzase. Directorul ei a aflat şi i-a răsplătit loialitatea cu o promovare.

Apoi îi povesti despre copii. Avea o fetiță de zece ani şi un băiat de opt ani. Învățau bine la şcoală şi spera să-i aducă la Gaborone să-şi continue studiile. Auzise că Şcoala Secundară Guvernamentală din Gaborone e foarte bună şi spera să le obțină un loc acolo. Auzise că şcolile şi mai bune ofereau burse de studii şi poate vor avea şansa să obțină o astfel de bursă.

Mma Ramotswe îi spuse că-i logodită şi urmează să se mărite, şi-i arătă inelul de pe deget. Mma Tsbago i-l admiră şi vru să ştie cine îi este logodnicul. Ce noroc că se mărită cu un mecanic, comentă ea, întrucât auzise că sunt soții cei mai buni. Trebuie să încerci să te măriți cu un polițist, cu un mecanic sau cu un preot, zise ea, şi trebuie să eviți politicienii, barmanii sau taxi-metriştii. Oamenii ăştia sunt o pacoste pentru nevestele lor.

- Şi trebuie să ocoleşti şi trompetiştii, adăugă Mma Ramotswe. Eu am făcut greşeala asta. M-am măritat cu un ticălos. Note Mokoti. Cânta la trompetă.

- Sunt sigură că nu-i bine să te măriți cu ei, îşi notă Mma Tsbago. O să-i adaug pe lista mea.

Înaintară cu greu în ultima parte a călătoriei. Drumul, care nu era asfaltat, era plin de hârtoape mari şi periculoase, iar pe alocuri fură nevoite să se apropie primejdios de mult de marginea nisipoasă pentru a evita câte o groapă uriaşă -o manevră riscantă, întrucât dubita albă ar fi putut să se afunde cu uşurință în nisip, dacă nu erau atente, şi ar fi trebuit să aştepte ore întregi până să fie tractate de-acolo. În cele din urmă, însă, ajunseră în sătucul lui Mma Tsbago, care era şi satul cel mai apropiat de ferma pe care o căuta Mma Ramotswe.

O întrebase pe Mma Tsbago de aşezarea cu pricina şi obținuse câteva informații. Aceasta îşi amintea de proiect, deşi nu cunoscuse personal oamenii implicați în el. Îşi amintea că fuseseră un bărbat alb, o femeie din Africa de Sud şi alți doi-trei străini. Mai mulți oameni din sat lucraseră acolo şi-şi puseseră speranța în locul acela, dar, în final, totul se fâsâise. Nu fusese deloc surprinsă. Totul se fâsâia; n-aveai cum să schimbi Africa. Oamenii şi-au pierdut interesul ori s-au întors la modul lor de viață tradițional ori, pur şi simplu, au renunțat fiindcă însemna prea mult efort. În plus. Africa are darul de-a reveni şi a acoperi totul de parcă nici n-a existat.

- Oare o fi în sat cineva care ar putea să mă ducă acolo? se interesă Mma Ramotswe.

Mma Tsbago se gândi un moment.

- Mai sunt câțiva oameni care au lucrat acolo, zise ea. Un prieten de-al unchiului meu a lucrat acolo un timp. Am putea merge la el să-l rugați.

Merseră întâi la casa lui Mma Tsbago. Era o casă tradițională botswaneză, construită din cărămizi de lut nears ocru şi înconjurată de un zid scund, un lomotana care împrejmuia o curte micuță, situată în fața şi de-a lungul casei. În afara zidului se aflau două coşuri din paie pentru cereale, pe un fel de catalige, şi o poiată. În spate, confecționată din tablă şi înclinată periculos, era privata, dotată cu o uşă din scânduri şi o sfoară cu care se lega aceasta. Copiii alergară şi îşi îmbrățişară mama, apoi aşteptară sfioşi să fie prezentați străinei. Din interiorul întunecat al casei ieşi bunica, îmbrăcată într-o rochie albă, uzată, şi afişă un zâmbet ştirb.

Mma Tsbago îşi lăsă punga în casă şi le spuse că se va întoarce într-o oră. Mma Ramotswe le dădu copiilor dulciuri, pe care aceştia le primiră cu ambele mâini întinse, mulțumindu-i cuminți, aşa cum cerea conduita setswana. Aceştia sunt nişte copii care respectă datinile, remarcă Mma Ramotswe aprobator - spre deosebire de unii copii din Gaborone.

Plecară de acolo şi traversară sătucul în dubita albă. Era un sătuc tipic botswanez, cu

case răsfirate, cu o cameră, maximum două, fiecare cu propria curte, fiecare înconjurată de propriul pâlc de arbuşti ţepoşi. Casele erau legate între ele prin cărări şerpuitoare, care înconjurau fâşiile de lanuri şi terenuri cultivate. Vite obosite se plimbau de colo-colo, păscând din rarele petice de iarbă maronie, veştejită, în timp ce un văcar burtos, prăfuit, cu un şorţ la brâu, le supraveghea de sub un copac. Vitele nu erau marcate cu fierul roşu, dar toată lumea ştia care a cui este şi de unde se trag. Acestea erau semne de bunăstare, materializarea muncii cuiva în minele de diamante de la Jwaneng sau la fabrica de conserve de carne din Lobatse.

Mma Tsbago o îndrumă spre o casă de la marginea satului. Era o locuinţă bine îngrijită, ceva mai mare decât cele din vecinătate, şi fusese zugrăvită în stilul tradiţional al caselor botswaneze, în roşu şi maro, cu un model proeminent de diamante în relief, de culoare albă. Curtea era măturată, ceea ce sugera că stăpâna casei, care o şi zugrăvise, folosea conştiincioasă mătura ei din trestie. Casele şi decoraţiunile căzeau în sarcina femeilor, iar femeii acesteia i se transmisesera meşteşugurile din bătrâni.

Când ajunseră la poartă, Mma Tsbago ceru cu glas tare permisiunea să intre. Era nepoliticos să intri în curte fără să ceri mai întâi voie, şi încă şi mai nepoliticos să intri într-o clădire

neinvitat. - Ko, ko! strigă Mma Tsbago. Mma Potsane, am venit în vizită.

Nu primiră nici un răspuns şi Mma Tsbago repetă chemarea. Din nou nici un răspuns, după care uşa se deschise brusc şi o femeie micuță, grasă, îmbrăcată într-o fustă lungă şi o bluză albă cu guler înalt ieşi şi le scrută atent cu privirea.

- Cine-i acolo? strigă ea, ducându-şi mâna streaşină la ochi. Cine sunteți? Nu vă văd.

- Sunt Mma Tsbago. Mă cunoaşteți. Am venit cu o străină.

Stăpâna casei începu să râdă.

- Am crezut că-i altcineva şi m-am schimbat repede. Nu trebuia să mă deranjez.

Le făcu semn să intre şi ele traversară curtea s-o întâlnească.

- Nu prea mai văd bine, le explică Mma Potsane. Mă lasă vederea pe zi ce trece. De-asta nu mi-am dat seama cine eşti.

Îşi dădură mâna şi schimbară saluturile obişnuite. Apoi Mma Potsane le făcu semn spre o bancă aşezată la umbră, sub un copac mare de lângă casă. Ar putea lua loc acolo, explică ea, fiindcă în casă e prea întuneric.

Mma Tsbago îi povesti de ce se aflau acolo şi Mma Potsane o ascultă cu atenție. O supărau ochii şi, din când în când, şi-i ştergea cu mâneca bluzei. În timp ce vorbea Mma Tsbago, dădea din cap a încurajare.

- Da, spuse ea. Am stat acolo. Soțul meu a lucrat pentru ei. Amândoi am lucrat, de fapt.

Speram că vom putea strânge nişte bani cu recolta noastră şi, un timp, treaba a mers bine. Apoi... glasul i se sugrumă şi ridică din umeri a deznădejde.

- Lucrurile n-au mai mers? întrebă Mma Ramotswe. Seceta?

Mma Potsane oftă.

- Da, a fost şi secetă. Dar întotdeauna este secetă, nu-i aşa? Nu, adevărul e că oamenii şi-au pierdut încrederea în idee. Au fost câțiva oameni buni acolo, dar au plecat.

- Albul din Namibia? Neamțul? întrebă Mma Ramotswe.

- Da, acela. A fost un om bun, dar a plecat. Apoi mai erau şi ceilalți, batswana, care şi-au spus că le-a fost de-ajuns. Şi ei au plecat.

- Şi un american? insistă Mma Ramotswe. Mai era şi un băiat american?

Mma Potsane îşi frecă ochii.

- Băiatul ăla parcă a intrat în pământ. A dispărut într-o noapte. Au chemat poliția şi l-au căutat, şi l-au tot căutat. A venit şi mama lui, de mai multe ori. L-a adus pe un masarwa cu ea, un omuleț micuț, căutător de urme, care păşea ca un câine, cu nasul ținut în pământ. Avea un fund grăsan, cum au toți basarwa ăştia.

- Şi n-a găsit nimic?

Mma Ramotswe ştia răspunsul, dar voia s-o facă pe cealaltă femeie să povestească în continuare. Până acum nu auzise decât varianta doamnei Curtin; nu era exclus să existe amă-

nunte pe care le-au remarcat alții şi de care ea să nu fi ştiut nimic.

- S-a învârtit de jur împrejur ca un câine, continuă Mma Potsane, râzând. S-a uitat sub pietre, a amuşinat aerul şi a scos sunetele alea ciudate în limba lor - ştiți cum sunt, sunetele acelea ca foşnetul copacilor sau ca rămurelele frânte. N-a găsit, însă, nici un semn al vreunui animal care să-l fi luat pe băiat.

Mma Ramotswe îi întinse batista să-şi tamponeze ochii.

- Şi ce credeți că i s-a-ntâmplat, Mma? Cum poate cineva să se evapore în felul ăsta?

Mma Potsane trase aer în piept, apoi îşi suflă nasul în batista lui Mma Ramotswe.

- Cred că a fost absorbit, îşi dădu ea cu părerea. In anotimpul secetos pe aici se iscă uneori câte o volbură. Vin dinspre Kalahari şi absorb lucrurile. Cred că băiatul ăla a fost înghițit de o volbură şi aruncat undeva departe, departe. Poate dincolo de Ghanzi sau în mijlocul lui Kalahari sau altundeva. Nici nu-i de mirare că nu l-au găsit.

Mma Tsbago se uită dintr-o parte la Mma Ramotswe, încercând să-i surprindă privirea, dar Mma Ramotswe se uita drept înainte la Mma Potsane.

- Nu-i total exclus, Mma, comentă ea. Iată o idee interesantă. Făcu o pauză. Ați putea să mă duceți acolo şi să-mi arătați locul? Sunt cu dubita.

Mma Potsane reflectă un moment.

- Nu-mi place să mă duc acolo, spuse ea. Locul ăla mă-ntristează.
- Am douăzeci de puia pentru dumneavoastră, zise Mma Ramotswe ducând mâna la buzunar. Speram că veți fi atât de amabilă să-i acceptați.
- Fireşte, se grăbi Mma Potsane să accepte. Putem merge acolo. Nu-mi place să merg acolo noaptea, dar în timpul zilei e cu totid altă mâncare de peşte.
- Acum? întrebă Mma Ramotswe. Ați putea veni acum?
- Da, n-am nimic de făcut, răspunse Mma Potsane. Pe-aici nu prea se-ntâmplă nimic.

Mma Ramotswe îi înmâna banii lui Mma Potsane, care îi mulțumi bătând din palme recunoscătoare. Apoi traversară din nou curtea măturată lună şi, luându-şi rămas-bun de la Mma Tsbago, urcară în dubită şi porniră la drum.

Capitolul şapte - Noi probleme cu pompa de la orfelinat

In ziua în care Mma Ramotswe călători spre Silokwolela, domnul J.L.B. Matekoni nu se simți în apele lui. Se obişnuise să petreacă dimineţile de sâmbătă împreună cu Mma Ramotswe, să o ajute la cumpărături sau la diverse treburi prin casă. Fără ea, se simţea pierdut: Gaborone i se păru ciudat de pustiu; garajul era închis şi nu avea nici o chemare să rezolve hârţogăraia care se adunase pe birou. Fireşte, ar fi putut să-şi viziteze un prieten şi, poate, să urmărească împreună un meci de fotbal, dar nu avea chef nici de aşa ceva. Apoi se gândi la Mma Silvia Potokwane, directoarea orfelinatului. Întotdeauna se întâmpla câte ceva pe acolo şi, în plus, ea era întotdeauna fericită să stea la taclale la o ceaşcă de ceai. O să meargă acolo, să vadă cum stau lucrurile. Cât despre restul zilei, o să vadă el ce-o să facă până seara, când avea să se întoarcă Mma Ramotswe.

Mma Potokwane îl zări, ca de obicei, în timp ce el îşi parca maşina sub unul dintre arbuştii de liliac.

- Te văd! strigă ea de la fereastră. Te văd, domnule J.L.B. Matekoni!

Domnul J.L.B. Matekoni îi făcu semn cu mâna în timp ce-şi încuia maşina. Apoi merse

cu paşi mari spre birouri, de unde se auzea o melodie veselă. Înăuntru, Mma Potokwane stătea la birou, cu receptorul la ureche. Îi făcu semn să se aşeze şi îşi continuă convorbirea.

- Dacă mi-ați putea da o parte din uleiul acela alimentar, spuse ea, orfanii ar fi foarte fericiți. Le plac cartofii prăjiți în ulei şi le fac bine.

Vocea de la capătul firului îi dădu replica, iar ea se încruntă şi se uită la domnul J.L.B. Matekoni de parcă ar fi vrut să-i transmită iritarea ei.

- Dar nu puteți vinde uleiul dacă e expirat termenul de garanție. Nu văd de ce-ar trebui să plătesc pentru el. Ar fi mai bine să-l dăruiți orfanilor decât să-l aruncați la canal. Nu pot să vă dau nici un ban şi chiar nu văd motivul pentru care n-ar trebui să ni-l oferiți.

Din nou persoana de la capătul firului spuse ceva, iar ea dădu din cap răbdătoare.

- Pot aranja ca Daily News să vină să vă fotografieze când donați uleiul. Toată lumea va şti că sunteți un om generos. Doar va scrie la ziar.

Urmă un schimb scurt de replici, apoi puse receptorul în furcă.

- Unora le vine greu să dea ceva, comentă ea. Asta are de-a face cu modul în care au fost crescuți de mamele lor. Am citit despre asta într-o carte. Există un doctor pe nume Freud, foarte celebru, care a scris multe cărți despre astfel de oameni.

- E din Johannesburg? se interesă domnul J.L.B. Matekoni.

- Nu cred, răspunse Mma Potokwane. E o carte de la Londra. Dar e foarte interesantă. Zice că toți băieții sunt îndrăgostiți de mamele lor.

- Mi se pare normal, replică domnul J.L.B. Matekoni. Bineînțeles că băieții îşi iubesc mamele. De ce n-ar fi aşa?

Mma Potokwane ridică din umeri.

- De acord cu tine. Nu văd nimic în neregulă ca băieții să-şi iubească mamele.

- Atunci, de ce-l îngrijorează treaba asta pe doctorul Freud? continuă domnul J.L.B. Matekoni. Ar trebui să fie îngrijorat dacă nu şi-ar iubi mamele.

Mma Potokwane căzu pe gânduri.

- Mda. Totuşi, era foarte îngrijorat de băieții ăştia şi cred că încerca să oprească fenomenul.

- E ridicol! exclamă domnul J.L.B. Matekoni. Sunt convins c-ar fi putut să-şi ocupe timpul cu treburi mai importante.

- Aşa zic şi eu, aprobă Mma Potokwane. Oricum, în ciuda acestui doctor Freud, băieții continuă să-şi iubească mamele, ceea ce-i firesc.

Făcu o pauză, apoi, bucuroasă că au abandonat subiectul acesta dificil, îi zâmbi larg domnului J.L.B. Matekoni.

- Mă bucur c-ai trecut pe-aici. Tocmai voiam să te sun.

Domnul J.L.B. Matekoni oftă.

- Frânele? Sau pompa?
- Pompa, confirmă Mma Potokwane. Scoate un zgomot tare ciudat. Apa vine ca de obicei, dar pompa geme de parcă ar durea-o ceva.
- Motoarele chiar simt durerea, fu de acord domnul J.L.B. Matekoni. Ne spun ce le doare scoțând anumite sunete.
- În cazul ăsta, pompa asta are nevoie de ajutor, replică ea. Ai putea să arunci o privire?
- Fireşte, acceptă domnul J.L.B. Matekoni.

Ii luă mai mult decât se aşteptase, dar, în final, găsi hiba şi reuşi s-o remedieze. Odată pompa reasamblată, o verifică şi văzu că funcționează din nou brici. Îi trebuia o reparație capitală, fireşte, iar ziua aceea nu va putea fi amânată la nesfârşit, dar cel puțin geamătul acela ciudat încetase, întors în biroul lui Mma Potokwane, se relaxa în fața unei ceşti cu ceai şi a unei felii uriaşe de prăjitură cu stafide pe care bucătarii o făcuseră chiar în dimineața aceea. Orfanii erau bine hrăniți. Guvernul avea grijă de ei şi le acorda sume substanțiale în fiecare an. Mai erau, însă, şi oameni cu suflet, o rețea de filantropi, care donau orfelinatului bani sau bunuri. Asta însemna că nici unui orfan nu-i lipsea nimic şi nici unul nu era subnutrit, aşa cum se întâmpla în atâtea țări africane. Botswana era un pământ binecuvântat. Nimeni nu murea de foame şi nimeni nu zăcea în închisoare din motive politice. Aşa cum subliniase Mma

Ramotswe, batswana puteau să țină fruntea sus oriunde, absolut oriunde.

- Ce prăjitură bună, o lăudă domnul J.L.B. Matekoni. Copiilor trebuie să le placă la nebunie.

Mma Potokwane zâmbi.

- Copiii noştri adoră prăjiturile. Ar fi fericiți dacă ar primi de mâncare doar prăjituri. Noi nu le împărtăşim gusturile. Orfanii au nevoie şi de ceapă şi de fasole.

Domnul J.L.B. Matekoni dădu din cap aprobator.

- O alimentație echilibrată, zise el pe un ton atotştiutor. Am auzit că o alimentație echilibrată menține trupul sănătos.

Urmă un moment de tăcere, timp în care reflectară asupra observației lui. Apoi Mma Potokwane spuse:

- Deci în curând o să te-nsori. Asta o să-ți schimbe viața. Va trebui să te porți frumos, domnule J.L.B. Matekoni!

El râse, culegând ultimele firimituri ale prăjiturii.

- Mma Ramotswe o să fie cu ochii pe mine, să se asigure că mă port cum se cuvine.

- Aha, făcu Mma Potokwane, o să locuiți în casa ei sau a ta?

- În casa ei, cred, răspunse domnul J.L.B. Matekoni. E ceva mai drăguță decât a mea. Are o casă pe Zebra Drive, ştiți.

- Da, confirmă directoarea. I-am văzut casa. Chiar zilele trecute am trecut cu maşina prin faţa ei. Arată foarte drăguţ.

Domnul J.L.B. Matekoni făcu ochii mari.

- Aţi trecut cu maşina special ca s-o vedeţi?

- Păi, recunoscu Mma Potokwane cu un zâmbet abia schiţat, am zis să văd şi eu ce fel de casă e. E destul de mare, nu-i aşa?

- E o casă confortabilă, spuse domnul J.L.B. Matekoni. Cred că vom avea destul loc în doi.

- Prea mult loc, replică Mma Potokwane. O să aveţi loc şi de copii.

Domnul J.L.B. Matekoni se încruntă.

- Încă nu ne-am gândit la asta. Poate suntem deja prea în vârstă ca să mai avem copii. Eu am patruzeci şi cinci de ani. În plus... Ei bine, nu-mi place să vorbesc despre asta, dar Mma Ramotswe mi-a mărturisit că nu poate să aibă copii. A avut un copil, ştiţi, dar a murit, iar doctorii i-au spus că...

Mma Potokwane clătină din cap.

- Ah, ce păcat. Îmi pare tare rău pentru ea.

- Dar suntem foarte fericiţi, replică domnul J.L.B. Matekoni. Chiar dacă n-avem copii.

Mma Potokwane se întinse după ceainic şi-i turnă musafirului ei o altă cană de ceai. Apoi tăie o altă felie de prăjitură - o bucată generoasă -şi i-o puse pe farfurie.

- Desigur, puteţi apela oricând la adopţie, zise ea, urmărindu-l atent. Sau aţi putea avea grijă de un copil, în cazul în care nu vreţi să adoptaţi. Aţi putea lua...

Făcu o pauză şi sorbi din cană.

- Aţi putea lua oricând un orfan. Apoi adăugă repede: Sau chiar o pereche de orfani.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi studie cu atenţie pantofii.

- Nu ştiu ce să zic. Nu cred că mi-ar plăcea să adopt un copil. Însă...

- Însă un copil ar putea veni să locuiască la tine. Nu-i neapărată nevoie să-ţi baţi capul cu procedurile de adopţie şi judecătorii, îl încuraja Mma Potokwane. Gândeşte-te ce minunat ar fi!

- Poate... Nu ştiu. Copiii sunt o mare responsabilitate.

Mma Potokwane râse.

- Tu, însă, eşti un bărbat care-şi asximă responsabilităţi cu uşurinţă. Garajul tău, de exemplu, asta da responsabilitate. Şi ucenicii ăia ai tăi. Şi ei reprezintă o responsabilitate, nu-i aşa? Eşti destul de obişnuit cu responsabilităţile.

Gândul domnului J.L.B. Matekoni zbură către ucenicii lui. Şi ei tocmai intraseră în viaţa lui, strecurându-se în garaj la scurt timp după ce telefonase la colegiul tehnic de meserii şi se oferise să asigure loc de muncă pentru doi ucenici, îsi pusese mari speranţe în ei, dar fusese dezamăgit, practic, de la bun început. La vârsta lor, fusese plin de ambiţie, dar ei păreau să creadă că li se cuvine totul. La început nu înţelesese de ce sunt atât de pasivi, apoi un prieten îl lămurise : „Tinerii din ziua de azi nu sunt capabili să-şi exprime

entuziasmul. Azi nu mai e la modă să fii entuziast". Deci, asta era buba cu ucenicii lui. Voiau să țină pasul cu moda.

Odată, când domnul J.L.B. Matekoni se enervase peste măsură văzându-i cum stau lipsiți de entuziasm pe butoaiele goale de ulei, cu privirile pierdute, ridicase vocea la ei.

- Vasăzică vă credeți deştepți?! strigase la ei. Da?

Cei doi ucenici schimbaseră o privire scurtă.

- Nu, spuse unul din ei după câteva momente. Nu, nu ne credem.

Se dezumflase şi trântise uşa biroului. Se pare că erau atât de lipsiți de entuziasm, încât nici măcar nu au răspuns provocării lui, ceea ce nu făcea altceva decât să-i confirme părerea despre ei.

Cât despre copii, se întreba dacă va avea destulă energie să se ocupe de ei. Se apropia de vârsta la care nu-şi dorea decât un program liniştit şi fără complicații. Dorea să repare motoare în propriul lui garaj în timpul zilei şi să-şi petreacă serile cu Mma Ramotswe. Asta ar fi raiul pe pământ! Oare copiii n-ar aduce o notă de stres în viața lor de cuplu? Copiii trebuie duşi la şcoală şi băgați în cadă la spălat şi duşi la doctor pentru injecții. Părinții par întotdeauna atât de istoviți de copiii lor şi se întreba dacă Mma Ramotswe şi-ar dori aşa ceva.

- Pun pariu că te gândeşti la propunerea mea, spuse Mma Potokwane. Cred că aproape te-ai hotărât.

- Ştiu şi eu...

- Ce-ți trebuie acum este să te arunci cu capul înainte, continuă ea. I-ai putea da lui Mma Ramotswe copiii drept cadou de nuntă. Femeile iubesc copiii. Va fi foarte mulțumită. Se face cu un bărbat şi cu câțiva copii în aceeaşi zi. O femeie ar fi foarte încântată de-aşa o surpriză, ascultă-mă pe mine.

- Dar...

Mma Potokwane i-o tăie scurt.

- Am doi copii care ar fi foarte fericiți să stea cu tine. Lasă-i să vină de probă. Hotărăşti peste vreo lună dacă-i ții sau nu.

- Doi copii? Doi? se bâlbâi domnul J.L.B. Matekoni. Credeam că...

- Sunt frate şi soră, îl întrerupse repede Mma Potokwane. Nu ne place să despărțim frații. Fata are doisprezece ani, iar băiatul numai cinci. Sunt nişte copii foarte drăguți...

- Nu ştiu... Va trebui să...

- De fapt, spuse Mma Potokwane, ridicân-du-se în picioare. Cred că deja te-ai întâlnit cu unul din ei. Fetița care ți-a adus apă. Copila care nu poate să meargă.

Domnul J.L.B. Matekoni rămase tăcut. Îşi aducea aminte de fetiță, fusese foarte politicoasă şi îi apreciase munca. Oare n-ar fi, însă, o povară prea mare să aibă grijă de un copil handicapat? Mma Potokwane nu

pomenise nimic de asta când deschisese subiectul. Strecurase în discuție un copil în plus - fratele fetiței -, iar acum pomenea în treacăt despre scaunul cu rotile, de parcă ar fi fost totuna. Îşi curmă firul gândurilor. Şi el însuşi s-ar fi putut afla în scaunul acela.

Mma Potokwane se uita pe fereastră. Se întoarse să-i vorbească.

- Vrei s-o chem pe fetiță? întrebă ea. Nu încerc să te forțez, domnule J.L.B. Matekoni, dar n-ai vrea s-o întâlneşti din nou şi să-l vezi si pe băiat? în cameră se aşternu tăcerea. Nu se auzea nimic în afară de câte un scârțâit al acoperişului de tablă, care se dilata de căldură. Domnul J.L.B. Matekoni se uita în pământ şi îşi aminti, pentru o clipă, ce a însemnat copilăria lui acolo, în sătuc, cu mulți ani în urmă. Îşi aduse aminte cum se bucurase de bunătatea mecanicului auto local, care-l lăsa să lustruiască camioane şi să-l ajute să vulcanizeze roți şi care, prin bunătatea lui, îi scosese la iveală şi-i nutrise vocația. Era uşor să schimbi viața celor din jur, atât de uşor să schimbi ambianța în cămăruța în care-şi duceau zilele.

- Cheamă-i, acceptă el. Aş vrea să-i văd. Mma Potokwane zâmbi.

- Eşti un om cumsecade, domnule J.L.B. Matekoni, zise ea. O să trimit după ei. Vor trebui aduşi de la câmp. Dar, până sosesc, hai să-ți spun povestea lor. Ascultă-mă.

Capitolul opt - Povestea copiilor

- Trebuie să înțelegi, începu Mma Potokwane, că deşi ne este foarte uşor să-i criticăm pe cei din tribul basarwa, ar trebui să chibzuim profund înainte să facem asta. Când te gândeşti la viața pe care o duc, acolo în Kalahari, fără vite, fără case; când te gândeşti la asta şi te întrebi cât am rezista noi sau alți batswana în astfel de condiții, de-abia atunci îți dai seama că boşimanii ăştia sunt nişte oameni remarcabili.

Câțiva dintre ei îşi fâceau veacul pe la marginea depresiunii saline Makadikadi, undeva pe lângă drumul spre Okavango. Nu prea cunosc regiunea aia, dar am fost acolo de vreo două-trei ori. Îmi amintesc cum mi s-a părut prima oară când am văzut-o: o câmpie albă, latã, sub cerul alb, cu câțiva palmieri înalți şi iarbă care părea să crească din nimic. Era un peisaj aşa de bizar, încât am crezut că m-am rătăcit şi am nimerit din Botswana într-un loc necunoscut. Doar un pic mai încolo, însă, se transformă la loc în Botswana şi te simți din nou în largul tău.

Era un grup de masarwa care veniseră din Kalahari să vâneze struți. Trebuie să fi găsit apă în depresiunea salină, după care au luat-o spre unul dintre sătucurile situate de-a lungul drumului spre Maun. Oamenii de acolo îi privesc, uneori, cu suspiciune pe cei din

basarwa, susțin că le fură caprele şi le mulg vacile noaptea dacă nu le supraveghează cu atenție.

Grupul ăsta îşi instalase tabăra la vreo trei, patru kilometri depărtare de sat. Nu construiseră nimic, bineînțeles, ci dormeau sub tufişuri, ca de obicei. Aveau destulă carne - tocmai omorâseră câțiva struți - şi erau fericiți să rămână acolo până ar fi fost nevoiți să plece în altă parte.

Aveau cu ei câțiva copii şi una dintre femei tocmai născuse un bebeluş, un băiat. Dormea cu el alături, ceva mai departe de ceilalți. Avea şi o copilită, care dormea de partea cealaltă a ei. Mama 8-a trezit, îmi închipui, şi s-a întins, să se facă mai comodă. Din nefericire, la picioarele ei era un şarpe, iar ea şi-a lăsat călcâiul chiar pe capul lui. Şarpele a muşcat-o. Aşa te alegi cu muşcăturile astea de şarpe. Oamenii dorm pe rogojină, iar şerpii ies la căldurică. Apoi se rostogolesc pe şarpe, iar şarpele dă să se apere.

Au tratat-o cu ierburile lor. Mai totdeauna dezgroapă rădăcini sau cojesc copaci, dar nimic din leacurile lor nu poate tămădui o muşcătură de lebolobolo[7] - asta trebuie să fi fost. După spusele fetei, mama a murit încă înainte ca micuțul să se trezească. Fireşte, n-au stat mult pe gânduri şi s-au pregătit s-o îngroape pe mamă. Însă, aşa cum probabil ştii,

[7] Viperă pufăitoare (în limba setswana).

sau poate nu ştii, domnule J.L.B. Matekoni, când moare o femeie masarwa care încă alăptează un bebeluş, ei îi îngroapă şi bebeluşul. Pur şi simplu, n-au suficientă mâncare ca să hrănească un bebeluş orfan de mamă. Asta e situația.

Fetița s-a ascuns după un tufiş şi a privit cum îi iau mama şi frățiorul. Terenul era nisipos acolo şi n-au putut să sape decât o groapă puțin adâncă, în care au aşezat-o pe mamă, în timp ce celelalte femei boceau şi bărbații cântau ceva. Fetița a văzut că-l aşază în mormânt şi pe frățiorul ei, înfăşurat într-o piele de animal. Apoi au răsturnat nisipul peste amândoi şi s-au întors în tabără. De cum au plecat, copila s-a strecurat şi a scurmat repede în nisip. Nu după mult timp a ajuns la bebeluş şi l-a luat în brațe. Copilul avea nările pline de nisip, dar încă respira. Fetița a făcut stânga-mprejur şi a alergat prin savană către drumul despre care ştia că nu-i departe. Curând, o CEmiionetă de la Departamentul Drumuri şi Poduri trecu pe acolo. Şoferul încetini, apoi opri. Trebuie să fi fost uluit să vadă un copil masarwa stând acolo cu un bebeluş în brațe. Bineînțeles, n-a putut s-o lase acolo, chiar dacă nu înțelegea nimic din ceea ce îi spunea copila. Avea drum la Francistown şi a lăsat-o la Spitalul Nyangabwe, în grija unui paznic de la poartă.

Medicii au consultat bebeluşul, care era slab şi avea şi o micoză. Fetița suferea de

tuberculoză, ceea ce nu-i chiar aşa de neobişnuit, aşa că au internat-o şi au ținut-o câteva luni sub medicație In pavilionul tuberculoşilor. Bebeluşul a rămas la creşa maternității până când sora lui s-a simțit mai bine. Apoi, i-au externat. În pavilionul TBC aveau nevoie de paturi pentru alți bolnavi şi nu era treaba spitalului să aibă grijă de o fetiță masarwa şi un bebeluş. Presupun că s-au gândit c-o să se-ntoarcă la tribul ei, după cum se şi întâmplă de obicei.

Una dintre surorile de la spital s-a arătat îngrijorată văzând o fetiță care stătea în poarta spitalului şi şi-a dat seama că n-are unde să se ducă. Aşa că a luat-o acasă la ea şi o a cazat-o în curtea din spate, într-un şopron pe care îl folosiseră înainte vreme ca magazie, dar care a putut fl eliberat şi transformat cât de cât într-o cameră. Sora asta şi soțul ei i-au hrănit pe copii, dar nu i-au putut primi în familia lor, fiindcă aveau deja doi copii şi nu erau foarte bogați.

Fetița a învățat setswana destul de repede. A găsit modalitatea de-a câştiga câteva puia adunând sticle goale de la marginea drumului şi returnându-le la depozitul de sticle. Ducea bebeluşul în spinare, legat într-un ham, şi nu-l pierdea niciodată din ochi. Am stat de vorbă cu infirmiera în legătură cu ea şi am înțeles că, deşi fetița era ea însăşi încă un copil, i-a fost ca o mamă micuțului, îi făcea haine din resturi de pânză pe care le găsea ici-colo şi-l spăla la

robinetul din curtea infirmierei. Uneori mergea şi cerşea în faţa gării şi cred că oamenilor li se făcea, câteodată, milă de ei şi le dădeau bani, dar ea prefera să-i câştige, pe cât posibil, prin muncă.

Treaba asta a durat patru ani. Apoi, fără veste, fetiţa s-a îmbolnăvit. Au dus-o din nou la spital şi au constatat că tuberculoza îi măcinase oasele rău de tot. Unele se fărâmiţaseră şi o împiedicau la mers. Au făcut tot ce le-a stat în putinţă, dar n-au izbutit să oprească evoluţia bolii, care până la urmă i-a imobilizat picioarele. Infirmiera a umblat peste tot după un scaun cu rotile, care i-a fost, în cele din urmă, dăruit de unul dintre preoţii romano-catolici. Aşa că acum are grijă de băiat din scaunul cu rotile, iar el, la rândul lui, o ajută cum poate.

Infirmiera şi soţul ei au trebuit să se mute. Soţul lucra la o firmă de ambalat carne şi a fost detaşat la Lobatse. Sora auzise de orfelinatul nostru şi mi-a scris. I-am răspuns că îi putem primi şi m-am dus la Francistown să-i aduc în urmă cu doar câteva luni. Iar acum, după cum ai văzut, sunt la noi.

Asta-i povestea lor, domnule J.L.B. Matekoni. Aşa au ajuns aici.

Domnul J.L.B. Matekoni nu spuse nimic. Se uita la Mma Potokwane, care-i întâlni privirea. Lucra la orfelinat de aproape douăzeci de ani - fusese aici de la înfiinţarea lui - şi era obişnuită cu nenorocirile - sau, cel puţin, aşa

credea. Dar povestea asta, pe care tocmai o spusese, o afectase profund atunci când o auzise prima oară de la infirmiera din Francistown. Acum ea avea acelaşi efect asupra domnului J.L.B. Matekoni, se vedea cât colo.

- Vor ajunge în câteva momente, spuse ea. Mă laşi să le spun că ai putea să-i iei cu tine?

Domnul J.L.B. Matekoni închise ochii. Nu vorbise cu Mma Ramotswe despre asta şi nu i se părea corect s-o pună în faţa faptului împlinit fără s-o consulte mai întâi. Aşa se începe un mariaj? Luând o decizie atât de importantă fără să te sfătuieşti cu soţia? Sigur că nu.

Dar iată-i pe copii. Fetiţa, în scaunul cu rotile, îi zâmbi, iar băiatul stătea lângă ea atât de serios, cu ochii plecaţi în semn de respect.

Trase aer în piept. Sunt clipe în viaţă când pur şi simplu trebuie să acţionezi, iar asta, presupunea el, era una din acele clipe.

- Copii, v-ar plăcea să veniţi să staţi la mine? întrebă el. Doar un timp, să vedem cum ne-nţe-legem.

Fetiţa se uită la Mma Potokwane cerându-i parcă o confirmare.

- Rra Matekoni o să aibă mare grijă de voi, spuse ea. O să fiţi fericiţi la el.

Fetiţa se întoarse spre fratele ei şi-i spuse ceva ce nu auziră adulţii. Băiatul se gândi un moment, apoi dădu din cap a încuviinţare.

- Sunteţi foarte amabil, Rra, zise ea. Vom fi bucuroşi să venim la dumneavoastră.

Mma Potokwane bătu din palme.

- Mergeți să vă faceți bagajele, copii, îi îndemnă ea. Spuneți-i educatoarei să vă împacheteze nişte haine curate.

Fata întoarse scaunul cu rotile şi ieşi din cameră urmată de fratele ei.

- Ce-am făcut? mormăi domnvil J.L.B. Matekoni cu un oftat.

Mma Potokwane îi oferi răspunsul.

- O faptă foarte milostivă, zise ea.

Capitolul nouă - Vântul trebuie să vină de undeva

Ieşiră din oraş în dubita albă a lui Mma Ramotswe. Drumul prăfuit era accidentat, aproape că dispărea ici-colo în gropi adânci sau se unduia într-o mare de valuri care făcea dubita să scârțâie şi să zăngănească în semn de protest. Ferma nu era decât la doisprezece kilometri de sat, dar înaintau cu greu, iar Mma Ramotswe era bucuroasă să o aibă pe Mma Potsane alături. S-ar fi putut rătăci în savana uniformă, fără dealuri după care să te orientezi şi cu fiecare copac aidoma celuilalt. Totuşi, pentru Mma Potsane, peisajul, deşi văzut ca prin ceață, era plin de repere. Cu ochii mijiți, se uita cu atenție din maşină, arătând spre locul unde găsiseră cu ani în urmă un măgar rătăcit, iar acolo, lângă stânca aceea, murise o vacă, nu se ştie de ce. Avea amintiri personale care însuflețeau glia, care legau oamenii de o bucată de pământ pârjolit, dar la fel de drag şi la fel de frumos ca o pajişte cu iarbă mănoasă. Mma Potsane se aplecă în față.

- Acolo, exclamă ea. O vedeți acolo? Văd mai bine de la distanță. Acum o văd.

Mma Ramotswe îi urmări privirea. Savana devenise mai deasă, arbuştii țepoşi se înmulțiseră şi ascundeau în mare măsură, dar nu complet, conturul clădirilor. Unele dintre

acestea erau ruine tipice pentru sudul Africii; erau ziduri văruite ce păreau să se fi năruit până la vreun metru deasupra pământului, de parcă le-ar fi turtit o greutate; altele încă îşi mai aveau acoperişul sau doar scheletul acoperişului, căci paiele se prăbuşiseră înăuntru şi fuseseră mâncate de furnici sau luate de păsări ca să-şi construiască cuiburi.

- Asta-i ferma?

- Da. Iar acolo - vedeți -, acolo am locuit noi. Aşa cum o prevenise pe Mma Ramotswe, Mma Potsane revenea aici cu tristețe; aici îşi petrecuse perioada aceea liniştită cu soțul ei, la întoarcerea lui, după toți anii aceia petrecuți departe, în minele din Africa de Sud. Copiii crescuseră şi rămăseseră doar ei doi şi se bucuraseră de luxul unei vieți lipsite de evenimente.

- Nu aveam mare lucru de făcut, povesti ea. Soțul meu muncea toată ziua la câmp. Eu stă-team cu celelalte femei şi făceam haine. Aşa voia neamțul, iar apoi le vindea în Gaborone.

Drumul se termină şi Mma Ramotswe opri sub un copac. În timp ce-şi dezmorțea picioarele se uită printre copaci la casa care trebuie să fi fost clădirea principală. Judecând după ruinele din jur, la un moment dat trebuie să fi fost vreo zece-douăsprezece case. Ce trist, reflectă ea, toate clădirile astea înălțate în mijlocul savanei; toată speranța pusă în ele, iar acum tot ce rămânea erau urmele fundațiilor din clisă şi zidurile surpate. Porniră

pe jos spre clădirea principală. Acoperişul era întreg în mare parte, deoarece, spre deosebire de celelalte, fusese făcut din tablă ondulată. Avea încă uşi, nişte uşi vechi, cu plasă, scoase din țâțâni, iar unele ferestre încă aveau geamuri.

- Aici stătea neamțul, spuse Mma Potsane, împreună cu americanul şi sud-africanca şi alți oameni de departe. Noi, batswana, stăteam acolo.

Mma Kamotsvire dădu din cap a încuviințare.

- Aş vrea să intru în casa asta. Mma Potsane clătină din cap.

- N-o să găsiți nimic, zise ea. Casa aia e goală. A plecat toată lumea.

- Ştiu asta. Dar, dacă tot am venit până aici, aş vrea să văd cum e înăuntru. Nu trebuie să veniți cu mine dacă nu vreți.

Mma Potsane tresări.

- Nu pot să vă las să intrați singură, mormăi ea. Vin şi eu.

Împinseră uşa de plasă de la intrarea principală. Lemnul fusese şubrezit de termite şi cedă la o simplă atingere.

- Furnicile astea or să mănânce tot ce există-n țara asta, comentă Mma Potsane. Într-o zi n-or să rămână decât ele. Atunci vor fi. mâncat totul.

Intrară în casă şi simțiră imediat răcoarea care luase locul arşiței de afară. În aer plutea un miros de praf, mirosul acru de tavan de scânduri distrus, amestecat cu mirosul de

cherestea lăcuită, care nu fusese pe gustul termitelor.

Mma Potsane făcu un gest larg, arătându-i încăperea în care se aflau.

- Vedeți. Nu-i nimic aici. E doar o casă goală. Haideți să plecăm.

Mma Ramotswe îi ignoră propunerea. Se uita la o bucată de hârtie îngălbenită care fusese prinsă cu o piuneză de un perete. Era o fotografie dintr-un ziar - fotografia unui bărbat în fața unei clădiri. Avusese şi un comentariu, dar hârtia putrezise şi textul devenise ilizibil. O strigă pe Mma Potsane să vină lângă ea.

- Cine-i bărbatul ăsta?

Mma Potsane se uită cu atenție la fotografie, ținând-o aproape de ochi.

- Îmi amintesc de bărbatul ăsta, răspunse ea. Şi el a lucrat aici. E un motswana. Era prieten cu americanul. Vorbeau şi vorbeau şi vorbeau tot timpul ca doi bătrâni la o kgotla[8].

- Era din sat? se interesă Mma Ramotswe. Mma Potsane pufni în râs.

- Nu, nu era unul de-al nostru. Era din Francistown. Tatăl lui era director de şcoală acolo şi era un bărbat foarte inteligent. Şi fiul, omul acesta, era la fel de inteligent. Ştia multe lucruri. De-aia stătea americanul de vorbă tot timpul cu el. Totuşi, neamțului nu-i plăcea de el. Ăştia doi nu erau prieteni.

[8] Sfatul bătrânilor (în limba setswana).

Mma Ramotswe studie fotografia, apoi, uşurel, o desprinse de pe perete şi o băgă în buzunar. Mma Potsane se îndepărtase şi o urmă în camera cealaltă. Aici, pe podea, zăcea scheletul unei păsări mari, prinsă în capcană în casă şi incapabilă să mai iasă. Oasele, curățate complet de furnici, zăceau acolo unde trebuie să fi căzut pasărea.

- Asta-i încăperea pe care o foloseau drept birou, îi explică Mma Potsane. Aici păstrau toate facturile şi aveau un seif mic acolo, în colț. Oamenii le trimiteau bani, ştiți cum e. În alte țări erau persoane care considerau locul ăsta foarte important. Voiau să demonstrăm că oamenii pot trăi împreună într-un loc ca ăsta şi să împartă totul în mod egal.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare. Auzise de oameni cărora le plăcea să testeze tot felul de teorii despre cum ar trebui să-şi ducă traiul omenirea. Țara asta avea ceva care-i atrăgea, de parcă în ținutul acesta întins, secetos, era destul aer pe care să-l poată respira noile idei. Astfel de oameni fuseseră încântați când se puseseră bazele mişcării brigăzilor. Se gândiseră că-i o idee foarte bună ca tinerilor să li se ceară să-şi petreacă timpul muncind pentru alții şi ajutându-i să construiască țara; dar ce era aşa formidabil în asta? Oare în țările bogate tinerii nu muncesc? Probabil că nu, de aceea li se păruse oamenilor acestora, din țări bogate, ideea asta atât de extraordinară. Nu-i vedea cu

ochi răi - adesea erau persoane cumsecade şi-i tratau pe batswana cu respect. Totuşi, într-un fel, e tare obositor să tot primeşti sfaturi. Mai totdeauna găseai o organizaţie străină entuziastă, gata să le spună africanilor: faceţi treaba asta, procedaţi în felul ăsta. Sfatul se putea întâmpla să fie bun şi să dea roade în altă parte, dar Africa avea nevoie de propriile ei soluţii.

Ferma asta era un alt exemplu de proiect care nu dăduse roade. Nu se pot cultiva legume în Kalahari. Şi cu asta, basta! Sunt multe plante care pot creşte într-un loc ca acesta, dar sunt plante care-şi au locul aici, nu-s ca roşiile şi lăptucile. Locul lor nu-i în Botswana sau, cel puţin, nu în această parte a Botswanei.

Plecară din birou şi se plimbară prin restul casei. Câteva camere nu mai aveau acoperiş, iar podeaua lor era acoperită de frunze şi rămurele. Câteva şopârle ţâşniră să se ascundă, spulberând frunzele şi nişte şopârliţe roz cu alb încremeniră pe pereţi, speriate de prezenţa lor cu totul neaşteptată. Şopârle, şopârliţele gecko, praful din aer; cam asta era tot - o casă pustie.

Cu excepţia fotografiei.

Mma Potsane fu fericită să iasă din casă şi îi propuse să-i arate locul unde cultivau odinioară legume. Din nou, pământul avusese ultimul cuvânt şi tot ce mai rămăsese din proiect erau urmele unor canale şerpuitoare, acum reduse la nişte mici şanţuri. Ici-colo,

încă se mai cunoştea locul unde fuseseră amplasați stâlpii de lemn care susținuseră transperantele, dar nu mai era nici urmă din lemnul în sine, care, ca totul în jur, fusese măcinat de furnici.

Mma Ramotswe îşi duse mâna streaşină la ochi.

- Câtă muncă, zise ea gânditoare, şi iată ce-a mai rămas.

Mma Potsane ridică din umeri.

- Dar ce-am zis rămâne valabil, Mma. Chiar şi Gaborone. Priviți clădirile astea. Oare Gaborone va mai fi în picioare peste cincizeci de ani? Oare furnicile n-au pus ochii şi pe Gaborone?

Mma Ramotswe zâmbi. Pusese bine problema. Toate eforturile noastre omeneşti sunt în pericol, reflectă ea, şi asta numai pentru că suntem prea ignoranți ca să ne dăm seama sau suntem prea uituci ca să ne amintim şi suntem convinşi că am construit ceva durabil. Oare-şi va mai aminti cineva de Agenția de detective nr. 1 peste douăzeci de ani? Sau de Tlokweng Road Speedy Motors? Probabil că nu, dar mai are asta vreo importanță?

Gândurile melancolice îi animară memoria. Nu se afla aici ca să mediteze la arheologie, ci ca să încerce să afle câte ceva despre ce s-a întâmplat în urmă cu atât de mulți ani. Venise să cerceteze locul şi aflase că nu era nimic sau aproape nimic de cercetat. Era ca şi cum

vântul ar fi venit şi ar fi şters totul, împrăştiind indiciile şi acoperind cu praf urmele paşilor.

Se întoarse spre Mma Potsane, care aştepta tăcută.

- Mma Potsane, de unde vine vântul ăsta? Femeia îşi atinse obrazul într-un gest pe care Mma Ramotswe nu-l înțelese. Privirea îi pare goală, remarcă Mma Ramotswe; unul din ochi parcă i s-a stins şi e uşor lăptos; ar trebui să consulte un doctor.

- De acolo, răspunse Mma Potsane, arătând spre arbuştii țepoşi şi întinderea nemărginită a cerului, spre Kalahari. De acolo.

Mma Ramotswe rămase tăcută. Simțea că mai are puțin şi înțelege ce s-a întâmplat, dar nu putea să exprime acest lucru în cuvinte şi nu-şi putea explica cum de ştie ce s-a întâmplat.

Capitolul zece - Copiii sunt viitorul Botswanei

Menajera impulsivă a domnului J.L.B. Matekoni stătea degeaba la uşa bucătăriei, cu pălăria ei roşie, ponosită, aşezată neglijent pe cap, gata-gata să-i cadă. Starea ei de spirit se înrăutățise de când stăpânul îi dăduse veştile acelea tulburătoare şi îşi petrecea fiecare clipită gândindu-se cum să evite catastrofa. Slujba pe care o avea la domnul J.L.B. Matekoni îi convenea de minune. Nu avea mare lucru de făcut; bărbații nu-şi băteau capul cu curățenia şi lustruitul veselei şi, dacă erau bine hrăniți, puteau fi nişte stăpâni ideali. Şi ea chiar îl hrănea bine pe domnul J.L.B. Matekoni, indiferent de afirmațiile grăsanei ăleia. Zice că e prea slab! Slab în comparație cu ea, poate, dar destul de bine în comparație cu orice om normal, îşi şi imagina ce-l aştepta - linguri pline de untură la micul dejun şi felii groase de pâine, care-l vor umfla ca pe şeful ăla grăsan din nord, cel sub care s-a rupt scaunul când a venit în vizită în casa în care era menajeră verişoara ei.

Dar nu bunăstarea domnului J.L.B. Matekoni o îngrijora, ci slujba ei, pe care acum şi-o vedea amenințată. Dacă va trebui să lucreze într-un hotel, nu va mai putea să se întrețină cu prietenii ca până acum. În situația actuală,

primea vizitele bărbaților în timp ce stăpânul era la slujbă - fără ştiința lui, evident - şi mergeau în dormitorul domnului J.L.B. Matekoni, unde e patul acela mare, dublu, pe care-l cumpărase de la Central Furnishers. E tare confortabil - se irosea aiurea cu un burlac, zău aşa - şi bărbaților le plăcea. Îi dădeau cadouri în bani, iar aceste cadouri erau şi mai mari dacă apucau să petreacă ceva timp împreună în dormitorul domnului J.L.B. Matekoni. Toate acestea se vor sfârşi dacă se va schimba ceva cât de cât.

Menajera se încruntă. Situația era destul de serioasă ca să recurgă la măsuri disperate, dar nu prea vedea ce-ar putea face. N-are nici un sens să încerce să-i deschidă ochii; odată ce o femeie ca aia şi-a înfipt ghearele într-un bărbat, nu mai e cale de-ntors. Bărbații devin nechibzuiți în astfel de situații şi, pur şi simplu, n-ar asculta-o dacă ar încerca să-i prezinte pericolele ce-l aşteaptă. Chiar dacă ar afla ceva despre femeia aia - ceva despre trecutul ei -, probabil că el n-ar da nici o atenție acelei descoperiri. Îşi imagina că-i aduce la cunoştință domnvdui J.L.B. Matekoni faptul că viitoarea lui nevastă e o criminală! Ar putea născoci că femeia aia deja şi-a ucis doi soți. Le-a pus ceva în mâncare. Acum sunt amândoi morți din cauza ei. Iar el n-ar spune nimic, doar ar zâmbi. Nu te cred, i-ar replica; şi i-ar repeta asta chiar dacă ea i-ar flutura pe la nas titlurile din Botswana Daily News: Mma

Ramotswe îşi ucide soţul cu otravă. Poliţia duce budinca la analize de laborator. Se constată că budinca mustea de-atâta otravă. Nu, n-ar crede-o nici atunci.

Scuipă în praf. Dacă nu-i putea spune nimic să-l facă să se răzgândească, atunci, poate, ar trebui să găsească o metodă s-o scoată la capăt cu Mma Ramotswe. Dacă Mma Ramotswe ar dispărea din peisaj, problema s-ar rezolva de la sine. Dacă ar putea... Nu, e un gând oribil, în plus, probabil, nu-şi poate permite să tocmească un vraci. Îndepărtarea unei persoane costă mult şi, oricum, e mult prea riscant. Oamenii vorbesc, iar poliţia ar interoga-o şi nu-şi putea imagina nimic mai groaznic decât închisoarea.

Închisoarea! Ce-ar fi dacă Mma Ramotswe ar ajunge la închisoare pentru câţiva ani? Nu poţi să te căsătoreşti cu cineva care-i închis. Deci, dacă se va dovedi că Mma Ramotswe a comis o infracţiune şi va fi închisă câţiva ani, totul va rămâne exact aşa cum e acum. Şi avea oare vreo importanţă dacă ea n-a comis, de fapt, nici o infracţiune, atâta timp cât poliţia crede asta şi mai şi găseşte dovada? Auzise odată că un bărbat a fost trimis la închisoare fiindcă duşmanii lui i-au strecurat muniţie în casă şi au informat poliţia că o păstrează acolo pentru luptători de gherilă. Asta se întâmplase pe vremea războiului cu Zimbabwe, când domnul

Nkomo[9] avea trupe masate lângă Francistown şi în țară intrau arme şi muniție, indiferent cât de mult se ostenea poliția să împiedice treaba asta. Omul îşi proclamase nevinovăția, dar poliția şi judecătorii i-au râs în nas.

În ziua de azi nu prea găseai gloanțe şi arme, dar tot se putea găsi altceva care să fie ascuns în casa ei. Oare ce-ar căuta poliția în ziua de azi? Sunt interesați de droguri, bănuia ea, iar ziarele scriu uneori despre unul sau altul care a fost arestat pentru comercializarea de dagga. Dar trebuiau să aibă o cantitate mare pentru ca poliția să fie interesată şi, apoi, de unde să facă ea rost de aşa ceva.? Dagga e scumpă şi probabil nu şi-ar putea permite mai mult de câteva frunze. Aşa că va trebui să găsească altceva.

Căzu pe gânduri. O muscă îi ateriza pe frunte şi se deplasă spre şaua nasului. În mod normal, ar fi alungat-o, dar tocmai îi venise o idee şi prindea contururi minunate. Musca fu lăsată în pace; un câine latră într-o grădină din vecini; un camion schimbă viteza zgomotos pe drumul către vechiul teren de aterizare. Menajera zâmbi şi-şi împinse pălăria pe spate. Unul dintre amanții ei ar putea-o ajuta. Ştia cu ce se ocupă şi ştia că are o îndeletnicire periculoasă. El ar putea să se ocupe de Mma

[9] Joshua Nkomo (1918-l999) a fost, alături de Robert Mugabe, principalul artizan al victoriei obţinute de populaţia de culoare din Zimbabwe (fostă Rhodesia) în lupta purtată împotriva regimului colonialist condus de Ian Smith

Ramotswe, iar ea, în schimb, i-ar oferi atenţiile care-i plac atât de mult, dar care-i sunt refuzate acasă. Toată lumea va fi fericită. Ea va obţine ce-şi doreşte. O să-şi păstreze locul de muncă. Domnul J.L.B. Matekoni va fi salvat din ghearele femeii aceleia, iar Mma Ramotswe va căpăta ceea ce merită. Totul îi era clar.

Menajera se întoarse în bucătărie şi începu să cureţe nişte cartofi. Acum că ameninţarea venită din partea lui Mma Ramotswe se diminuase -sau se va diminua în curând -, era dispusă să se concentreze asupra stăpânului ei încăpăţânat, care nu era decât o mămăligă, ca toţi bărbaţii. O să-i pregătească un prânz pe cinste. Avea în frigider carne - carne pe care, mai devreme, plănuise s-o ia acasă cu ea, dar pe care acum o va frige pentru el împreună cu vreo două cepe şi i-o va servi cu o porţie zdravănă de cartofi piure.

Prânzul nu era tocmai gata când domnul J.L.B. Matekoni sosi acasă. Auzi camioneta şi zgomotul porţii trântite, apoi uşa deschizându-se. Când venea acasă, de obicei striga doar „am ajuns", să o anunţe că-i poate pune mâncarea pe masă. Astăzi, însă, nu o strigă; în schimb, se auzi o altă voce. Îşi ţinu răsuflarea. Îi trecu prin cap că venise acasă cu femeia aia, pe care o invitase să ia masa cu el. În cazul ăsta, o să ascundă repede friptura şi o să-l anunţe că nu-i nimic de mâncare în casă. N-ar putea suporta ideea ca Mma Ramotswe să se înfrupte din mâncarea ei; mai curând ar

arunca-o la câini decât s-o pună în fața femeii ăleia care amenința s-o lase pe drumuri.

Se deplasă spre uşa bucătăriei şi se uită atentă pe coridor. Chiar la uşa de la intrare, ținând-o larg deschisă pentru a lăsa pe cineva să-l urmeze în casă, era domnul J.L.B. Matekoni.

- Uşurel, zise el. Uşa nu e foarte lată.

O altă voce îi răspunse, dar nu desluşi despre ce vorbea. Era o voce feminină, dar, îşi dădu ea seama uşurată, nu vocea femeii ăleia îngrozitoare. Oare pe cine aducea în casă? O altă femeie? Asta ar fi minunat, fiindcă i-ar putea spune tipei ăleia, Ramotswe, că el nu-i este fidel şi asta ar pune capăt mariajului înainte să înceapă.

Dar apoi căruciorul cu rotile intră în casă şi dădu ochii cu fetița pe care frățiorul ei o împingea de la spate. Nu mai ştia ce să creadă. De ce-i aducea stăpânul pe copiii ăştia în casă? Or fi nişte rude de-ale lui. Copiii unui văr de departe. O vorbă botswaneză din bătrâni spunea că trebuie să ai grijă de rudele tale indiferent de cât ar fi de îndepărtate.

- Sunt aici, Rra, strigă ea. Prânzul e gata! Domnul J.L.B. Matekoni ridică privirea.

- Aaa, exclamă el. Am venit cu nişte copii. Trebuie să ia şi ei masa.

- E mâncare destulă, răspunse ea. Am făcut o tocană pe cinste.

Aşteptă câteva minute până să intre în sufragerie, terminând la repezeală piureul din

cartofii care se prinseseră de fundul oalei. Când intră, însă, ştergându-şi mâinile cu sârg de un şervet de bucătărie, îl găsi pe domnvil J.L.B. Matekoni aşezat pe scaunul lui. De partea cealaltă a camerei, privind pe fereastră, erau o fetiță şi un băiețel, probabil frați. Menajera îi cercetă cu atenție, încercând să-şi dea seama ce fel de copii sunt. Basarwa, îşi spuse ea: fără nici un fel de îndoială. Fetița avea pielea de culoarea aceea specifică, maro-deschis, culoarea bălegarului; băiatul avea ochii aidoma acelor oameni, un pic migdalați, ca ai chinezilor, şi avea fundulețul bombat.

- Copiii aceştia au să locuiască aici, o anunță domnul J.L.B. Matekoni, plecându-şi privirea. Sunt de la orfelinat, dar acum sunt în grija mea.

Menajera făcu ochii mari. La asta nu se aşteptase. Copii masarwa primiți în casa unui om obişnuit, să locuiască acolo, era ceva strigător la cer, ceva ce n-ar face nici un om respectabil. Oamenii ăştia sunt hoți - nu încape nici o îndoială - şi n-ar trebui încurajați să locuiască în case batswana respectabile. Domnul J.L.B. Matekoni n-are decât să fie filantrop, dar caritatea are şi ea limitele ei.

Se holbă la stăpânul ei.

- Stau aici? Câte zile?

El nu se uită în ochii ei. I-o fi ruşine, gândi menajera.

- Rămân aici pentru mult timp. Nu am de gând să-i duc înapoi.

Ea rămase tăcută. Se întrebă dacă nu cumva asta are vreo legătură cu femeia aia, Ramotswe. Şederea copiilor aici ar fi putut face parte din planxil ei de subjugare a domnului J.L.B. Matekoni. Întâi mută nişte copii masarwa aici, apoi se mută şi ea. Nu-i total exclus ca mutarea copiilor să facă parte din complotul împotriva ei. Mma Ramotswe putea fi sigură că ea n-ar aproba prezența unor astfel de copii în casă şi, în felul acesta, o forțează pe ea să plece înainte de mutarea ei aici. Ei bine, dacă ăsta-i planul ei, o să facă tot ce-i stă în putință să-l dejoace. O să-i arate că-i plac copiii ăştia şi că-i fericită să-i aibă în casă. Îi va fi greu, dar se va descurca.

- Probabil vă e foame, îi spuse fetiței, zâmbind. Am nişte tocană foarte bună. Exact cum le place copiilor.

Fetița îi întoarse zâmbetul.

- Mulțumesc, Mma, spuse ea respectuoasă. Sunteți foarte amabilă.

Băiatul nu zise nimic. Se uita la menajeră cu ochii aceia descumpănitori şi o făcu să se cutremure în sinea ei. Se întoarse în bucătărie să pună mâncarea în farfurii. Îi puse fetiței o porție mare şi rămase destul şi pentru domnul J.L.B. Matekoni. Băiatului, însă, îi dădu doar puțină tocană şi o acoperi în mare parte cu resturile din oala de cartofi. Nu voia să-i dea nas copilului ăluia şi, cu cât mânca mai puțin, cu atât mai bine.

Luară masa în tăcere. Domnul J.L.B. Matekoni stătea în capul mesei cu fetița la dreapta lui, iar băiatul se aşezase în celălalt capăt. Fetița fu nevoită să se aplece mult înainte în scaunul cu rotile ca să poată mânca, deoarece masa nu era destul de înaltă ca să încapă sub ea scaunul cu rotile. Dar se descurca bine şi, în curând, îşi termină porția. Băiatul înghiți cu poftă mâncarea, apoi îşi împreună politicos mâinile şi-l urmări pe domnul J.L.B. Matekoni.

După aceea, domnul J.L.B. Matekoni se duse la camionetă şi aduse valiza pe care o primiseră de la orfelinat. Educatoarea îi înzestrase cu mai multe articole de îmbrăcăminte şi acestea fuseseră puse într-o valiză ieftină, de carton, din acelea din care li se dădeau orfanilor când plecau în lume. Pe capacul valizei era prinsă o foaie de hârtie pe care erau înşirate, pe două coloane.

hainele oferite: Băiat: două perechi de pantaloni, două şorturi kaki, două cămăşi kaki, un jerseu, patru perechi de şosete, o pereche de pantofi, o Biblie în setswana. Fata: trei perechi de pantaloni, două cămăşi, o vestă, două fuste, patru perechi de şosete, o pereche de pantofi, o Biblie în setswana.

Duse valiza înăuntru şi le arătă copiilor camera în care vor sta, cămăruța pe care o păstra pentru oaspeții care nu păreau să mai sosească, camera cu două saltele, câteva pături prăfuite şi un scaun. Puse valiza pe

scaun şi o deschise. Fata veni şi se uită la haine, care erau toate noi. Se întinse şi le atinse ezitant, cu dragoste, ca una care nu mai avusese vreodată haine noi.

Domnul J.L.B. Matekoni îi lăsă să despacheteze. Ieşi în grădină şi rămase un moment sub umbrarul din faţa intrării principale. Ştia că făcuse un lucru important aducând copiii la el acasă, iar acum fu izbit de imensitatea gestului său. Schimbase cursul vieţii altor două persoane, iar acum el va fi răspunzător de tot ce li se va întâmpla. O clipă gândul ăsta îl îngrozi. Nu avea numai două guri în plus de hrănit, trebuia să se gândească la ce şcoli vor merge şi să angajeze o femeie care să aibă grijă de nevoile lor zilnice. Va trebui să găsească o dădacă - un bărbat nu ar putea să aibă grijă cum se cuvine de copii. Un soi de îngrijitoare, cam ca educatoarea de la orfelinat, îşi curmă brusc firul gândurilor. Uitase. Era aproape însurat. Mma Ramotswe e cea care avea să fie mama acestor copii.

Se aşeză greoi pe un butoi de benzină răsturnat. Acum copiii intrau şi în răspunderea lui Mma Ramotswe şi nici măcar nu-i ceruse părerea. Se lăsase convins să-i ia cu el de către Mma Potokwane cea atât de convingătoare, şi nu avusese timp să se gândească la toate implicaţiile gestului său. Oare ar putea să-i ducă înapoi? Cu siguranţă că n-ar refuza să-i primească, de vreme ce, legal, erau încă în grija ei. Nu fusese semnat nimic; nu putea să-i

vâre sub nas acuzator nici o bucată de hârtie. Totuşi, nici nu putea să se gândească să-i ducă înapoi. Le spusese că va avea grijă de ei, iar asta, reflectă el, e mai important decât orice semnătură de pe orice document legal.

Domnul J.L.B. Matekoni nu-şi călcase cuvântul în viața lui. Îşi făcuse o regulă în afaceri să nu promită ceva unui client şi apoi să nu se țină de cuvânt. Uneori asta l-a costat destul de mult. Dacă i-a spus unui client că reparația va costa trei sute de puia, atunci nu-i va cere sub nici o formă mai mult, chiar dacă ulterior descoperea că lucrarea a durat mult mai mult. Şi, de obicei, chiar dura mai mult cu ucenicii ăia leneşi ai lui, cărora le trebuiau ore întregi să repare până şi cel mai simplu lucru. Nu putea înțelege cum de le ia trei ore întregi să verifice o maşină. Tot ce trebuie făcut este să scoți uleiul şi să-l torni în butoiul cu ulei uzat. Apoi pui ulei nou, schimbi filtrele, verifici nivelul la lichidiil de frână, ajustezi bujiile şi ungi cutia de viteze. Asta însemna verificarea de rutină a maşinii, care costa două sute optzeci de puia. Era o treabă de o oră şi jumătate, dar ucenicilor le lua mult mai mult.

Nu, nu putea să-şi retragă cuvântul pe care-l dăduse copiilor. Fie ce-o fi, acum erau copiii lui.

Va discuta cu Mma Ramotswe şi-i va explica că viitorul Botswanei depinde de copii şi că ar trebui să facă tot ce puteau să-i ajute pe bieții copii Hpsiți de familie. E o femeie cu suflet

bun, ştia asta, şi era sigur că-l va înțelege şi că va fi de acord cu el. Da, aşa o să facă, dar, probabil, nu imediat.

Capitolul unsprezece - Tavanul de sticlă

Mma Makutsi, secretara Agenției de detective nr. 1, absolventă cum laude a Colegiului de Secretariat din Botswana, stătea la biroul ei şi se uita afară pe uşa deschisă. Prefera să lase uşa deschisă când nu se întâmpla nimic deosebit în agenție (adică mai tot timpul), dar uşa deschisă avea şi dezavantaje, deoarece găinile se mai aventurau uneori înăuntru, cu un mers țanțoş, de parcă s-ar fi crezut în poiata lor. Nu-i plăceau găinile astea, din mai multe motive foarte bine întemeiate. In primul rând, prezența găinilor într-o agenție de detectivi nu prea e o dovadă de profesionalism, şi apoi, în afară de asta, găinile în sine o iritau teribil. Era întotdeauna acelaşi grup de orătănii: patru găini şi un cocoş bleg şi, îşi închipuia ea, impotent, care era întreținut de găini din pură milă. Cocoşul era deplorabil şi îşi pierduse mare parte din penele de pe o aripă. Arăta ca un învins, de-ai fi zis că-i conştient de statutul pe care-l pierduse, şi venea mereu cu câțiva paşi în urma găinilor, ca un prinț consort retrogradat de protocol pe un permanent loc doi.

Găinile erau, la rândul lor, la fel de iritate de prezența lui Mma Makutsi, de parcă ea, şi nu ele, ar fi fost intrusul. De fapt şi de drept,

căsuța asta pitică, cu cele două ferestre micuțe şi uşa scârțâitoare, ar fi trebuit să fie o poiată, nu o agenție de detective. Dacă o mai înfruntau mult, probabil va pleca ea şi ele vor rămâne să se cocoațe pe scaune şi să-şi facă cuibarul în fişet. Asta vor găinile.

- Afară! strigă Mma Makutsi, fluturând un ziar împăturit. Găinile n-au ce căuta aici. Afară!

Cea mai mare dintre găini se întoarse şi-i aruncă o privire cruntă, în timp ce cocoşul doar se uită la ea cu ochi lunecoşi.

- Da, da, tu! strigă Mma Makutsi. Aici nu-i fermă de găini. Afară!

Găinile scoaseră un cotcodăcit indignat şi ezitară un moment. Dar când Mma Makutsi îşi împinse scaunul să se ridice, se întoarseră şi se îndreptară spre uşă, de data aceasta în frunte cu cocoşul ce şchiopăta stângaci.

De îndată ce rezolvă problema găinilor, Mma Makutsi îşi reluă privitul pe uşă. Îi displăcea profund umilința de a fi nevoită să uşuie găinile din propriul ei birou. Se întreba câte absolvente de primă mână ale Colegiului de Secretariat din Botswana trebuie să facă aşa ceva. În oraş erau birouri - clădiri mari, cu ferestre largi şi aer condiționat, unde secretarele stăteau în spatele birourilor lustruite şi cu mânere de crom. Văzuse asemenea birouri când fusese în practică în anii de studenție. Le văzuse stând acolo, zâmbitoare, cu cercei scumpi în urechi, aşteptând să vină şi să le ceară de neveste

vreun bărbat cu salariu mare. Pe vremea aceea se gândise că i-ar plăcea o slujbă ca aia, deşi, personal, ar fi interesat-o mai curând munca decât soțul. De fapt, îşi închipuise că o să obțină şi ea o astfel de slujbă, dar când a terminat cursurile şi au plecat fiecare la interviuri, ea nu a primit nici o ofertă de angajare. Nu înțelegea de ce. Unele dintre colegele ei care au obținut la examen note mult sub a ei - unele obținuseră doar 5,10 (punctajul minim de absolvire) primiseră oferte bune în timp ce ei (care obținuse fabuloasa notă 9,70) nu i se oferise nimic. Oare cum era posibil aşa ceva?

Îi explicase una dintre celelalte fete, care nu avusese succes la angajare. Se prezentase şi ea la interviuri, fără nici un rezultat.

- Angajatorii sunt bărbați, nu-i aşa? o întrebase ea.

- Presupun, răspunse Mma Makutsi. Bărbații conduc aceste afaceri. Ei îşi aleg secretarele.

- Şi cum crezi tu că hotărăsc bărbații cine obține slujba şi cine nu? Crezi că se orientează după notele noastre? Aşa crezi tu?

Mma Makutsi rămase tăcută. Nu-i trecuse niciodată prin minte că deciziile de acest gen se iau altfel decât în funcție de note. La şcoală fusese învățată că munca susținută te ajută să obții o slujbă bună.

- Ei bine, o lămuri prietena, zâmbind crispat, văd că tu aşa crezi. Dar te-nşeli. Bărbații îşi aleg angajatele după felul cum arată. Le aleg

pe cele frumoase şi le dau slujbe. Celorlalte le spun: Ne pare rău. Nu mai facem angajări. Ne pare foarte rău. E o perioadă de recesiune mondială şi, într-o astfel de situație, există locuri de muncă doar pentru fetele frumoase. Asta-i consecința unei recesiuni mondiale. E o chestiune ce ține de economie.

Mma Makutsi o ascultase perplexă. Îşi dădu seama, însă, chiar în timp ce erau rostite remarcile alea pline de ciudă, că aşa stau lucrurile. Probabil ştiuse tot timpul în subconştientul ei, dar nu-şi lăsase gândul să iasă la suprafață. Femeile frumoase obțin tot ce-şi doresc, iar pentru femeile ca ea, care probabil nu erau la fel de elegante ca celelalte, nu mai rămânea nimic.

În seara aceea se privi în oglindă. Încercase să-şi aranjeze părul, dar nu reuşise. Se dăduse cu loțiune de întins părul şi trăsese de el şi îl smucise, dar tot degeaba. Cât despre tenul ei, şi el rezistase la tot soiul de creme pe care şi le aplicase şi rămăsese mult mai închis la culoare decât cel al majorității fetelor de la colegiu. O încercă un puseu de ciudă împotriva destinului ei. Totul era în zadar. Nici cu ochelarii aceia mari, cu ramă rotundă, pe care şi-i cumpărase la un preț exorbitant, nu putea să ascundă faptul că e neagră ca smoala într-o lume în care fetele cu tenul deschis, rujate abundent, au totul la picioarele lor. Ăsta era adevărul gol-goluț, pe care nici gândurile ei deşarte, nici vreo cantitate de creme scumpe şi

loțiuni nu-l putea schimba. Viața lipsită de griji, slujbele bune şi soții bogați nu se obțineau pe merit şi prin muncă susținută, ci erau o chestiune pur biologică.

Mma Makutsi rămase în fața oglinzii şi plânse amarnic. Muncise din greu pentru nota 9,70 la Colegiul de Secretariat din Botswana, dar mai bine şi-ar fi petrecut timpul distrându-se şi dân-du-şi întâlniri cu băieții, la cât de puține avantaje obținuse de pe urma şcolii. Oare o să-şi găsească vreodată un serviciu sau va trebui să rămână acasă să-şi ajute mama să spele şi să calce pantalonii kaki ai frații ei?

Primise răspunsul la întrebarea ei chiar a doua zi, când se prezentase la interviu şi obținuse postul de secretară a lui Mma Ramotswe. Iată soluția. Dacă bărbații refuză să angajeze femeile pe merit, caută-ți o slujbă la o femeie. Poate nu era un birou cu ştaif, dar în mod sigur va fi o slujbă interesantă. Să fii secretară într-o agenție de detective e o treabă infinit mai prestigioasă decât să fii secretară într-o bancă sau un birou de avocați. Probabil că, la urma urmei, a meritat să muncească pe brânci.

Rămânea, însă, problema asta cu găinile.

- Aşa că, Mma Makutsi, povesti Mma Ramotswe aşezându-se pe scaun în aşteptarea ibricului de ceai de rooibos pe care i-l prepara secretara ei. Aşa că m-am dus la Molepolole şi am găsit locul unde au trăit oamenii aceia. Am văzut ferma şi locul unde au încercat să cultive

legumele. Am stat de vorbă cu o femeie care la vremea aia a lucrat acolo. Am văzut tot ce era de văzut.

- Şi ați aflat ceva? se interesă Mma Makutsi, în timp ce turna apa clocotită în ceainicul vechi de email şi o amesteca cu frunzele de ceai.

- Am rămas cu o impresie, răspunse Mma Ramotswe. Am simțit că ştiu ceva.

Mma Makutsi o ascultă pe şefa ei. Cum adică, simțise că ştie ceva? Ori ştii ceva, ori nu ştii. Nu poți să te gândeşti că ai putea şti ceva dacă nu ştii cu adevărat ceea ce trebuie să ştii.

- Nu cred că... Începu ea. Mma Ramotswe râse.

- Asta se numeşte intuiție. Poți citi despre asta în cartea domnului Andersen. Discută despre intuiție. Intuiția ne spune lucruri pe care le ştim în adâncul sufletului, dar pentru care nu putem găsi cuvinte.

- Şi ați simțit intuiția asta acolo, spuse Mma Makutsi ezitând. Şi ce v-a spus? Unde-i bietul băiat american?

- Acolo, răspunse Mma Ramotswe cu glas scăzut. Tânărul ăsta-i acolo.

Tăcură amândouă câteva clipe. Mma Makutsi puse ceainicul pe tăblia mesei din melamină şi-i puse capacul.

- Încă trăieşte? Acolo?

- Nu, răspunse Mma Ramotswe. E mort. Dar 8 acolo. Înțelegi ce vreau să spun?

Mma Makutsi dădu din cap a încuviințare. Ştia. Orice persoană sensibilă din Africa ar fi înțeles ce voia să zică Mma Ramotswe. Când murim, nu părăsim în totalitate locul unde am trăit. Într-un fel, rămânem încă acolo; spiritul nostru rămâne acolo. Nu pleacă niciodată. E ceva ce albii pur şi simplu nu înțeleg. Ei numesc asta superstiție şi zic că-i semn de ignoranță să crezi în aşa ceva. Insă ei sunt cei ignoranți. Dacă nu pot pricepe modul în care suntem o parte componentă a lumii naturale din jurul nostru, atunci ei sunt cei cu ochelari de cal, nu noi.

Mma Makutsi turnă ceaiul şi-i dădu lui Mma Ramotswe cana ei.

- O să-i spuneți asta doamnei din America? întrebă ea. Cu siguranță o să vrea să ştie: „Unde-i cadavrul? Arată-mi exact locul unde zace fiul meu". Ştiți cum gândesc oamenii ăştia. N-o să înțeleagă dacă-i spuneți că este acolo undeva, dar că nu-i puteți arăta locul exact.

Mma Ramotswe duse cana la buze, urmărind-o pe secretară cum vorbeşte. Uite o fată isteață, reflectă ea. Înțelesese exact modul de gândire al americancei şi apreciase exact cât de greu ar fi să explici aceste adevăruri subtile cuiva care percepe lumea ca fiind în întregime explicabilă prin ştiință. Americanii sunt foarte deştepți; au trimis rachete în spațiu şi au inventat maşini care gândesc mai repede decât orice om, dar toată deştep-tăciunea asta îi şi

orbeşte. Nu-i înțeleg pe alții, îşi închipuie că toată lumea priveşte lucrurile la fel ca ei, dar se înşală. Ştiința reprezintă numai o parte a adevărului. Lumea e constituită din multe alte lucruri pe care americanii adesea nu le văd, deşi ele sunt întotdeauna sub nasul lor. Mma Ramotswe puse cana de ceai pe masă şi se căută în buzunarul rochiei.

- Am găsit şi asta, spuse ea, scoțând fotografia de ziar împăturită şi înmânându-i-o secretarei.

Mma Makutsi despături bucata de hârtie şi o netezi pe biroul ei. Se uită la ea cu atenție câteva momente înainte să ridice privirea spre Mma Ramotswe.

- E veche, remarcă ea. Era aruncată pe-acolo?

- Nu. Era pe un perete. Mai erau alte câteva hârtii prinse cu piuneze pe perete, pe care furnicile le-au ratat.

Mma Makutsi se întoarse la examinarea fotografiei.

- Sunt nişte nume aici, zise ea. Cephas Kalumani. Oswald Ranta. Mma Soloi. Cine-s oamenii ăştia?

- Locuiau acolo, îi răspunse Mma Ramotswe. Trebuie să fi fost acolo când s-a-ntâmplat.

Mma Makutsi dădu din umeri.

- Dar, chiar dacă-i găsim pe oamenii ăştia şi vorbim cu ei, se întrebă ea, ar avea vreo importanță? Poliția trebuie să fi discutat cu ei la vremea aceea. Probabil chiar doamna Curtin a vorbit cu ei când s-a-ntors prima oară.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare.

- Ai dreptate. Dar fotografia aia îmi spune ceva. Priveşte chipurile alea.

Mma Makutsi se uită cu atenție la fotografia îngălbenită de vreme. În față erau doi bărbați lângă o femeie. În spatele lor erau încă un bărbat a cărui față nu se vedea bine şi o femeie întoarsă pe jumătate cu spatele. Numele din legendă se refereau la cei trei din față. Cephas Kalumani era înalt, cu brațele lungi şi subțiri, un bărbat care ar arăta stângaci şi nelalocul lui în orice fotografie. Chipul lui Mma Soloi, care stătea alături de el, radia plăcere. Era o femeie care se simțea bine aşa cum era - femeia motswana tipică, muncitoare, genul de femeie care întreținea o familie numeroasă, care-şi dedicase viața, fără să se văicărească, unei nesfârşite curățenii: curățenia curții, curățenia casei, curățenia copiilor. Asta era fotografia unei eroine; o eroină nedeclarată, dar, totuşi, o eroină.

Cea de-a treia persoană, Oswald Ranta, era cu totul altă mâncare de peşte. Era un bărbat spilcuit, foarte bine îmbrăcat. Purta cămaşă albă şi cravată şi, la fel ca Mma Soloi, zâmbea la aparatul de fotografiat. Zâmbetul său, însă, era total diferit.

- Uită-te la bărbatul acesta, spuse Mma Ramotswe. Uită-te la Ranta.

- Nu-mi place, declară Mma Makutsi. Nu-mi place deloc mutra lui.

- Exact, confirmă Mma Ramotswe. Omul ăsta-i hain.

Mma Makutsi rămase tăcută şi câteva momente nici una nu spuse nimic, Mma Makutsi continuând să se uite cu atenție la fotografie, iar Mma Ramotswe în cana de ceai. Apoi Mma Ramotswe rupse tăcerea.

- Cred că, dacă s-a întâmplat ceva rău acolo, omul acela trebuie să fie de vină. Nu crezi că am dreptate?

- Ba da, răspunse Mma Makutsi. Aveți dreptate.

Făcu o pauză, apoi întrebă:

- Si acum vă duceți să-l căutați?

- Da, asta intenționez să fac, răspunse Mma Ramotswe. O să mă interesez să văd dacă-l ştie cineva. Dar între timp avem de scris câteva scrisori, Mma. Mai avem şi alte cazuri. De exemplu, bărbatul de la fabrica de bere care era îngrijorat de fratele lui. Am aflat ceva şi-i putem scrie. Mai întâi, însă, trebuie să-i scriem o scrisoare despre contabilul ăla.

Mma Makutsi introduse o foaie de hârtie în maşina de scris şi aşteptă ca Mma Ramotswe să-i dicteze. Scrisoarea nu era deosebit de interesantă - era vorba despre urmărirea unui contabil care vânduse cea mai mare parte din activele unei companii şi apoi dispăruse. Poliția încetase să-l mai caute, dar compania voia să-şi recupereze bunurile.

Mma Makutsi bătea fără să se gândească. Mintea nu-i era la scrisoare, dar era atât de bine pregătită profesional încât putea să bată corect chiar dacă se gândea la altceva. Acum

se gândea la Oswald Ranta şi la felul în care i-ar putea da de urmă. Numele Ranta era destul de neobişnuit, iar cel mai simplu lucru ar fi să caute numele în cartea de telefon. Oswald Ranta era un bărbat elegant, te-ai aştepta să aibă telefon. Tot ce trebuia să facă era să-l caute în carte şi să-i noteze adresa. Apoi, dacă dorea, se putea duce şi iniția propria ei anchetă, după care îi putea prezenta rezultatul lui Mma Ramotswe.

Odată terminată scrisoarea, i-o dădu lui Mma Ramotswe s-o semneze şi se grăbi să scrie adresa pe plic. Apoi, în timp ce Mma Ramotswe scria ceva într-un registru, deschise sertarul şi scoase cartea de telefoane a Botswanei. Exact aşa cum îşi închipuise ea, nu exista decât un singur Oswald Ranta.

- Trebuie să dau un telefon scurt, anunță ea.

Durează puțin.

Mma Ramotswe încuviință. Ştia că poate avea încredere în Mma Makutsi în ceea ce priveşte telefoanele, spre deosebire de alte secretare, care, ştia sigur, foloseau telefoanele angajatorilor ca să-şi sune iubiții în locuri îndepărtate ca Maun sau Orapa.

Mma Makutsi vorbi în şoaptă, iar Mma Ramotswe nu auzi nimic.

- E acasă Rra Ranta, vă rog?

- E la servici', Mma. Sunt menajera.

- - Vă cer scuze că vă deranjez, Mma. Trebuie să-l sun la serviciu. Îmi puteți spune unde lucrează?

- La universitate. Se duce acolo în fiecare zi.
- Aha. Şi ce număr are acolo?
Îşi notă pe o bucată de hârtie, îi mulțumi menajerei şi puse receptorul în furcă. Apoi formă un număr şi, din nou, scrise ceva pe hârtie.
- Mma Ramotswe, spuse ea încetişor. Am toate informațiile de care aveți nevoie.
Mma Ramotswe ridică repede privirea.
- Informații în legătură cu ce?
- În legătură cu Oswald Ranta. Locuieşte aici, în Gaborone. E lector la Catedra de economie rurală de la universitate. Secretara zice că vine în fiecare zi dimineața la ora opt şi că oricine doreşte să-l întâlnească poate să-şi facă programare. Nu mai trebuie să căutați.
Mma Ramotswe zâmbi.
- Eşti o persoană foarte deşteaptă, o lăudă ea. Cum de-ai aflat toate treburile astea?
- M-am uitat în cartea de telefoane, răspunse Mma Makutsi, apoi am sunat şi am aflat restul.
- Înțeleg, zise Mma Ramotswe, încă zâmbind. Ai procedat ca un detectiv adevărat.
Mma Makutsi se lumină la auzul laudei. Ca un detectiv adevărat. Făcuse treaba unui detectiv, deşi nu era decât o secretară.
- Mă bucur că sunteți mulțumită de mine, spuse după un moment. Aş fi vrut să fiu detectiv. Sunt fericită că sunt secretară, dar nu-i acelaşi lucru cu a fi detectiv.
Mma Ramotswe se încruntă.

- Asta-ți dorești?

- În fiecare zi, mărturisi Mma Makutsi. Mă gândesc la asta în fiecare zi.

Mma Ramotswe se gândi la secretara ei. Era o fată muncitoare şi inteligentă şi, dacă asta însemna atât de mult pentru ea, de ce să n-o promoveze, la o adică? Ar putea-o ajuta la investigații, ceea ce ar însemna o mai bună gestionare a timpului decât statul la birou în aşteptarea vreunui apel telefonic. Ar putea achiziționa un robot telefonic care să înregistreze apelurile, dacă ea era pe teren, plecată să ancheteze un caz. De ce să nu-i acorde o şansă şi s-o facă fericită?

- Atunci, ai să capeți ceea ce-ți dorești, îi promise Mma Ramotswe. Începând de mâine vei fi promovată în funcția de detectiv-adjunct.

Mma Makutsi se ridică în picioare. Deschise gura să vorbească, dar emoția îi sugrumă glasul. Se aşează din nou.

- Mă bucur că eşti mulțumită, zise Mma Ramotswe. Ai spart tavanul de sticlă care le împiedică pe secretare să-şi folosească potențialul maxim.

Mma Makutsi se uită în sus, de parcă ar fi vrut să scruteze tavanul pe care-l spărsese. Dar nu văzu decât scândurile familiare din tavan, plin de urme de muşte şi vălurit din cauza căldurii. Dar, în momentul acela, nici măcar tavanul din Capela Sixtină n-ar fi putut fi în ochii ei mai splendid, mai plin de speranță şi bucurie.

Capitolul doisprezece - O noapte la Gaborone

Singură în casa ei din Zebra Drive, Mma Rgunotswe se trezi, cum i se întâmpla adesea, cu noaptea în cap, la ora la care oraşul era cu desăvârşire tăcut; ora de maxim pericol pentru şobolani şi alte animale mici, fiindcă cobrele şi şerpii mamba ieşeau la vânătoare pe nesimțite. Avusese dintotdeauna probleme cu somnul, dar încetase să-şi mai facă griji din cauza asta. Nu stătea niciodată trează în pat mai mult de aproximativ o oră şi, de vreme ce se ducea la culcare devreme, reuşea mai totdeauna să doarmă cel puțin şapte ore pe noapte. Citise că oamenii au nevoie de opt ore de somn şi că, în cele din urmă, trupul îşi cerea dreptul la odihnă. Dacă era adevărat, atunci ea recupera, deoarece dormea câteva ore în după-amiezile de sâmbătă, iar duminica nu se scula niciodată devreme. Aşa că o oră de somn pierdută pe la două-trei în fiecare dimineață nu avea nici o importanță.

Nu demult, în timp ce îşi aştepta rândul la împletit părul la salonul Fă-mă frumoasă, remarcase într-o revistă un articol despre somn. Era un doctor vestit, citise ea, care ştia totul despre somn şi avea câteva sfaturi pentru cei care sufereau de insomnie. Acest doctor Shapiro avea o clinică specială pentru oamenii

care nu puteau să doarmă, iar el le ataşa fire la cap să vadă ce nu era în regulă. Mma Ramotswe rămăsese nedumerită: era o fotografie cu doctorul Shapiro şi un bărbat şi o femeie somnoroşi, cu pijamalele şifonate, cu o încâlceală de fire care parcă le ieşeau din cap. I se făcuse milă de ei: femeia, în special, arăta nefericită, de-ai fi zis că-i silită să participe la o procedură groaznic de obositoare, dar n-are încotro. Sau să fi arătat nefericită din cauza pijamalelor de spital în care fusese fotografiată; poate îşi dorea dintotdeauna să-i apară fotografia într-o revistă, iar acum i se împlinea dorința - da, însă într-o pijama de spital.

Apoi citi articolul şi se indignă: „Persoanele supraponderale au adesea probleme cu insomnia", scria în articol. „Ele suferă de o boală numită somn apneic, ceea ce înseamnă că în timpul somnului li se opreşte respirația. Aceşti oameni sunt sfătuiți să slăbească."

Sfătuiți să slăbească! Ce legătură are greutatea cu somnul? Există o groază de oameni graşi care par să doarmă cât se poate de bine; zău aşa, era o persoană grasă care şedea adesea sub un copac din fața casei lui Mma Ramotswe şi care părea să doarmă cea mai mare parte a timpului. Oare l-ar sfătui cineva să slăbească? Lui Mma Ramotswe i se părea că un astfel de sfat ar fi total inutil şi, probabil, n-ar duce decât la nefericirea persoanei respective. Bietul om ar involua de la a fi o persoană grasă, care doarme confortabil

la umbra unui copac, la o persoană slabă, fără un şezut comod pe care să se aşeze şi, probabil, din cauza asta, incapabilă să doarmă.

Şi cu ea cum rămâne? E o doamnă solidă - de constituție tradițională - şi, cu toate astea, nu are nici o problemă să-şi doarmă numărul necesar de ore. Nu era decât un alt atac la adresa oamenilor, inițiat de cei care n-aveau nimic mai bun de făcut decât să dea sfaturi în legătură cu diverse chestii. Oamenii ăştia, care scriu în ziare şi vorbesc la radio, sunt plini de idei bune despre cum să îmbunătățească viața semenilor lor. Îşi bagă nasul în treburile altora şi le spun să facă aşa şi pe dincolo. Se uită la ce mănânci şi-ți spun că nu-ți face bine; se uită la felul cum îți creşti copilul şi-ți spun că nu procedezi bine. Şi, ca să înrăutățească lucrurile, adesea îți zic că, dacă nu le iei în serios avertismentele, ai să mori. Uite-aşa bagă spaima în oameni şi-i fac să creadă că trebuie neapărat să le urmeze sfaturile.

Şi au două ținte principale, cugetă Mma Ramotswe. În primul rând, oamenii graşi, care deja s-au obişnuit cu campania neîncetată împotriva lor; în al doilea rând, bărbații. Mma Ramotswe ştia că bărbații sunt departe de a fi perfecți - că mulți bărbați sunt răi, egoişti şi leneşi şi că, una peste alta, au făcut o treabă de mântuială la conducerea Africii. Dar acesta nu-i un motiv să-i tratezi rău, aşa cum făceau unii dintre oamenii aceştia. Erau încă mulți

bărbați de bine - bărbați ca domnul J.L.B. Matekoni, sir Sereste Khama (primul preşedinte al Botswanei, om de stat, şeful Bangwato) şi răposatul Obed Ramotswe, miner pensionar, expert în vite şi mult iubitul ei tată.

Îi era dor de tăticul ei şi nu trecea zi, nici măcar una, fără să se gândească la el. Adesea, când se trezea în toiul nopții şi stătea întinsă, singură în întuneric, îşi scotocea memoria ca să-şi aducă aminte de anumite lucruri care o impresionaseră la vremea lor: frânturi de conversație, gesturi, experiențe comune. Fiecare amintire era extrem de prețioasă pentru ea, stăruia asupra ei cu dragoste, îi dădea o semnificație sacră. Obed Ramotswe, care-şi iubise fiica şi care economisise fiecare rând[10], fiecare cent pe care-l câştigase în mina aceea inumană şi sporise, de dragul ei, turma aceea minunată de vite, nu ceruse nimic pentru sine. Nu băuse, nu fumase, se gândise numai la ea şi la viitorul ei.

De-ar putea să şteargă cu buretele cei doi ani îngrozitori petrecuți cu Note Mokoti, când ştia că tăticul ei suferise atât de mult, conştient că Note nu poate s-o facă decât nefericită. Când se întorsese la el după plecarea lui Note şi-i văzuse, în timp ce-o îmbrățişa, cicatricea lăsată de ultima bătaie, nu spusese nimic şi n-o lăsase nici pe ea să-i explice.

[10] Moneda naţională a Africii de Sud

- Nu trebuie să-mi povesteşti ce s-a-ntâmplat, îi spusese. Nu trebuie neapărat să vorbim despre asta. S-a terminat.

Voise să-şi ceară iertare - să-i spună că ar fi trebuit să-i ceară părerea despre Note, înainte să-l ia de bărbat, şi să-l asculte, dar se simțea prea dărâmată pentru asta, şi el n-ar fi vrut s-o necăjească şi mai tare.

Şi îşi mai amintea de boala lui, când pieptul îi devenise din ce în ce mai congestionat din cauza bolii care omorâse atât de mulți mineri, şi cum îl ținuse de mână pe patul de moarte, şi cum, după aceea, ieşise năucită din casă, vrând să se jeluiască, aşa cum ar fi fost normal, dar rămăsese tăcută în durerea ei; şi cum văzuse un turac uitându-se la ea de pe craca unui copac, şi cum fâlfâise acesta din aripi şi zburase cu o cracă mai sus, apoi se întorsese să se uite la ea, din nou, înainte de a-şi lua zborul; şi de o maşină roşie care exact în momentul acela trecuse pe drum, având în spate două fetițe îmbrăcate în rochițe albe, cu panglici în păr, care se uitaseră şi ele la ea şi-i făcuseră cu mâna. Şi cum arătase cerul - plin de nori de furtună, nori roşietici adunați claie peste grămadă - şi de fulgerul din depărtare, deasupra deşertului Kalahari, care unise cerul cu pământul. Şi de o femeie care, neştiind că pentru ea venise sfârşitul lumii, îi strigase de pe veranda spitalului: Intră înăuntru, Mma. Nu sta acolo. Vine furtuna. Intră repede!

Nu departe, un avion de dimensiuni reduse, în drum spre Gaborone, zbură aproape razant deasupra stăvilarului şi apoi, pierzând din înălțime, pluti deasupra zonei cunoscute sub numele de Village, deasupra grupului de magazine de pe Tlokweng Road şi, în final, în ultimul minut al zborului, deasupra caselor împrăştiate în savană, în apropierea pistei de aterizare. Într-una din acestea, o fetiță se uita pe fereastră. Se trezise de vreo oră, fiindcă somnul îi fusese deranjat şi hotărâse să se scoale din pat şi să se uite pe fereastră. Scaunul cu rotile era lângă pat şi fusese capabilă să se aşeze în el fără ajutor. Apoi, împin-gându-se singură spre fereastra deschisă, stătu acolo şi privi afară în noapte.

Auzise avionul înainte să-i vadă luminile. Se întrebase ce caută un avion acolo la trei dimineața. Oare cum pot zbura piloții noaptea? Cum se orientează în bezna nesfârşită? Dacă se rătăcesc şi ajung deasupra deşertului Kalahari, unde nu-i nici o lumină care să-i ghideze şi unde ar fi ca şi când ar zbura într-o peşteră întunecată?

Urmări avionul cum trece aproape razant cu casa şi văzu forma aripilor şi conul strălucitor pe care îl proiectează becul de aterizare. Zgomotul motorului se auzea tare acum - nu mai era doar un bâzâit îndepărtat -, ci un sunet puternic, huru-itor. De bună seamă, o să trezească toată casa, reflectă ea, dar, când

avionul ateriza pe pistă şi motorul fu redus la tăcere, casa rămase tot cufundată în tăcere.

Fetița se uită afară. Se vedea o luminiță undeva în depărtare, poate pe pista de aterizare, dar, în afară de asta, nu era decât întuneric. Ferestrele casei nu dădeau spre oraş, ci spre depărtări, iar dincolo de marginea grădinii nu era decât savana, copăcei, petice de iarbă şi arbuşti țepoşi şi, ici-colo, câte un muşuroi de termite, din lut roşiatic.

Se simțea singură. Mai erau alte două persoane care dormeau în casă: fratele ei, care nu se trezea niciodată noaptea, şi bărbatul acela cumsecade, care-i reparase scaunul cu rotile şi care îi luase la el. Nu-i era teamă să fie aici; avea încredere că bărbatul acela va avea grijă de ei -e la fel ca domnul Jameson, directorul fundației care conducea orfelinatul. E un om bun, care nu se gândeşte decât la orfani şi la nevoile lor. La început n-a înțeles cum de există astfel de oameni. Oare de ce au unii oameni grijă de alții, care nu fac parte din familia lor? Ea avea grijă de fratele ei, dar asta era datoria ei.

Una dintre educatoare încercase să-i explice într-o zi cum stau lucrurile.

- Trebuie să avem grijă de alte persoane, îi spusese ea. Şi ceilalți oameni sunt frații şi surorile noastre. Dacă ei sunt nefericiți, şi noi suntem nefericiți. Dacă lor le e foame, ne este şi nouă foame. Înțelegi?

Fetița acceptase această explicație. Va fi şi de datoria ei să aibă grijă de alți oameni. Chiar dacă nu va putea avea un copil al ei, va avea grijă de alții. Şi ar putea încerca să aibă grijă de omul acesta cumsecade, domnul J.L.B. Matekoni, şi să se asigure că toate lucrurile din casa lui sunt curate şi la locul lor. Este de datoria ei.

Unii oameni au mame care să aibă grijă de ei. Era conştientă că nu face parte din categoria aceasta. Dar oare de ce murise mama ei? Şi-o amintea vag acum. Îşi amintea de moartea ei şi de bocetele celorlalte femei. Îşi amintea de bebeluşul luat din brațele mamei şi pus în mormânt.

Credea că săpase după el, dar nu mai era sigura. Poate făcuse altcineva treaba asta şi-i dăduse ei copilul. Apoi îşi amintea că plecase şi că se trezise într-un loc străin.

Poate într-o bună zi va găsi un loc unde sa se aşeze si ea. Ar fi minunat. Să ştii că locul unde te afli îți aparține - că-i locul unde trebuie sa fu.

Capitolul treisprezece - O chestiune de filozofie morală

Unii dintre clienții lui Mma Ramotswe reuşeau să-i câştige inima de prima oară când îşi depanau povestea. Alții, însă, nu-i plăceau deloc şi asta deoarece respectivii erau mânați de egoism, lăcomie sau, uneori, de o paranoia vizibilă cu ochiul liber. Dar adevăratele cazuri - cele care transformau meseria de detectiv particular într-o adevărată vocație - îți mergeau drept la inimă. Mma Ramotswe ştia că domnul Letsenyane Badule face parte din prima categorie de clienți.

Veni la ea fără o programare prealabilă, în ziua de după călătoria lui Mma Ramotswe la Molepolole. Era prima zi când Mma Makutsi fusese promovată detectiv-adjunct, iar Mma Ramotswe tocmai îi explicase că, deşi acum era şi ea detectiv particular, tot trebuia să se achite şi de sarcinile care țineau de secretariat.

Îşi dăduse seama că va trebui să abordeze subiectul din timp, să evite orice eventuală neînțelegere.

- Nu pot să angajez şi o secretară şi un adjunct, îi explicase. Suntem o agenție mică. Nu avem profituri mari. Ştii asta, doar tu trimiți notele de plată.

Lui Mma Makutsi îi căzuse fața. Era îmbrăcată în rochia ei cea mai elegantă şi-şi făcuse

ceva la păr, care acum îi era coafat în smoculeţe ascuţite. Nu-i ieşise pasenţa.

- Deci sunt tot secretară? întrebă ea. Mă ocup în continuare doar de bătut la maşină?

Mma Ramotswe clătină din cap.

- Nu m-am răzgândit, o linişti ea. Eşti detectiv particular-adjunct. Dar cineva trebuie să bată şi la maşină, nu-i aşa? Intră în atribuţiile detec-tivului-adjunct. Asta şi altele.

Faţa lui Mma Makutsi se lumină.

- Atunci, e-n regulă. Pot să fac tot ce făceam înainte şi, în plus, mă ocup şi de alte lucruri. O să am clienţii mei.

Mma Ramotswe trase aer în piept. Nu-şi propusese să-i dea lui Mma Makutsi propriii ei clienţi. Se gândise să-i dea anumite sarcini pe care să le execute sub supravegherea ei, iar modul în care vor fi rezolvate cazurile să rămână decizia ei. Apoi, îşi aminti dintr-odată. Îşi aminti cum lucrase pe vremea când era doar o fetiţă, la magazinul universal din Mochudi şi cât de încântată fusese când i s-a permis prima oară să recepţioneze singură marfa. Ar fi fost un gest egoist să-şi ţină clienţii doar pentru ea. Cum să poată începe cineva o nouă carieră dacă cei care sunt mai mari în funcţie păstrează pentru sine toate cazurile interesante?

- Da, îi răspunse cu glas scăzut, vei avea propriii tăi clienţi. Insă eu voi decide care vor fi aceştia. În primul rând, nu te vei ocupa de

clienții mari. Vei începe cu nişte cazuri mărunte şi, în timp, vei avansa.

- Mi se pare rezonabil, zise Mma Makutsi. Mulțumesc, Mma. N-am de gând să mă apuc să alerg înainte de-a învăța să merg. Aşa ne-au învățat la Colegiul de Secretariat din Botswana. Întâi învață lucrurile simple, abia apoi treci la cele complicate. Nu invers.

- Iată o filozofie de bun-simț, replică Mma Ramotswe. Mulți tineri din ziua de azi n-au învățat lecția asta. Îşi doresc imediat slujbe importante. Vor să înceapă de la vârf, cu bani mulți şi-un cogeamite Mercedes-ul.

- Asta nu-i înțelept, comentă Mma Makutsi. Când eşti tânăr, ocupă-te de lucruri minore şi, încetul cu încetul, ajungi să faci şi lucruri importante.

- Hmmm, căzu pe gânduri Mma Ramotswe. Mercedes-urile astea nu sunt bune pentru Africa. Sunt maşini foarte bune, îmi închipui, dar toți oamenii ambițioşi din Africa îşi doresc unul înainte să-l merite. Asta nu aduce decât necazuri.

- Cu cât sunt mai multe Mercedes-uri într-o țară, decretă Mma Makutsi, cu atât mai rea e țara aia. Dacă ar exista o țară fără Mercedes-uri, ar fi un loc binecuvântat. Puteți fi sigură de asta.

Mma Ramotswe se holbă la adjuncta ei. Iată o idee interesantă, dar care poate fi discutată pe larg altădată. Între timp, mai aveau două-trei lucruri de pus la punct.

- o să faci în continuare ceai, spuse ea ferm. Te pricepi de minune.

- Voi fi fericită să mă ocup de asta, acceptă Mma Makutsi, zâmbind. Nu văd motivul pentru care un detectiv particular-adjunct n-ar face ceai când nu-i cineva mai mic în schemă care să facă asta.

Fusese o discuție stânjenitoare şi Mma Ramotswe răsuflă uşurată când se termină. Se gândi că ar fi cel mai bine dacă i-ar da, cât de curând, un caz noii ei adjuncte, ca să evite crearea de tensiuni inutile şi, când mai târziu în dimineața aceea, sosi domnul Letsenyane Badule, hotărî că acesta va fi primul caz al lui Mma Makutsi.

Sosi într-un Mercedes Benz, dar era un model vechi, în concluzie insignifiant din punct de vedere moral, cu urme de rugină în jurul roților din spate şi cu o adâncitură vizibilă în uşa de pe partea şoferului.

- Nu sunt genul de persoană care apelează la detectivi particulari, mărturisi el aşezându-se tulburat pe marginea fotoliului confortabil, rezervat pentru clienți.

În fața lui, cele două femei îi zâmbeau încurajator. Femeia solidă - ea era şefa, ştia asta, fiindcă îi văzuse fotografia în ziar -, iar cealaltă, cu coafura ciudată şi cu rochia extravagantă, era probabil secretara ei.

- Nu trebuie să fiți stânjenit, îl încuraja Mma Ramotswe. Suntem solicitați de oameni de tot felul. Nu-i nici o ruşine să ceri ajutor.

- De fapt, interveni Mma Makutsi, cei puternici au curajul să ceară ajutor. Numai cei slabi se simt prea jenați ca să vină aici.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare. Spusele lui Mma Makutsi îl mai liniştiră întru câtva pe client. Iată un semn bun. Nu toată lumea ştie cum să facă un client să se simtă confortabil şi faptul că Mma Makutsi îşi alesese cuvintele cu grijă era de bun augur.

Domnul Badule nu-şi mai strângea borul pălăriei cu atâta putere ca la început şi se aşeză mai comod în fotoliu.

- Sunt foarte îngrijorat de ceva timp, mărturisi el. În fiecare noapte mă trezesc şi nu mai pot să adorm la loc. Stau în pat, mă zvârcolesc ca peştele pe uscat şi nu-mi pot scoate din cap o idee. E acolo, în mintea mea, şi o tot sucesc şi răsucesc pe toate părțile. E doar o întrebare, pe care mi-o pun iar şi iar.

- Şi n-ați găsit încă un răspuns, zise Mma Makutsi. Noaptea e un sfetnic prost când vine vorba de întrebări fără răspuns.

Domnul Badule se uită la ea.

- Ai dreptate, sora mea. Nimic nu-i mai rău decât o întrebare care te chinuieşte noaptea.

Făcu o pauză şi un moment nimeni nu zise nimic. Apoi Mma Ramotswe rupse tăcerea.

- Ce-ar fi dacă ne-ați spune câte ceva despre dumneavoastră, Rra? Apoi, ceva mai încolo, ne putem întoarce la întrebarea asta care vă tulbură atât de rău. Asistenta mea o să ne facă

o ceaşcă de ceai mai întâi şi o s-o bem împreună.

Domnul Badule încuviință din cap bucuros. Era în pragul lacrimilor, iar Mma Ramotswe ştia că ritualul ceştilor de ceai fierbinți ținute între palme va face cumva ca povestea să curgă de la sine şi-l va linişti pe bărbatul acesta încercat.

- Nu sunt un om important, începu domnul Badule. Sunt de fel din Lobatse. Tatăl meu a lucrat ca ordonanță la Curtea Supremă. A lucrat sub britanici, care i-au dat două medalii cu chipul reginei pe ele. Le purta în fiecare zi, chiar şi după ce a ieşit la pensie. Când s-a pensionat, unul dintre judecători i-a dat o sapă s-o folosească la țară. Judecătorul comandase sapa în atelierul închisorii, iar prizonierii, la cererea judecătorului, au scrijelit o inscripție pe mânerul de lemn cu un cui înroşit în foc. Zicea aşa: Ordonanța clasa întâi Badule a slujit-o cu credință pe Maiestatea Sa, iar apoi Republica Botswana, timp de cincizeci de ani. Bravo, soldat încercat şi devotat, din partea dlui Maclean, judecător asociat. Curtea Supremă a Botswanei.

Judecătorul ăsta a fost un om cumsecade şi m-a ajutat şi pe mine. A pus o vorbă bună pe lângă unul dintre preoții de la Şcoala Catolică şi m-au primit în şcoala primară. Am muncit mult la şcoala asta, iar când l-am reclamat pe unul dintre băieți că a furat carne de la

bucătărie, m-au pus şef cu ordinea şi disciplina.

Mi-am luat atestatul Cambridge şi după aceea am primit o slujbă la Comisia de Carne. Şi acolo am muncit din greu şi iarăşi am denunțat câțiva angajați că fură carne. N-am făcut asta fiindcă doream să fiu promovat, ci pentru că nu-mi place necinstea sub nici o formă. Treaba asta am învățat-o de la tatăl meu. Cât timp a lucrat la Curtea Supremă, a văzut tot soiul de oameni răi, inclusiv criminali. I-a văzut stând în sala de judecată şi spunând minciuni, fiindcă ştiau că au ajuns să plătească pentru faptele lor reprobabile. Ii privea când judecătorii îi condamnau la moarte şi vedea cum bărbați solizi, puternici, care bătuseră sau înjunghiaseră alți oameni, se transformau în nişte copii mici, speriați, şi se văicăreau că le pare rău pentru toate faptele lor rele, pe care mai înainte tăgăduiseră că le-ar fi înfăptuit.

Cu o asemenea ocupație, nici nu-i de mirare că tata şi-a învățat fiii să fie cinstiți şi să spună întotdeauna adevărul. Aşa că n-am ezitat să-i denunț pe angajații necinstiți, iar şefii mei erau foarte mulțumiți.

- I-ai oprit pe răufăcătorii ăştia să fure din carnea Botswanei, îmi spuneau. Noi nu putem vedea ce fac angajații noştri. Vigilența ta ne-a fost de folos.

Nu m-am aşteptat la o răsplată, dar am fost promovat. Iar în noua mea slujbă, la birouri,

am descoperit încă şi mai mulți oameni care furau carne, de data asta într-un mod indirect, mai deştept, dar tot furt se chema. Aşa că i-am scris o scrisoare directorului general şi i-am spus: „iată cum se fură carne, chiar de sub nasul dumneavoastră, în birouri". La sfârşit am trecut toate numele în ordine alfabetică, am semnat scrisoarea şi am expediat-o.

Fireşte, au fost foarte mulțumiți şi, drept rezultat, m-au avansat din nou. Între timp, toți angajații necinstiți fuseseră puşi pe liber, aşa că nu mai aveam mare lucru de făcut. Totuşi, îmi mergea bine în continuare şi, în final, am economisit bani destui ca să-mi pot deschide o măcelărie. Am primit un cec gras din partea conducerii companiei, căreia i-a părut foarte rău să mă piardă şi mi-am deschis o măcelărie chiar lângă Gaborone. Poate chiar ați trecut pe lângă ea pe drumul care duce spre Lobatse. Se numeşte Măcelăria Cu Mâinile Curate.

Măcelăria merge destul de bine, dar n-am bani mulți puşi deoparte. Şi asta din cauza soției mele. E o femeie în pas cu moda, căreia îi plac hainele elegante şi căreia nu-i place să ridice un deget. Nu mă deranjează că nu munceşte, dar mă întristează faptul că aruncă banii cu ghiotura pe coafuri şi pe rochii noi, comandate la croitorul indian. Eu nu sunt un tip elegant, dar ea este foarte dichisită. Mulți ani după ce ne-am căsătorit nu am avut copii. Apoi a rămas gravidă şi mi-a născut un fiu. Ara fost foarte mândru, singurul lucru pe care

l-am regretat a fost că tatăl meu nu mai e în viață să-şi cunoască mândreţea de nepot.

Fiul meu nu-i foarte deştept. L-am dat la şcoala primară de lângă casa noastră şi tot ni se raporta că trebuie să înveţe mai mult şi că scrie foarte neîngrijit şi face greşeli cu toptanul. Soţia mea a zis că va trebui trimis la o şcoală particulară, cu profesori mai buni, care să-l facă să scrie mai frumos, dar eu mă temeam că nu ne putem permite aşa ceva.

Când mi-am exprimat temerile, ea s-a supărat foarte tare.

- Dacă tu nu-ţi permiţi să plăteşti, mi-a replicat, voi apela la o instituţie de caritate de care am auzit şi o să-i rog să plătească ei taxele.

- Nu există astfel de instituţii, i-am spus. Dacă ar exista, ar fi copleşite de cereri. Toată lumea vrea să-şi dea copilul la o şcoală particulară. Toţi părinţii din Botswana ar sta la coadă. E imposibil.

- Imposibil, zici? O să stau de vorbă cu conducerea instituţiei de caritate chiar mâine. Om trăi şi om vedea.

A doua zi s-a dus în oraş şi când s-a întors mi-a zis că totu-i aranjat.

- Instituţia o să-i plătească toate taxele şcolare la Thornhill. O să înceapă trimestrul viitor.

Am rămas mască. Thornhill, după cum ştiţi, e o şcoală foarte bună, iar gândul că fiul meu va urma cursurile de acolo era o veste foarte bună. Nu-mi puteam da seama, însă, cum de a

reuşit soția mea să convingă o instituție de caritate să ne plătească taxele, iar când i-am cerut detalii în ideea să le scriu şi să le mulțumesc, mi-a răspuns că-i o instituție secretă.

- Sunt unele instituții filantropice care nu vor să strige în gura mare ce fapte bune fac, mi-a replicat. Mi-au cerut să nu povestesc nimănui despre asta. Dacă vrei să le mulțumeşti, scrie-le o scrisoare pe care am s-o duc personal din partea ta.

Am scris scrisoarea aia, dar n-am primit nici un răspuns.

- Sunt mult prea ocupați ca să răspundă fiecărui părinte pe care-l ajută, m-a liniştit soția mea. Nu văd de ce te plângi. Doar plătesc taxele, nu-i aşa? încetează să-i agasezi cu scrisorile astea.

Nu scrisesem decât una singură, dar soția mea exagerează întotdeauna, cel puțin în ceea ce mă priveşte. Mă acuză că mănânc „tot timpul sute de dovlecei", când, de fapt, mănânc mai puțini decât ea. Zice că sforăitul meu e mai zgomotos decât un avion, ceea ce nu-i adevărat. Mai zice că arunc banii pe fereastră cu nepotul meu leneş şi că-i trimit mii de puia în fiecare an. De fapt, nu-i dau decât o sută de puia de ziua lui şi o altă sută cadou de Crăciun. De unde scoate ea suma asta de mii de puia, habar n-am. Şi nici nu ştiu de unde scoate toți banii ăia ca să fie în pas cu moda. Îmi zice că-i economiseşte din

cheltuielile de coşniță, dar îmi vine greu să cred că poate să strângă atâția. O să vorbim despre asta mai târziu.

Să nu mă înțelegeți greşit, doamnelor. Nu sunt unul dintre bărbații ăia cărora nu le plac consoartele. Sunt foarte fericit cu ea. În fiecare zi mă gândesc cât de norocos sunt că soția mea este în pas cu moda - că oamenii întorc capul după ea pe stradă. Mulți măcelari au neveste care nu arată cine ştie ce, dar eu nu fac parte din categoria asta. Eu sunt măcelarul cu nevastă elegantă şi sunt tare mândru de asta.

Sunt mândru şi de fiul meu. Când s-a înscris la Thornhill, avea note mici la toate materiile şi mi-a fost teamă că o să-l pună să repete o clasă. Când am vorbit cu învățătoarea lui, însă, mi-a zis că n-am de ce să-mi fac griji, că băiatul e foarte inteligent şi că o să recupereze în curând toată materia. Mi-a spus că băieții inteligenți sunt capabili să treacă peste dificultățile inițiale dacă-şi pun mintea la contribuție.

Fiului meu i-a plăcut şcoala. Nu după mult timp a luat note mari la matematică, iar caligrafia i s-a îmbunătățit atât de mult, încât ai fi zis că-i vorba de un cu totul alt băiat. A scris o compunere pe care am păstrat-o: Cauzele eroziunii solului în Botswana şi într-o zi v-aş putea-o arăta dacă doriți. E o compunere reuşită şi cred că ar putea ajunge într-o bună zi ministrul minelor sau poate ministrul apelor

dacă se va ține de treabă. Şi când te gândeşti că va ajunge într-o funcție atât de importantă nepotul unei ordonanțe de la Curtea Supremă şi fiul unui măcelar oarecare.

Probabil vă întrebați: Ce motive are bărbatul ăsta să se plângă? Are o nevastă elegantă şi un fiu deştept. E proprietarul unei măcelării. De ce-i nemulțumit? înțeleg de ce-ar putea cineva gândi în felul acesta, dar asta nu înseamnă că sunt mai puțin nefericit. În fiecare noapte mă trezesc şi mă frământă acelaşi gând. În fiecare zi când mă întorc de la serviciu şi n-o găsesc pe nevastă-mea acasă, apoi aştept până la zece-unsprezece noaptea să se-ntoarcă, neliniştea îmi roade stomacul ca un animal flămând. Şi asta fiindcă, vedeți dumnea-voastră, stimate doamne, cred că soția mea are un iubit. Ştiu că sunt mulți bărbați care spun asta, iar totul nu-i decât în imaginația lor. Chiar sper ca acesta să fie şi cazul meu, să-mi fac griji degeaba, dar nu pot să-mi găsesc liniştea până nu aflu dacă teama mea este întemeiată sau nu.

Când, în sfârşit, domnul Letsenyane Badule plecă cu Mercedes-ul lui destul de rablagit.

Mma Ramotswe se uită la Mma Makutsi şi-i zâmbi.

- Foarte simplu, zise ea. Cred că ăsta-i un caz foarte simplu, Mma Makutsi, şi că o să-l rezolvi singură fără nici un fel de problemă.

Mma Makutsi se întoarse la biroul ei, nete-zindu-şi eleganta rochie albastră.

- Mulțumesc, Mma. O să-mi dau toată osteneala.

Mma Ramotswe dădu din cap aprobator.

- Da, continuă ea, e cazul simplu al unui bărbat cu o nevastă plictisită. Nimic nou sub soare. Am citit într-o revistă că francezilor le plac astfel de poveşti. Există o poveste despre o franțuzoaică, Mma Bovary, care era exact la fel -o poveste faimoasă. Trăia la țară şi nu-i plăcea mariajul cu bărbatul ei anost.

- E mai bine să fii măritată cu un bărbat anost, comentă Mma Makutsi. Ce fraieră, Mma Bovary asta! Bărbații anosti sunt soți foarte buni. Sunt fideli şi nu te părăsesc pentru o alta. Sunteți foarte norocoasă că aveți de logodnic...

Se opri. Nu intenționase s-o jignească, dar era prea târziu. Nu-l considera pe domnul J.L.B. Matekoni anost; era un om de încredere şi, pe deasupra, mecanic; va fi un soț extrem de bun. Asta voise să spună; nu voise să afirme că-i anost. Mma Ramotswe se holbă la ea. - Un logodnic cum? întrebă ea. Sunt norocoasă că am de logodnic... ce anume?

Mma Makutsi îşi plecă privirea. Simțea cum îi ard obrajii şi era buimăcită. Pantofii, cea mai bună pereche a ei, pantofii cu trei năsturei strălucitori cusuți pe fața de sus, îi întoarseră privirea, aşa cum fac toți pantofii. Apoi Mma Ramotswe izbucni în râs.

- Stai liniştită, o încuraja ea. Înțeleg ce vrei să spui, Mma Makutsi. Poate domnul J.L.B.

Matekoni nu-i cel mai popular bărbat din oraş, dar este unul dintre cei mai cumsecade. Poți avea încredere totală în el. Nu te-ar dezamăgi niciodată. Şi sunt convinsă că nu mi-ar ascunde nimic. Asta-i foarte important.

Recunoscătoare că şefa ei o înțelesese, Mma Makutsi se grăbi s-o aprobe.

- E de departe din soiul cel mai bun, întări ea. Dacă voi avea vreodată norocul să întâlnesc un bărbat ca el, sper să mă ceară de nevastă.

Se uită spre pantofi, din nou, iar ei îi întoarseră din nou privirea. Pantofii sunt realişti, gândi ea, iar ei păreau să-i spună: Nici o şansă. Regretăm, dar n-ai nici o şansă.

- Ei bine, făcu Mma Ramotswe, hai să lăsăm la o parte discuția despre bărbați în general şi să ne întoarcem la domnul Badule. Ce părere ai? Cartea domnului Andersen ne sfătuieşte să pornim de la o ipoteză de lucru. Am fost amândouă de acord că Mma Badule e plictisită, dar crezi că mai e şi altceva în afară de asta?

Mma Makutsi se încruntă.

- Cred că este ceva la mijloc. Primeşte bani de undeva, aproape sigur de la un bărbat. Plăteşte ea însăşi taxele şcolare cu banii puşi deoparte.

Mma Ramotswe fu de acord.

- Deci tot ce ai de făcut este s-o urmăreşti într-o zi, să vezi unde se duce. Ar trebui să te conducă direct la acest bărbat. Apoi, vezi cât de mult timp petrece acolo şi stai de vorbă cu

menajera. Dă-i o sută de puia şi-ţi va povesti totul. Menajerelor le place să pălăvrăgească despre ce se-ntâmplă în casele stăpânilor. Stăpânii îşi închipuie că menajerele nu văd şi nu aud nimic. Le ignoră. Apoi, într-o bună zi, ajung la concluzia că menajera a văzut şi a auzit toate secretele lor şi de-abia aşteaptă să clevetească cu prima persoană care le întreabă. Vei vedea, menajera aia o să-ţi spună tot. Iar tu-i vei spune domnului Badule.

- Asta-i partea care n-o să-mi facă plăcere, mărturisi Mma Makutsi. Restul nu mă deranjează, dar să-i spun bietului om că are o nevastă rea de muscă, asta nu-mi va fi uşor.

Mma Ramotswe o încuraja.

- Nu-ţi face probleme. Mai totdeauna când noi, detectivii, trebuie să le dăm o veste proastă clienţilor, aceştia ştiu deja despre ce-i vorba. Noi doar le furnizăm dovada de care au nevoie. Ei ştiu deja, nu le spunem nimic nou.

- Chiar şi aşa, îl căina Mma Makutsi. Bietul om! Bietul om!

- Da, poate, adăugă Mma Ramotswe, dar ţine minte, la fiecare nevastă din Botswana care-şi înşală soţul, sunt cinci sute cincizeci de bărbaţi care-şi înşală nevestele.

Mma Makutsi fluieră.

- Ce cifră impresionantă, se minună ea. Unde-aţi citit asta?

- Nicăieri, chicoti Mma Ramotswe. Am inventat-o. Dar asta nu înseamnă că n-am dreptate.

Mma Makutsi se simți în al nouălea cer când porni să rezolve primul ei caz. Nu avea permis de conducere, aşa că fu nevoită să-l roage pe unchiul ei, care condusese pe vremuri un camion guvernamental, iar acum era pensionar, s-o ia cu vechiul Austin pe care-l închiria, odată cu serviciile sale de şofer, la nunți şi înmormântări. Unchiul fu extrem de încântat să participe la aşa o misiune şi îşi puse, cu această ocazie, o pereche de ochelari cu lentile fumurii.

Porniră dis-de-dimineață spre casa de lângă măcelărie unde locuiau domnul Badule şi soția sa. Era un bungalow destul de dărăpănat, înconjurat de arbuşti de papaia, şi avea un acoperiş de tablă dat cu vopsea argintie care avea nevoie de reparații. Curtea era aproape goală, cu excepția arbuştilor de papaia şi a unui rând de belşițe ofilite din fața casei. In spatele casei, lipite de gardul din sârmă ghimpată care împrejmuia proprietatea, se aflau locuințele servitorilor şi un garaj rudimentar.

Era greu de găsit un loc potrivit pentru pândă, dar, în cele din urmă, Mma Makutsi ajunse la concluzia că puteau parca chiar după colț, pe jumătate ascunşi de ghereta unde se vindeau porumb copt, fâşii înguste de carne uscată bâzâite de muşte şi, pentru cei care voiau o delicatesă, pungi cu viermi de mopani gustoşi. Nu vedea de ce n-ar parca o maşină acolo; era un loc bun pentru întâlniri amoroase sau

pentru cineva care aşteaptă ca o rudă de la țară să coboare dintr-un autobuz rablagit ce se apropie gonind haotic dinspre Francistown Road,, Unchiul era până peste poate de încântat, aşa că-şi aprinse o țigară.

- Am văzut aşa ceva în multe filme, spuse el. N-am crezut, însă, că o să stau şi eu la pândă chiar aici, în Gaborone.

- Meseria de detectiv particular are şi dezavantaje, îl tempera nepoata. Trebuie să avem multă răbdare. Cea mai mare parte a timpului trebuie să stăm şi să aşteptăm.

- Ştiu, replică unchiul, am văzut şi asta prin filme. Detectivii stau în maşinile lor şi mănâncă sandvişuri în timp ce aşteaptă. Apoi cineva începe să tragă cu pistolul.

Mma Makutsi ridică o sprânceană.

- În Botswana nu se trage cu pistolul. Suntem o țară civilizată.

Se cufundară într-o tăcere plăcută, urmărindu-i pe oameni cum purced spre treburile lor zilnice. La ora şapte uşa casei Badule se deschise şi ieşi un băiețel îmbrăcat în uniforma şcolii Thornhill. Se opri o clipă în fața casei să-şi aranjeze cureaua ghiozdanului, apoi o luă pe cărarea care ducea la poartă şi pe urmă coti repede la stânga şi porni cu paşi mari spre şcoală.

- Acela-i fiul, coborî glasul Mma Makutsi, deşi n-ar fi putut să-i audă nimeni. Are o bursă la Thornhill. E un băiat deştept, care scrie frumos.

Unchiul păru interesat de informație.

- Să notez? întrebă el. Aş putea ține un jurnal al evenimentelor.

Mma Makutsi era cât pe ce să-i explice că nu-i nevoie, dar se răzgândi. Aşa măcar o să aibă şi el o ocupație şi, oricum, nu era nimic rău în asta. Aşa că unchiul notă pe o bucată de hârtie pe care o scosese din buzunar: „Băiatul familiei Badule pleacă de acasă la ora 7 dimineața şi porneşte spre şcoală pe jos".

Ii arătă nepoatei însemnarea, iar ea dădu aprobator din cap.

- Ai fi un detectiv destoinic, unchiule, îl lăudă, adăugând: Păcat că eşti prea bătrân.

Douăzeci de minute mai târziu, domnul Badule ieşi din casă şi se duse la măcelărie. Descuie uşa şi-i lăsă să intre pe cei doi vânzători care îl aşteptaseră sub un copac. Nu după mult timp, unul din vânzători, acum purtând un şorț pătat din abundență de sânge, ieşi cu o tavă mare din inox, pe care o spălă la o cişmea. Apoi sosiră doi clienți, unul pe jos, iar celălalt cu un microbuz care oprise aproape de locul lor de pândă.

- În magazin intră clienți, notă unchiul. Apoi pleacă cu pachete, probabil cu carne.

Îi arătă din nou bucata de hârtie nepoatei, care dădu din cap aprobator.

- Foarte bine. Extrem de folositor. Dar noi suntem aici pentru doamnă, zise ea. În curând va trebui să iasă şi ea.

Mai aşteptară încă patru ore. Apoi, cu puțin timp înainte de ora douăsprezece, când aerul din maşină devenise sufocant de fierbinte de la soare, şi chiar în momentul în care pe Mma Makutsi începeau s-o scoată din sărite notițele unchiului ei, o zăriră pe Mma Badule ieşind din casă prin spate şi îndreptându-se spre garaj. Se aşeză la volanul Mercedes-ului rablagit şi ieşi în marşa-rier pe alee. Unchiul porni maşina şi urmări de la o distanță apreciabilă Mercedes-ul care se îndrepta spre oraş.

Mma Badule conducea cu viteză şi unchiului îi fu greu să se țină după ea în vechiul lui Austin, dar încă o aveau în raza lor vizuală când intră pe aleea unei case mari de pe Nyerere Drive. Trecură cu maşina încetişor prin fața casei şi o văzură din mers cum coboară şi cum se îndreaptă cu paşi mari spre veranda umbroasă. Apoi grădina luxuriantă, atât de stufoasă în comparație cu arbuştii de papaia din fața măcelăriei, le obstrucționă privirea.

Asta, însă, le fu îndeajuns. Dădură colțul şi parcară sub un palisandru de la marginea drumului.

- Şi acum ce facem? se interesă unchiiil. Aşteptăm aici până pleacă?

Mma Makutsi nu era sigură.

- N-ar avea nici un sens să stăm aiurea aici, răspunse ea. Ar fî mai interesant dacă am afla ce se petrece în casă.

Îşi aminti sfatul lui Mma Ramotswe. Cea mai bună sursă de informaţii erau, neîndoielnic, servitoarele, dacă le putea convinge să vorbească. Era ora prânzului, iar servitoarele erau, pesemne, ocupate la bucătărie. În aproximativ o oră, însă, vor lua şi ele pauză de masă şi se vor aduna în aripa seTOtorilor. Acolo se putea ajunge uşor dacă o lua pe aleea din spatele proprietăţii. Atunci va fi momentul să stea de vorbă cu ele şi să le dea bancnotele nou-nouţe de cincizeci de puia pe care Mma Ramotswe i le înmânase seara trecută.

Unchiul vru s-o însoţească, iar Itii Mma Makutsi îi fu greu să-l convingă că poate să meargă şi singură.

- Ar putea fî periculos, o preveni el. Ai putea avea nevoie de protecţie.

Îi înlătură obiecţiunile.

- Periculos, unchiule? De când e aşa un mare pericol să stai de vorbă cu două servitoare, în centrul Gaborone-ului, ziua în amiaza mare?

El nu ştiu ce să-i răspundă, dar, totuşi, o privi nelinişţit când îl lăsă în maşină si înainta pe aleea lăturalnică spre poarta din spate. O văzu cum ezită în faţa clădirii micuţe cu pereţii văruiţi, unde stăteau servitorii, până să-şi facă curaj şi să intre pe uşă, după care dispăru din raza lui vizuală. Puse mâna pe creion, verifică ora exactă şi făcu o însemnare: Mma Makutsi intră în aripa servitorilor la 14.10.

Erau două servitoare, exact cum anticipase. Una era mai în vârstă şi avea laba gâştei în

colțul ochilor. Era o femeie solidă, cu pieptul generos, îmbrăcată într-o uniformă verde de cameristă şi o pereche de pantofi albi scâlciați, de felul celor purtați de infirmiere. Femeia mai tânără, care părea să aibă vreo douăzeci şi cinci de ani, vârsta lui Mma Makutsi, purta un halat roşu şi avea un chip pasional, de copil răsfățat. Îmbrăcată altfel şi machiată, ar fi făcut furori prin baruri. Probabil chiar aşa şi era, reflectă Mma Makutsi.

Cele două femei se holbară la ea, cea tânără chiar la modul grosolan.

- Cioc, cioc, spuse Mma Makutsi politicoasă, folosind expresia care înlocuia un ciocănit atunci când nu exista o uşă la care să bați.

Un gest absolut necesar, fiindcă, deşi femeile nu erau înăuntru, nu erau nici afară în totalitate, stăteau pe două scăunele de pe prispa înghesuită din fața clădirii.

Cea mai în vârstă o studie pe vizitatoare, ridicând mâna să-şi ferească ochii de lumina necruțătoare a începutului de după-amiază.

- Dumela, Mma! S-a-ntâmplat ceva? Schimbară saluturile ceremoniale, apoi se aşternu tăcerea. Tânăra bătu în ceainicul lor mic, înnegrit, cu un băț.

- Vreau să stăm de vorbă, surorile mele, începu Mma Makutsi. Vreau să aflu câte ceva despre femeia care a venit în vizită, cea care conduce Mercedes-ul ăla. O cunoaşteți?

Tânăra scăpă bățul. Menajera mai în vârstă dădu din cap a încuviințare.

- Da, o ştim.
- Cine e?
Tânăra îşi recupera bățul şi se uită în ochii lui Mma Makutsi.
- Aia-i o doamnă foarte importantă! Vine aici, stă în fotoliu şi bea ceai. Asta face.
Cealaltă chicoti.
- Dar e şi o doamnă foarte obosită, adăugă ea. Biata de ea, munceşte atât de mult încât trebuie să stea întinsă în dormitor mult timp, să-şi recapete puterile.
Cea tânără izbucni în hohote de râs.
- Aaa, daaa, confirmă ea. Se odihnesc mult în dormitorul ăla. Iar el o ajută să-şi odihnească picioarele. Biata femeie!
Râsul lui Mma Makutsi se alătură râsetelor lor. Îşi dădu seama pe loc că îi va fi mult mai uşor decât anticipase. Ca de obicei, Mma Ramotswe avea dreptate; oamenilor le place să vorbească şi, în special, le place să vorbească despre persoanele care le enervează într-un fel sau altul. Tot ce trebuie să faci este să descoperi motivul de râcă, apoi totul merge de la sine. Pipăi cele două hârtii de cincizeci de puia din buzunar; în final, poate nici n-o să le mai folosească. O s-o roage pe Mma Ramotswe să aprobe plata lor către unchiul ei.
- Cine-i bărbatul care locuieşte în casa asta? întrebă ea. N-are şi el o nevastă?
Întrebarea le făcu pe amândouă să chicotească.

- Ooo, ba are o nevastă, o informă cea mai în vârstă. Locuieşte în satul lor natal, lângă Mahalapye. El se duce acolo în weekenduri. Doamna asta-i nevasta lui de la oraş.

- Şi nevasta de la țară ştie despre nevasta de la oraş?

- Nu, răspunse cea în vârstă. Nu i-ar plăcea aranjamentul. E catolică şi este foarte bogată. Tatăl ei are patru magazine acolo şi a cumpărat O fermă întinsă. Apoi s-au făcut prospecțiuni şi au deschis o mină pe terenul ei, aşa că au trebuit să-i plătească o grămadă de bani. Aşa a reuşit să cumpere casa asta mare pentru soțul ei. Dar ei nu-i place la Gaborone.

- E una dintre persoanele alea care n-ar pleca de la tară nici moarte, interveni servitoarea mai tânără. Sunt şi oameni de-ăştia. II lasă pe bărbatul ei să stea aici să vadă de nu ştiu ce afacere pe care şi-a deschis-o aici. Dar trebuie să se întoarcă în fiecare vineri, ca un băiețel de şcoală care se duce acasă în weekend.

Mma Makutsi aruncă o privire spre ceainic. Era o zi sufocantă şi se întrebă dacă-i vor oferi şi ei o cană de ceai. Din fericire, servitoarea mai în vârstă îi surprinse privirea şi o servi.

- Şi vă mai spun ceva, zise tânăra în timp ce aprindea sobița cu parafină pentru ceainic. I-aş scrie o scrisoare soției şi i-aş povesti despre cealaltă femeie, dacă nu mi-ar fi teamă că-mi pierd slujba.

- Ne-a anienințat, adăugă cealaltă, că ne dă afară imediat dacă-i spunem ceva soției. Şi ne plăteşte bine bărbatul ăsta. Plăteşte mai bine decât oricare alt stăpân de pe toată strada. Aşa că nu ne putem permite să pierdem slujba asta. totul e să ne ținem fleanca...

Se opri şi în clipa aceea se uitară una la alta înspăimântate.

- Auleooo! se vaită tânăra. Ce-am făcut? De ce ți-om fi spus toate astea? Sunteți din Mahalapye? V-a trimis soția lui? Am încurcat-o! Ce fraiere suntem! Auleooo!

- Nu, se grăbi Mma Makutsi să le liniştească. N-o cunosc pe nevastă. Nici măcar n-am auzit de ea până acum. Soțul celeilalte femei m-a rugat să aflu ce învârte nevastă-sa. Asta-i tot.

Cele două servitoare se calmară, dar cea în vârstă încă părea îngrijorată.

- Dar dacă-i povestiți lui cum stă treaba, o să vină şi o să-i ceară socoteală stăpânului nostru şi ar putea să-i zică nevesti-sii că bărbat-su' are o amantă. Şi-atunci, s-a zis cu noi. N-are nici o importanță cine v-a trimis.

- Ba da, replică Mma Makutsi. Nu trebuie să-i spun chiar totul. I-aş putea spune doar că se vede cu un alt bărbat, dar că nu ştiu cine-i respectivul. N-are nici o importanță pentru el. Tot ce trebuie să ştie este că nevastă-sa se vede cu un alt bărbat. Ce contează identitatea lui?

Tânăra îi şopti ceva celeilalte, care se încruntă.

- Ce s-a-ntâmplat, Mma? vru să ştie Mma Makutsi.

Menajera mai în vârstă-se uită la ea.

- Sora mea se-ntreba care-o fi treaba cu băiatul. Vedeți dumneavoastră, femeia aia elegantă are un băiat. Nu ne place femeia, dar băiatul ne este drag. Iar băiatul, înțelegeți, este fiul stăpânului nostru, nu al soțului femeii. Amândoi au nasuri foarte mari. N-avem nici cea mai mică îndoială. Te uiți la ei şi-ți dai seama imediat. Asta-i tatăl băiatului, chiar dacă el locuieşte cu celălalt. Vine aici în fiecare după-amiază după ore. Mama i-a spus copilului că nu trebuie să-i spună ceva celui-lalt tată despre vizitele lui aici, aşa că băiatul îi tăinuieşte acest lucru. Asta nu-i bine. Băieții n-ar trebui să fie învățați să mintă. Ce-o să se aleagă de Botswana, Mma, dacă îi învățăm pe băieți să se comporte aşa? Unde ajunge Botswana dacă vom avea mulți băieți necinstiți? Dumnezeu o să ne pedepsească, sunt sigură. Nu credeți?

Mma Makutsi se întoarse gânditoare la Austin-ul parcat la umbră. Unchiul adormise şi din colțul gurii i se prelingea un firicel de salivă. Îl atinse uşurel pe mânecă, iar el se trezi cu un tresărit.

- Aaa! Nu ți s-a-ntâmplat nimic rău. Mă bucur că te-ai întors.

- Putem pleca, îl anunță Mma Makutsi. Am aflat tot ce voiam să ştiu.

Se întoarseră la Agenția de detective nr. 1. Mma Ramotswe nu era la birou, aşa că Mma Makutsi îi dădu unchiului una din cele două bancnote de cincizeci de puia şi se aşeză la maşina de scris să dactilografieze raportul.

„Temerile clientului sunt întemeiate", scrise ea. „Soția lui se întâlneşte cu acelaşi bărbat de mai mulți ani încoace. Este soțul unei femei bogate şi, pe deasupra, catolice. Femeia bogată nu ştie nimic despre toate acestea. Băiatul este fiul acestui bărbat, nu al clientului. Nu ştiu sigur cum ar trebui să procedăm, dar cred că am putea alege una din variantele de mai jos: a) Ii spunem clientului tot ce am aflat. Doar de-asta ne-a angajat. Dacă nu-i spunem nimic, ar însemna să-l inducem în eroare. Când am acceptat cazul, n-am fost oare de acord să-i spunem totul? Dacă-i pe-aşa, atunci aşa trebuie să procedăm, fiindcă trebuie să ne ținem promisiunile. Dacă nu ne-am ține de cuvânt, n-ar exista nici o diferență între Botswana şi Nigeria o anume altă țară din Africa pe care nu vreau s-o numesc aici, dar ştiu că ați ghicit la care mă refer, b) îi spunem clientului că există un alt bărbat, dar că nu-i cunoaştem identitatea. Asta-i adevărat, deoarece n-am aflat numele celuilalt bărbat, deşi ştiu unde locuieşte. Nu-mi place să mint, deoarece cred în Dumnezeu. Dumnezeu, însă, se aşteaptă câteodată să ne gândim şi la consecințele anumitor dezvăluiri. Dacă-i spunem clientului că băiatul nu este fiul lui, va fi foarte trist. Va

fi ca şi cum i-ar fi murit copilul. Oare asta îl va face mai fericit? Oare Dumnezeu ar vrea ca el să fie nefericit?

Şi, dacă-i spunem clientului totul şi se lasă cu Scandal, tatăl lui adevărat nu va mai putea să plătească taxele şcolare, aşa cum face în prezent. Femeia bogată probabil îl va împiedica să plătească, iar băiatul va avea de suferit. Va trebui să plece de la şcoala aceea.

Din aceste motive nu ştiu cum să procedez."

Semnă raportul şi îl puse pe biroul lui Mma Ramotswe. Apoi se ridică şi privi pe fereastră, deasupra salcâmilor, sus spre cerul larg şi uscat de arşiță. Absolvise cu brio Colegiul de Secretariat din Botswana şi asta era foarte bine, dar acolo nu se învață filozofie morală, iar ea nu avea nici cea mai mică idee cum să rezolve dilema pe care i-o provocase misiunea încununată de succes. O să lase asta în seama lui Mma Ramotswe. E o femeie înțeleaptă, cu o experiență de viață mult mai mare decât a ei. Ea va şti ce-i de făcut.

Mma Makutsi îşi făcu o cană de ceai de rooibos şi se aşeză comod pe scaun. Se uită la pantofii ei cu trei năsturei strălucitori. Oare ei or şti răspunsul? Probabil că da.

Capitolul paisprezece - La cumpărături

In oraş în dimineața succesului remarcabil, dar şi însoțit de complicații, al anchetei desfăşurate de Mma Makutsi în problemele domnului Letsenyane Badule, domnul J.L.B. Matekoni, proprietarul service-ului Tlokweng Road Speedy Motors şi, fără îndoială, unul dintre cei mai buni mecanici din Botswana, se hotărî să-şi ducă copiii adoptivi proaspăt dobândiți în oraş, la cumpărături. Sosirea lor acasă la el o pusese pe gânduri pe temperamentala lui menajeră, Mma Florence Peko, iar pe el îl aruncase într-o stare de nesiguranță şi nelinişte care adesea friza panica. Nu în fiecare zi aveai prilejul să te duci să repari o pompă Diesel şi să te întorci acasă cu doi copii, din care unul într-un scaun cu rotile, împovărat de obligația morală de a avea grijă de prichindei pe toată durata copilăriei lor şi, într-adevăr, în cazul fetiței, pe toată durata vieții. Cum reuşise Mma Silvia Potokwane, exuberanta directoare a orfelinatului, să-l convingă să ia copiii, era mai presus de puterea lui de judecată. Ştia că avuseseră un soi de discuție pe tema asta şi-i promisese că o să-i ia, dar oare cum de fusese împins să-şi asume o asemenea obligație pe loc? Mma Potokwane fusese ca un avocat abil care

interoghează un martor: îi va fi smuls acordul asupra unei chestiuni aparent neimportante, iar apoi, până ca martorul să se dezmeticească, fusese de acord şi cu o chestiune cu totul diferită.

Copiii se aflau de-acum la el acasă şi era prea târziu ca să mai dea înapoi. Şi, cum stătea în biroul lui de la Tlokweng Road Speedy Motors, contemplând absent un maldăr de hârtii, luă două hotărâri. Una din ele fu să angajeze o secretară -o decizie pe care, ştiu chiar în momentul când o lua, n-o va duce niciodată la îndeplinire -, iar a doua fu să nu-şi mai bată capul cu modul în care ajunseseră copiii la el şi să-şi canalizeze toate eforturile în aşa fel încât să le fie lor bine. La urma urmei, dacă analiza situația cu calm şi într-o manieră detaşată, putea vedea şi partea bună a lucrurilor. Copiii erau de treabă - nu trebuia decât să auzi povestea fetiței curajoase ca să-ți dai seama de asta -, iar viața lor luase o turnură neaşteptată şi spectaculoasă spre mai bine. Ieri nu erau decât doi dintre cei o sută cincizeci de copii de la orfelinat. Astăzi se vedeau aşezați la casa lor, fiecare cu camera lui şi un tată - da, acum e tată! - care era proprietarul unui service auto. Nu ducea lipsă de bani; deşi nu avea o situație materială ieşită din comun, domnul J.L.B. Matekoni o ducea destul de bine. Service-ul nu datora nici măcar

o singură thebe[11]; casa nu era ipotecată, iar cele trei conturi de la Banca Barclays din Botswana erau pline de bani. Domnul J.L.B. Matekoni se putea uita în ochii oricărui membru al Camerei de Comerț din Gaborone şi-i putea spune: „Nu v-am datorat niciodată vreun ban. Nici măcar unul". Oare câți oameni de afaceri pot afirma aşa ceva în ziua de azi? Cei mai mulți supraviețuiesc cu ajutorul creditelor, se căciulesc în fața înfumuratului domn Timon Mothokoli, care-i responsabilul cu acordarea creditelor bancare. Auzise că domnul Mothokoli, în drumul lui de acasă, de pe Kaunda Way, până la bancă, trecea pe lângă uşile a cel puțin cinci persoane care tremurau la vederea maşinii lui. Domnul J.L.B. Matekoni ar putea, dacă ar avea chef, să-l ignore pe domnul Mothokoli, dacă l-ar întâlni în mall, dar de bună seamă că nu ar face vreodată una ca asta.

Deci, dacă am toți aceşti bani, reflectă domnul J.L.B. Matekoni, de ce n-aş cheltui o parte din ei pe copii? O să facă demersurile necesare să meargă la şcoală, fireşte; şi, de altfel, nu există nici un motiv pentru care să nu urmeze o şcoală particulară. Ar avea profesori buni acolo; profesori care ştiu totul despre Shakespeare şi geometrie. Vor învăța tot ce trebuie ca să poată obține nişte slujbe bune. Şi poate că băiatul... Nu, spera prea mult, şi

[11] Subunitate monetară în Botswana, echivalentă cu 0,1 puia

totuşi, era un gând tare îmbietor. Poate băiatul va demonstra că are aptitudini tehnice şi va putea prelua conducerea service-ului Tlokweng Road Speedy Motors. Câteva clipe domnul J.L.B. Matekoni savura ideea aceasta: fiul lui, fiul lui, stând în faţa garajului, ştergându-şi mâinile de o bucată de cârpă unsuroasă, după ce reparase exemplar o cutie de viteze complicată. Şi, pe fundal, aşezaţi în birou, el şi Mma Ramotswe, mult mai în vârstă de-acum, cu părul încărunţit de ani, sorbind ceai de rooibos.

Asta se va întâmpla în viitorul îndepărtat şi mai erau multe de făcut până la realizarea acestui final fericit. În primul rând, o să-i ducă în oraş şi o să le cumpere haine noi. Ca de obicei, orfelinatul fusese generos şi le dăduse zestrea de haine aproape nou-nouţe, dar asta nici nu se compara cu plăcerea de-a avea propriile haine noi, cumpărate dintr-un magazin. Îşi închipuia că bieţii copii nu se bucuraseră vreodată de aşa un lux. Nu mai despachetaseră niciodată, să le probeze, haine din ambalajul original de la fabrică, nu mai simţiseră niciodată în nări mirosul acela specific, pătrunzător, de stofă nouă. O să-i ducă cu maşina chiar în dimineaţa aceasta şi o să le cumpere toate hainele de care au nevoie. Apoi îi va duce la raionul de cosmetică şi fetiţa o să-şi poată cumpăra nişte creme şi şampon şi alte lucruri care s-ar putea să le placă

fetițelor. Acasă nu avea decât săpun carbolic, iar ea merita ceva mai bun de-atâta.

Donanul J.L.B. Matekoni îşi scoase din garaj vechea camionetă verde, care în spate avea destul loc pentru scaunul cu rotile. Când ajunse acasă, îi văzu pe copii stând pe verandă. Băiatul găsise un băț de care, dintr-un motiv sau altul, legase o sfoară, iar fetița împletea un capac pentru un xilcior de lapte. La orfelinat învățase să împletească, iar unii dintre copii câştigaseră premii pentru modelele lor originale. E talentată, constată domnul J.L.B. Matekoni; dacă i se va oferi o şansă, fata asta va fi capabilă să facă orice.

Îl salutară politicoşi şi încuviințară din cap când îi întrebă dacă menajera le-a servit mictd-dejun. O rugase să vină devreme, ca să aibă grijă de copii când e plecat la garaj şi fusese uşor surprins că îi acceptase rugămintea. Din bucătărie se auzeau nişte zgomote - loviturile şi hârşâiturile care se auzeau când era în toane proaste -, iar acestea îi confirmau prezența.

Urmăriți de mutra acră a menajerei, care se uită după ei până ce dădură colțul pe lângă Clubul Apărării Naționale Botswaneze, domnul J.L.B. Matekoni şi cei doi copii se hurducau cu camioneta bătrână pe drumul spre oraş. Suspensiile erau de mult făcute praf şi nu puteau fi înlocuite decât cu mare dificultate, fiindcă fabricanții intraseră de-acum în istoria automobilismului, dar motorul încă funcționa,

iar călătoria plină de zgâl-țâieli era un prilej de distracție pentru fetiță şi băiețel. Spre marea surpriză a domnului J.L.B. Matekoni, fetița fu cea care se interesă de maşină, întrebând cât de veche este şi dacă consumă mult ulei.

- Am auzit că motoarele vechi au nevoie de mai mult ulei, spuse ea. E adevărat, Rra?

Domnul J.L.B. Matekoni îi vorbi despre piesele de schimb uzate şi despre cerințele lor, iar ea îl ascultă cu atenție. În schimb, băiatul nu părea interesat de subiect. Totuşi, nu intraseră zilele-n sac. O să-l ia la service şi o să-i pună pe ucenici să-i arate cum se scot şuruburile de la roți. Asta ar putea face şi un băiețel de vârsta lui. Cel mai bine e să începi de mic meseria de mecanic. E o artă pe care ideal ar fi s-o furi de la tată. Oare lisus însuşi n-a învățat şi el meseria de tâmplar în atelierul tatălui său? reflectă domnul J.L.B.

Matekoni. Dacă lisus s-ar întoarce pe pământ acum, probabil s-ar face mecanic, cugetă el. Ar fi o mare onoare pentru mecanicii de pretutindeni.

Şi, fără nici o îndoială, ar alege Africa: Israelul e un loc mult prea periculos în zilele noastre. De fapt, cu cât te gândeşti mai mult, cu atât mai repede ajungi la concluzia că ar alege Botswana şi, în special, Gaborone. Ce onoare ar fi pe capul botswanezilor; dar asta n-o să se întâmple, aşa că n-are nici un sens să te mai gândeşti. lisus n-o să se mai întoarcă pe

pământ; am avut şansa noastră şi, din nefericire, nu am profitat de ea.

Parcă maşina lângă Consulatul Britanic, observând în treacăt că Range Rover-ul alb al Excelenței Sale era parcat în fața uşii. Cele mai multe dintre maşinile diplomaților mergeau la service-urile mari, cu echipamentul lor avansat de stabilire a diagnosticului şi cu notele lor de plată pe măsură, dar Excelența Sa insista ca maşina lui să fie verificată la domnul J.L.B. Matekoni.

- Vezi maşina aia de acolo? îl întrebă domnul J.L.B. Matekoni pe băiat. E un vehicul important. Cunosc foarte bine maşina aia.

Băiatul se uită în pământ şi nu spuse nimic.

- E o maşină albă şi frumoasă, comentă fetița din spatele lui. E ca un nor pe roți.

Domnul J.L.B. Matekoni se întoarse şi o privi.

- Bine spus. Remarca i se potriveşte de minune acestei maşini, o lăudă el. O să țin minte asta.

- Câți cilindri are o astfel de maşină? se interesă fetița. Şase?

Domnul J.L.B. Matekoni zâmbi şi se întoarse spre băiat.

- Ei bine, câți cilindri crezi tu că are maşina aia?

- Unul? presupuse băiatul cu voce stinsă, continuând să se uite în pământ.

- Unul!? îl luă peste picior sora lui. Nu-i un motor cu combustie internă!

Domnul J.L.B. Matekoni făcu ochii mari.

- Motor cu combustie internă? De unde ai auzit tu de astfel de motoare?

Fetița dădu din umeri.

- Le ştiu dintotdeauna, răspunse ea. Fac zgomot mare şi benzina se amestecă cu uleiul. Le întâlneşti mai ales la motocicletele mici. Nimănui nu i-ar plăcea un motor cu combustie internă.

Domnul J.L.B. Matekoni dădu din cap aprobator.

- Aşa-i, motoarele cu combustie internă dau mari bătăi de cap. Făcu o pauză. Ei, dar noi avem treburi mai importante decât să rămânem aici şi să vorbim despre motoare. Trebuie să mergem la magazin să cumpărăm haine şi tot ce vă mai trebuie.

Vânzătoarele fură foarte amabile cu fetița, intrară în cabina de probă cu ea, să o ajute să probeze rochiile pe care le alesese de pe stativ. Avea gusturi modeste şi le alegea invariabil pe cele mai ieftine, insistând cum că astea îi plac cel mai mult. Băiatul păru mult mai interesat de cumpărături, îşi alese cele mai vesele cămăşi pe care le găsise şi i se puse pata pe o pereche de pantofi albi la care sora lui îl sfătui să renunțe pe motiv că erau absolut nepractici.

- Nu trebuie să-i cumperi perechea aia, Rra, îl sfătui pe domniil J.L.B. Matekoni. Se vor murdări repede şi-i va arunca cât colo. E un băiat tare vanitos.

- Înțeleg, zise domnul J.L.B. Matekoni gânditor.

Băiatul era respectuos şi prezentabil, dar imaginea încântătoare de mai înainte, a fiului său stând în faţa service-ului Tlokweng Road Speedy Motors, părea să se împrăştie ca fumul. Îi apăru o altă imagine, a băiatului îmbrăcat la costum cu cămaşă albă... Nu, aşa ceva e imposibil.

Îşi terminară cumpărăturile şi se îndreptau spre esplanada din spatele oficiului poştal, când îi aborda un fotograf.

- Vă pot face o fotografie, zise el. Chiar aici. Staţi sub copacul ăsta, iar eu vă fotografiez. Pe loc. Chiar aşa. O fotografie de familie reuşită.

- V-ar plăcea? îi întrebă domnul J.L.B. Matekoni. O fotografie care să ne amintească de prima noastră zi de cumpărături.

Copiii se luminară la faţă imediat.

- Da, vă rog, răspunse fetiţa, adăugând: N-am mai făcut niciodată o fotografie.

Domnul J.L.B. Matekoni rămase stană de piatră. Fata aceasta, acum adolescentă, nu-şi mai făcuse niciodată o fotografie. Nu avea nici un memento din copilăria ei, nimic care să-i amintească de cum arăta. Nu avea nimic, nici o imagine despre care să poată spune: „Aceasta sunt eu!" Asta mai însemna şi altceva, că nimeni nu a dorit niciodată să aibă o fotografie de-a ei; pur şi simplu, nu fusese îndeajuns de importantă.

Trase aer în piept şi, pe moment, simţi un sentiment copleşitor de milă pentru aceşti doi copii; milă amestecată cu dragoste. O să le

ofere el toate aceste lucruri. O să se revanşeze faţă de ei. Or să aibă tot ce au şi ceilalţi copii, tot ceea ce alţi copii îşi închipuie că li se cuvine din capul locului; toată dragostea, fiecare an de iubire pe care îl pierduseră va fi înlocuit, încetul cu încetul, până ce balanţa va fi echilibrată.

Aşeză scaunul cu rotile în faţa copacului unde fotograful îşi deschisese studioul în aer liber. Apoi, tripodul şubred fu poziţionat în praf, fotograful se ghemui în spatele aparatului de fotografiat şi făcu semn cu mâna ca să atragă atenţia subiecţilor. Se auzi un declic urmat de un zumzet şi, cu aerul unui iluzionist care tocmai a făcut o scamatorie, fotograful îndepărtă hârtia protectoare şi suflă spre fotografie, să o usuce.

Fetiţa o luă şi zâmbi. Apoi fotograful îl aşeză pe băieţel, care luă o poziţie cu mâinile la spate, zâmbind cu gura până la urechi; după care urmară, din nou, gesturile teatrale ale fotografului şi fericirea din ochii copilului.

- Aşa, spuse domnul J.L.B. Matekoni. Puteţi să vi le puneţi în camerele voastre. O să mai facem şi altă dată fotografii.

Se întoarse şi vru să împingă scaunul cu rotile, dar se opri şi îşi lăsă braţele să-i cadă neputincioase, ca paralizate.

Drept în faţa lui era Mma Ramotswe ţinând un coşuleţ plin cu scrisori în mâna dreaptă. Tocmai se ducea la oficiul poştal când îl văzuse şi se oprise uimită. Ce se întâmplă aici? Ce

face domnul J.L.B. Matekoni şi cine sunt copiii ăştia?

Capitolul cincisprezece - Menajera ursuză şi rea acţionează

Acritura de Florence Peko, veşnic nemulțumita menajeră a domnului J.L.B. Matekoni, suferea de dureri de cap din momentul în care Mma Ramotswe îi fusese prezentată drept viitoarea nevastă a stăpânului ei. Era predispusă la dureri de cap provocate de stres şi orice lucru neobişnuit îi putea declanşa o migrenă. Procesul fratelui ei, de exemplu, fusese pentru ea o perioadă plină de dureri de cap şi, în fiecare lună când mergea să-l viziteze la închisoarea de lângă supermarketul indian, simțea că o chinuie o migrenă chiar înainte să se pună la coada lungă a rudelor care aşteptau să intre în vizită. Fratele ei fusese implicat în furturi de maşini şi, deşi ea depusese mărturie în favoarea lui, afirmând sub jurământ că asistase la o întâlnire în timpul căreia el fusese de acord să se îngrijească de maşina unui prieten -o minciună gogonată -, ştia că este vinovat, după cum demonstrase acuzarea. Într-adevăr, infracțiunile pentru care fusese condamnat la cinci ani de închisoare erau probabil doar o mică parte din cele pe care le săvârşise. Asta, însă, nu avea nici o importanță: se arătase indignată de condamnarea lui, iar indignarea ei luase forma unor țipete şi gesticulări

prelungite la adresa polițiştilor din sala de judecată. Judecătoarea, care era pe cale să părăsească sala, îşi reluă locul şi ordonă ca Florence să fie adusă în fața ei.

- Asta-i o sală de tribunal, spusese ea. Trebuie să înțelegeți că nu aveți voie să strigați la polițişti şi nici la altcineva de-aici. În plus, aveți mare noroc că procurorul nu v-a acuzat de sperjur pentru toate minciunile pe care le-ați spus azi aici.

Florence fusese redusă la tăcere şi îi dăduseră drumul. Şi totuşi, asta nu făcuse decât să-i sporească sentimentul că fusese nedreptățită. Republica Botswana comisese o mare greşeală trimițându-l pe fratele ei la închisoare. Există oameni mult mai periculoşi decât el, de aceia de ce nu se atinge nimeni? Este oare drept ca oameni ca... Lista era lungă şi, printr-o curioasă coincidență, trei dintre cei enumerați erau cunoştințe de-ale ei, doi dintre ei chiar cunoştințe intime.

Şi îşi propunea să i se adreseze tocmai unuia din aceştia, domnului Plulemon Leannye. Omul îi era îndatorat. Odată le spusese polițiştilor că fusese cu ea, când, de fapt, nu fusese, iar asta se întâmplase după ce primise avertismentul judecătoresc pentru sperjur şi era prudentă când avea de-a face cu autoritățile. Îl întâlnise pe Philemon Leannye la un fast-food din Mall-ul African. Era sătul de fetele din baruri, îi spusese el, şi dorea să

cunoască nişte fete cinstite, care să nu-l bage la cheltuieli şi să-l facă să le cumpere băuturi.

- Cineva ca tine, îi spusese el pe un ton fermecător.

Fusese măgulită, iar relaţia lor înflorise. Puteau să treacă şi luni întregi fără să-l vadă, dar din când în când reapărea şi-i dăruia diverse cadouri -o dată un ceas de argint, altă dată o geantă (cu portofelul încă înăuntru) sau o sticlă de coniac Cape Brandy. Locuia pe Old Naledi, cu o femeie cu care avea trei copii.

- Femeia aia ţipă la mine întruna, se plângea el. Din punctul ei de vedere, nu sunt capabil să fac nimic ca lumea. Îi dau bani în fiecare lună, dar îmi spune întotdeauna că micuţii sunt flămânzi şi mă tot întreabă cu ce să-i hrănească. Nu-i niciodată mulţumită.

Florence îi luă partea.

- Ar trebui s-o părăseşti şi să mă iei pe mine de nevastă, îi spuse. Nu sunt genul de femeie care strigă la bărbaţi. Aş putea fi o soţie bună pentru un bărbat ca tine.

Propunerea ei fusese serioasă, dar el o tratã ca pe o glumă şi o plesni în joacă.

- Ai fi la fel de rea, zise el. De îndată ce se căsătoresc, femeile încep să se şi plângă. E lucru verificat. Întreabă-l pe orice bărbat căsătorit.

Aşa că relaţia lor rămăsese ocazională, dar, după interogatoriul riscant şi înspăimântător de la poliţie - un interogatoriu în care alibiul lui fusese verificat timp de mai bine de trei ore

-, ea simțea că el i-a rămas dator vândut şi că într-o bună zi ar putea să-i ceară o favoare.

- Philemon, îl aborda ea pe când stătea întinsă lângă el pe patul domnului J.L.B. Matekoni într-o după-amiază caniculară, vreau să-mi faci rost de un pistol.

El izbucni în râs, dar deveni serios când se întoarse spre ea şi-i văzu expresia de pe chip.

- Ce vrei să faci? Să-l împuşti pe domnul J.L.B. Matekoni? Doar n-ai de gând să tragi în el data viitoare când intră în bucătărie şi se plânge de mâncare? Ei?!

- Nu, n-am de gând să împuşc pe nimeni. Vreau să strecor arma în casa cuiva. Apoi voi spune poliției că există un pistol în casa aia, iar ei se vor duce şi-l vor găsi.

- Adică n-o să-mi mai recuperez pistolul?

- Nu. O să-l ia poliția. Or s-o salte, însă, şi pe persoana în casa căreia va fi găsit. Ce se întâmplă dacă eşti prins cu o armă de contrabandă?

Philemon îşi aprinse o țigară şi suflă fumul direct spre tavanul domnului J.L.B. Matekoni.

- Armele deținute ilegal nu sunt pe placul autorităților. Dacă eşti prins cu o armă neînregistrată, te paşte închisoarea. Şi cu asta basta. Nu-i loc de-ntors. Nu vor ca locul ăsta să ajungă ca Johannesburg-ul.

Florence zâmbi.

- Mă bucur că sunt atât de stricți în legătură cu armele. Asta şi vreau.

Philemon îşi extrase o bucăţică de tutun din strungăreaţă.

- Deci, se întrebă el, cum să plătesc pentru arma asta? Costă cinci sute de puia. Cel puţin. Cineva trebuie s-o aducă de la Johannesburg. Aici nu faci rost de aşa ceva cu una cu două.

- N-am cinci sute de puia, replică ea. De ce nu furi arma? Ai relaţii. Pune-l pe unul dintre băieţii tăi să facă treaba asta.

Făcu o pauză înainte să adauge:

- Aminteşte-ţi că te-am ajutat. Nu mi-a fost deloc uşor.

O studie atent.

- Chiar îţi doreşti asta?

- Da, răspunse ea. E ceva foarte important pentru mine.

Îşi stinse ţigara şi îşi balansa picioarele peste marginea patului.

- Bine, acceptă el. O să-ţi fac rost de o armă. Dar, ţine minte, dacă se-ntâmplă ceva nasol, n-ai arma de la mine.

- O să le zic că am găsit-o, promise Florence. O să zic că era în tufişurile de lângă închisoare. Poate că avea de-a face cu deţinuţii.

- Sună plauzibil, încuviinţă Philemon. Când o vrei?

- De îndată ce faci rost de ea, replică ea.

- O să-ţi aduc una în seara asta, zise el. Întâmplător, am una de rezervă. Ţi-o dau pe aia.

Se ridică şi-l atinse drăgăstos pe ceafă.

- Eşti un bărbat de treabă. Poți să vii să mă vezi ori de câte ori doreşti, ştii asta. Oricând. Sunt bucuroasă să te văd şi să te fac fericit.

- Şi tu eşti o bucățică bună, spuse el râzând. Foarte rea. Foarte afurisită. Foarte deşteaptă.

Îi aduse arma, după cum îi promisese, împachetată într-o hârtie cerată, pe care o pusese la fundul unei pungi de plastic mari, de la Bazarul OK, sub un teanc de exemplare vechi ale revistei Ebony. Ea o despacheta în prezența lui, iar el începu să-i explice cum să tragă piedica, dar ea îl întrerupse.

- Nu mă interesează, zise ea. Tot ce vreau e arma şi gloanțele astea.

Ii dăduse separat nouă gloanțe butucănoase, masive. Gloanțele străluceau de parcă fiecare ar fi fost lustruit anume, iar ei îi plăcu senzația pe care i-o dădea atingerea lor. Şi-ar putea face un colier drăguț din ele, îşi zise în sinea ei, dacă le-ar găuri la mijloc şi le-ar înşira pe o ață de nailon sau chiar pe un lanț de argint.

Philemon îi arătă cum să încarce arma şi cum s-o şteargă apoi ca să îndepărteze amprentele. Apoi o mângâie în grabă, o sărută pe obraz şi plecă. Mirosul briantinei lui, un miros exotic, ca de rom, pluti în aer, aşa cum se întâmpla întotdeauna când o vizita, iar ea simți o undă de nostalgie pentru după-amiaza aceea molcomă şi plăcerile ei. Oare dacă s-ar duce la el acasă şi ar împuşca-o pe nevastă-sa, s-ar însura cu ea? Oare ar privi-o ca pe

eliberatoarea lui sau ca pe uci-gaşa mamei copiilor lui? Era greu de ştiut.

În plus, n-ar putea să împuşte pe cineva. Este creştină şi nu crede în crimă. Se considera o persoană bună, care, pur şi simplu, era obligată de circumstanțe să facă lucruri pe care oamenii cumsecade nu le fac - sau cel puțin aşa susțin. Ştia şi ea, bineînțeles, cum stau lucrurile în realitate. Nu există om care să fie uşă de biserică, iar dacă ea îşi propusese să rezolve problema cu Mma Ramotswe în felul acesta neconvențional, asta se întâmpla doar fiindcă trebuie să ia astfel de măsuri împotriva cuiva care repreziiitil uii pericol evident pentru domnul J.L.B. Matekoiii. Cum ar putea el să se apere de o femeie atât de hotărâtă ca ea? E clar că trebuie să se acționeze în forță şi câțiva ani petrecuți în închisoare o vor învăța pe femeia aia să arate mai mult respect pentru drepturile altora. Detectiva asta băgă-reață şi-a atras singură nenorocirea. Ea este singura vinovată în toată povestea asta.

Acum, reflectă Florence, am făcut rost de armă. Pistolul acesta trebuie strecurat într-o anumită casă de pe Zebra Drive.

Ca să facă asta, trebuia să apeleze la altcineva. Un bărbat despre care ştia că-l cheamă Paul şi atât, un bărbat care o căuta pentru un strop de conversație şi afecțiune şi împrumutase bani de la ea în urmă cu doi ani. Nu era o sumă mare, dar el nu-şi achitase niciodată datoria. Probabil uitase cu totul, dar

ea nu uitase, iar acum o să-i amintească. Şi, dacă făcea cumva nazuri, avea şi el o nevastă care nu era la curent cu vizitele de curtoazie pe care soțul ei le făcea în casa domnului J.L.B. Matekoni. Amenințarea că toate acestea ar putea ajunge la urechile soției i-ar stimula, probabil, bunăvoința.

Si totuşi, banii au fost cei care l-au făcut să se învoiască. Aduse vorba despre împrumut, iar el bâigui că nu are cum să-i dea înapoi.

- Fiecare bănuț pe care-l am e drămuit, îi explică el. Trebuie să plătim spitalul pentru unul dintre copii. E mai tot timpul bolnav. Nu pot să-ți dau banii înapoi. O să-mi plătesc datoria odată şi odată.

Ea dădu din cap a înțelegere.

- Am putea şterge uşor cu buretele datoria, zise ea. O să uit de bani dacă faci ceva pentru mine.

El se holbă la ea suspicios.

- Te duci la o casă unde nu va fi nimeni. Spargi o fereastră de la bucătărie şi intri.

- Nu sunt hoț, o întrerupse el. Nu fur nimic.

- Dar nu-ți cer să furi, replică ea. Ce fel de hoț intră într-o casă şi lasă ceva acolo? Asta nu se cheamă furt!

Îi spuse că vrea să pună un pachet undeva, într-un bufet, ascuns într-un loc unde nu poate fi găsit.

- Vreau să pun ceva la păstrare, continuă ea. Acel lucru va fi în siguranță acolo.

El îi căută nod în papură, opunându-se din răsputeri acestei idei, dar ea aduse din nou vorba despre împrumut, iar el cedă. O să se ducă în după-amiaza următoare când toată lumea va fi la serviciu. Studiase problema: nici măcar menajera nu va fi acolo, şi nici câine nu au.

- Nimic mai simplu, îl încuraja ea. Termini treaba într-un sfert de oră. Intri. Ieşi.

Îi dădu pachetul. Arma fusese pusă la loc în hârtia cerată, care, la rândul ei, fusese împachetată într-o hârtie maro, obişnuită. Ambalajul ascundea natura conținutului, dar pachetul era destul de greu, iar el deveni bănuitor.

- Nu mă-ntreba nimic, îl sfătui ea. Nu întreba şi nu vei şti nimic.

E o armă, îşi spuse el. Vrea să strecor o armă în casa din Zebra Drive.

- Nu vreau să mă plimb prin oraş cu ciuma asta asupra mea, zise el. E prea periculos. .Ştiu că e o armă acolo şi ştiu ce se întâmplă daca poliția te prinde cu o armă asupra ta. Nu vreau să ajung la închisoare. Vin mâine şi-o iau do lii casa lui Matekoni.

Ea chibzui un moment. Ar putea lua arma cu ea la slujbă, ascunsă într-o pungă de plastic. Dacă dorea s-o ia de acolo, ea n-avea nimic de obiectat. Cel mai important lucru e să ajungă în casa Eamotswe, iar pe urmă, peste două zile, va suna la poliție.

- În regulă, acceptă ea. O s-o pun înapoi în pungă şi-o iau cu mine. Să vii la două şi jumătate. La ora aia el va fi la service.

O urmări cum pune la loc pachetul în punga de la Bazarul OK.

- Aşa, zise ea. Ai fost băiat cuminte şi acum vreau să te fac fericit.

Clătină din cap.

- Sunt mult prea speriat ca să mă simt bine. Poate altădată.

În după-amiaza următoare, la scurt timp după ora două. Paul Monsopati, funcționar-şef la Hotel Sim din Gaborone, pus de conducere pe lista pentru promovări, se strecură în biroul uneia dintre secretarele hotelului şi o rugă să iasă din cameră pentru câteva minute.

- Trebuie să dau un telefon urgent, îi explică el. O chestiune personală, legată de o înmormântare.

Secretara încuviință din cap şi părăsi încăperea, în fiecare zi mor oameni, iar înmormântările astea, la care participă toate rudele, fie ele cât de îndepărtate, dar disponibile şi aproape toate cunoştințele ocazionale ale mortului, presupun o pregătire minuțioasă.

Paul ridică receptorul şi formă un număr pe care-l avea notat pe o bucată de hârtie.

- Aş dori să vorbesc cu un inspector, vă rog, ceru el. Nu cu un sergent, ci cu un inspector.

- Cine sunteți, Rra?

- N-are nici o importanță. Faceți-mi legătura cu un inspector sau dați de belea.

Nu primi nici un răspuns, dar după câteva minute, la celălalt capăt al firului se auzi o altă voce.

- Vă rog, Rra, ascultați-mă, zise Paul. Nu pot să vorbesc mult. Sunt un cetățean cinstit al Botswanei. Mă declar împotriva infracțiunilor.

- Foarte bine, replică inspectorul. Ne bucurăm să auzim asta.

- Ei bine, continuă Paul, dacă o sa mergeți la o anumită casă, o să găsiți acolo o femeie care are o armă de foc de contrabandă. Se ocupă de astfel de tranzacții. Arma este într-o pungă albă de la Bazarul OK. Dacă porniți acum, puneți mâna pe ea. Ea e infractoarea, nu bărbatul care locuieşte la adresa indicată. Este în punga ei şi o s-o aibă la ea în bucătărie. Asta-i tot ce am de spus.

Îi dădu adresa şi închise. La celălalt capăt al firului, inspectorul zâmbi satisfăcut. Va fi o arestare uşoară, iar el va fi felicitat pentru măsurile luate împotriva armelor de contrabandă. Te poți plânge de cetățeni şi de lipsa lor de spirit civic dar, dm când în când, se mai întâmplă si asa ceva, sai o persoană conştiincioasă îti redă încrederea m cetățenii obişnuiți. Ar trebui să li se dea decorațn. Decorații şi bani. Cel puțin cinci sute de puia.

Capitolul şaisprezece - Familia

Domnul J.L.B. Matekoni era conştient de faptul că stătea chiar sub o creangă de salcâm. Se uită în sus şi, preț de-o clipă, văzu în cele mai mici amănunte conturul frunzelor proiectate pe cerul pustiu. Chircite din cauza căldurii de după-amiază, frunzele erau ca nişte mânuțe împreunate într-o rugă; o pasăre, o coțofană oarecare, slinoasă şi ca vai de ea, era agățată ceva mai sus pe o cracă, cu ghearele bine fixate, aruncând săgeți din ochii ei negri. Doar situația pur şi simplu dificilă în care se afla domnul J.L.B. Matekoni făcea ca imaginea să-i apară atât de vie dinaintea lui; ca unui condamnat la moarte care aruncă o privire scurtă pe fereastra celulei, în ultima lui dimineață din viață, ca să vadă pentru ultima oară lumea familiară lui, pe care urmează s-o părăsească.

Îşi plecă privirea şi văzu că Mma Ramotswe e tot acolo, la vreo trei metri de el, cu o expresie de totală nedumerire aşternută pe chip. Ştia că el mai face câte o reparație la orfelinat şi era conştientă de puterea de convingere a lui Mma Silvia Potokwane. Probabil îşi închipuie, presupuse el, că domnul J.L.B. Matekoni a luat doi dintre copiii orfani să-i fotografieze. În nici un caz nu şi-ar imagina că-i are în față pe domnul J.L.B. Matekoni şi pe cei doi copii adoptivi ai

lui, în curând şi copiii ei adoptivi. Mma Ramotswe rupse tăcerea.

- Ce mai faci? întrebă ea simplu.

Era o întrebare cu totul rezonabilă - soiul de întrebare pe care ți-o poate pune orice prietenă sau logodnică. Domnul J.L.B. Matekoni se uită la copii. Fetița îşi pusese fotografia într-un coş de plastic care era ataşat de scaunul cu rotile; băiatul strângea fotografia la piept, de parcă Mma Ramotswe ar fi vrut să i-o ia.

- Sunt doi copii de la orfelinat, se bâlbâi domnul J.L.B. Matekoni. Aceasta este fetița, iar acela este băiatul.

Mma Ramotswe izbucni în râs.

- Ei, da! Deci aşa stau lucrurile. Am înțeles tot.

Fetița zâmbi şi o salută politicoasă pe Mma Ramotswe.

- Mă cheamă Motholeli, se prezentă ea. Iar pe fratele meu îl cheamă Puso. Aşa ne-au numit la orfelinat.

Mma Ramotswe dădu din cap aprobator.

- Sper că au grijă de voi acolo. Mma Potokwane e o doamnă tare cumsecade.

- Este cumsecade, confirmă fata, foarte cumsecade.

Păru că mai vrea să adauge ceva, dar domnul J.L.B. Matekoni intră repede în vorbă.

- I-am fotografiat pe copii, explică el şi, întorcându-se spre fetiță, îi spuse : Arată-i-o lui Mma Ramotswe, Motholeli.

Fetița împinse scaunul cu rotile înainte şi-i dădu fotografia lui Mma Ramotswe, care o admiră.

- Asta-i o amintire frumoasă, spuse ea. Eu n-am decât una sau două fotografii de-ale mele de când am fost de vârsta ta. De câte ori mă simt bătrână, mă duc şi mă uit la ele şi apoi mă gândesc că poate nu sunt chiar atât de bătrână.

- Eşti încă tânără, o complimentă domnul J.L.B. Matekoni. În ziua de azi nu eşti considerat bătrân decât pe la şaptezeci de ani sau chiar mai mult. S-au schimbat vremurile.

- Aşa ne place să credem, chicoti Mma Ramotswe, dându-i fotografia înapoi fetiței. Şi-acum domnul J.L.B. Matekoni vă duce înapoi sau urmează să luați masa în oraş?

- Am fost la cumpărături, lăsă domnul J.L.B. Matekoni să-i scape. Mai avem una-alta de făcut, - O să ne întoarcem acasă la dumnealui în curând, spuse fetița. Acum stăm la domnul J.L.B. Matekoni, acasă la dumnealui.

Domnul J.L.B. Matekoni simți că-i sare inima din piept. O să fac infarct, îi trecu prin minte. O să mor. O clipă simți că-l încearcă un regret nespus că n-o să se mai însoare niciodată cu Mma Ramotswe, că o să se stingă din viață tot burlac, că cei doi copii vor fi din nou orfani şi că Tlokweng Road Speedy Motors va fi închis. Dar inima nu i se opri, ci continuă să bată, iar Mma Ramotswe şi peisajul înconjurător rămaseră, cu îndărătnicie, pe loc.

Mma Ramotswe se uită întrebător la domnul J.L.B. Matekoni.

- Stau la tine? întrebă ea. Iată o noutate. Tocmai s-au mutat?

Posomorât, el dădu din cap a încuviințare.

- Da, ieri, răspunse.

Mma Ramotswe se uită la copii, apoi din nou la domnul J.L.B. Matekoni.

- Cred că ar trebui să stăm de vorbă, spuse ea. Voi, copii, stați puțin aici. Domnul J.L.B. Matekoni vine cu mine la poştă.

N-avea nici o scăpare. Cu capul plecat, ca un şcolar prins cu ocaua mică, o urmă pe Mma Ramotswe spre oficiul poştal, unde, în fața şirurilor dese de căsuțe poştale, îşi aşteptă judecata şi sentința pe care ştia că le merită. O să divorțeze de el - dacă acesta era termenul corect pentru o logodnă ruptă. O pierduse din pricina necinstei şi prostiei lui, şi nu era decât vina lui Mma Potokwane. Femeile ca ea se bagă întotdeauna în viețile altora, obligându-i să facă ce vor ele şi, ca urmare, totul se duce de râpă şi se distrug viețile unor oameni.

Mma Ramotswe puse jos coşulețul cu corespondență.

- De ce nu mi-ai spus de copii? întrebă ea. Ce-ai făcut?

El nici nu îndrăzni să se uite în ochii ei.

- Voiam să-ți spun, răspunse el. Ieri am trecut pe la orfelinat. Pompa făcea din nou figuri. E atât de veche. Apoi, şi microbuzul lor avea nevoie de plăcuțe de frână. Am încercat să

repar frânele astea, dar tot fac necazuri. Va trebui să facem rost de piese de schimb noi, le tot spun asta, dar...

- Da, da, îl întrerupse Mma Ramotswe. Mi-ai tot vorbit despre frânele astea. Cum rămâne cu copiii?

Domnul J.L.B. Matekoni oftă.

- Mma Potokwane e o femeie al naibii de puternică. Mi-a spus că ar trebui să adopt nişte copii. N-am vrut să-i iau fără să discut cu tine mai întâi, dar nu m-a ascultat. A adus copiii şi n-am mai avut cale de-ntors. Mi-a fost foarte greu.

Se opri. Un bărbat trecu în drum spre cutia lui poştală, scotocindu-se în buzunar după cheie şi bombănind ceva ca pentru sine. Mma Ramotswe îi aruncă o privire rapidă, apoi se uită în ochii domnului J.L.B. Matekoni.

- Deci, zise ea, ai fost de acord să-i iei pe copii. Iar acum ei cred că vor rămâne la tine.

- Da, bănuiesc că da, mormăi el.

- Pentru cât timp? se interesă Mma Ramotswe. Domnul J.L.B. Matekoni trase aer în piept.

- Atâta timp cât vor avea nevoie de un cămin, răspunse el. Da, le-am promis asta.

Pe neaşteptate se simți din nou stăpân pe sine. Nu făcuse nimic rău. Nu furase nimic, nu omorâse pe nimeni, nu comisese un adulter. Doar se oferise să schimbe viețile a doi bieți copii, care n-aveau nimic şi care acum vor fi iubiți şi îngrijiți. Dacă lui Mma Ramotswe nu-i

plăcea treaba asta, ei bine, nu mai putea face nimic acum.

Fusese impetuos, dar impetuozitatea lui fusese pusă în slujba unei cauze bune.

Dintr-odată, Mma Ramotswe izbucni în râs.

- Ei bine, domnule J.L.B. Matekoni, nimeni n-ar putea spune că nu eşti un bărbat cumsecade. Cred că eşti cel mai cumsecade bărbat din Botswana. Ce alt bărbat ar fi făcut aşa ceva? Cred că nici unul, dar absolut nici unul. Nimeni nu s-ar fi înhămat la aşa ceva. Nimeni.

Se holbă la ea.

- Deci nu eşti supărată?

- Am fost, mărturisi ea. Dar numai un pic. Un minut, poate. Apoi m-am întrebat: Oare vreau eu să mă mărit cu cel mai cumsecade bărbat din țară? Da. Sunt capabilă să le fiu mamă? Sunt. Aşa am gândit, domnule J.L.B. Matekoni.

Se uită la ea nevenindu-i să creadă.

- Şi tu eşti o femeie bună, Mma. Ai fost întotdeauna bună cu mine.

- Hai să nu stăm aici să vorbim despre bunătate, propuse ea. Ne aşteaptă copiii. Hai mai bine să-i ducem în Zebra Drive, să le arătăm unde vor locui de-acum încolo. Apoi, în după-amiaza asta le putem face bagajele să-i aducem la mine acasă. Casa mea e mai…

Se opri, dar el nu se supără.

- Ştiu că locuința din Zebra Drive e mai confortabilă, spuse el. Şi le va fi mai bine dacă ai tu grijă de ei.

Se întoarseră la copii, împreună, împăcați.

- O să mă însor cu doamna aceasta, îi anunță domnul J.L.B. Matekoni. In curând o să fie mama voastră.

Băiatul fu foarte surprins, dar fetița îşi plecă ochii respectuoasă.

- Mulțumim, Mma, spuse ea. Vom încerca să fim copii buni.

- Asta-i bine, replică ea. Vom fi o familie foarte fericită. Sunt convinsă de asta.

Mma Ramotswe se duse să-şi aducă dubita albă şi-l luă şi pe băiețel cu ea. Domnul J.L.B. Matekoni împinse scaunul cu rotile al fetei în vechea lui camionetă şi porni spre Zebra Drive, unde Mma Ramotswe şi Puso îi aşteptau deja. Băiatul era încântat şi alergă să-şi întâmpine sora.

- E o casă foarte frumoasă, strigă el. Uite ce de copaci şi pepeni avem. Camera mea e în spate.

Domnul J.L.B. Matekoni se ținu deoparte în timp ce Mma Ramotswe le arătă copiilor casa. Tot ceea ce crezuse despre ea i se confirma acum fără urmă de îndoială. Obed Ramotswe, tatăl ei, care-o crescuse după moartea mamei ei, făcuse o treabă foarte bună. Dăruise Botswanei una dintre doamnele ei cele mai bune. Fusese un erou, poate, fără să-şi dea seama.

În timp ce Mma Ramotswe pregătea prânzul copiilor, domnul J.L.B. Matekoni sună la garaj să verifice dacă ucenicii fuseseră capabili să rezolve toate sarcinile pe care le aveau de executat. Cel mai tânăr din ucenici răspunse la telefon, iar domnul J.L.B. Matekoni ştiu imediat, din tonul lui, că se întâmplase ceva grav. Vocea tânărului era neobişnuit de piţigăiată şi emoţionată.

- Mă bucur că ați sunat, Rra, spuse el. Au trecut nişte poliţai pe aici. Voiau să vorbească cu dumneavoastră în legătură cu menajera. Au arestat-o şi au băgat-o la răcoare. Avea o armă în traistă. Sunt foarte supărați.

Ucenicul nu mai ştia nimic altceva, aşa că domnul J.L.B. Matekoni puse telefonul în furcă. Menajera sa fusese înarmată! O suspecta de multe chestii - necinste sau mai rău decât atât -, dar nu că ar fi avut un pistol. Ce punea la cale în timpul liber -jafuri armate? Crime?

Se duse în bucătărie unde Mma Ramotswe fierbea bucăți de dovleac într-o oală mare emailată.

- Menajera mea a fost arestată şi dusă la închisoare, spuse el calm. Avea o armă. Într-o sacoşă.

Mma Ramotswe puse jos lingura. Dovleacul fiersese şi în curând va fi gata.

- Nu mă miră, replică ea. E o femeie necinstită. Până la urmă tot a prins-o poliția. N-a reuşit să-i ducă.

Domnul J.L.B. Matekoni şi Mma Ramotswe fură de acord în după-amiaza aceea că viața le devenea amândurora prea complicată şi că ar trebui să-şi dedice restul zilei activităților lejere, concentrându-se asupra copiilor. În acest scop, domnul J.L.B. Matekoni îi sună pe ucenici şi le spuse să închidă service-ul până a doua zi dimineață.

- Voiam de mult să vă dau liber să învățați, le spuse. Ei bine, puteți lua o pauză de studiu în după-amiaza asta. Puneți un semn şi scrieți că deschidem mâine la opt.

Iar lui Mma Ramotswe îi spuse :

- N-or să studieze. Vor ieşi în oraş după fete. Băieții ăştia n-au nimic în cap. Absolut nimic.

- Mulți tineri sunt asa, îl consolă ea. Nu le stă mintea decât la dans, țoale şi muzică dată la maximum. Asta-i viața lor. Şi noi am fost aşa, aminteşte-ți.

Când sună la Agenția de detective nr. 1, răspunse o Mma Makutsi încrezătoare, care-i spuse că dusese la bun sfârşit investigația cazului Badule şi că tot ce mai rămânea de făcut era să stabilească ce să facă cu informațiile pe care le culesese. Vor discuta aceasta, îi răspunse Mma Ramotswe. Se temuse că investigația va dezvălui un adevăr care va fi departe de a fi simplu în ceea ce priveşte implicațiile morale. Adesea ignoranța era de preferat cunoaşterii.

Dovleacul, însă, era gata şi venise timpul să se aşeze în jurul mesei, pentru prima oară ca o familie.

Mma Ramotswe spuse o rugăciune.

- Suntem recunoscători pentru acest dovleac şi această carne, spuse ea. Sunt fraţi şi surori de-ale noastre care n-au pe masă o mâncare cât de cât decentă, ne gândim la ei şi ne rugăm ca, pe viitor, să aibă dovleac şi carne în farfurii. Şi-i mulţumim lui Dumnezeu, care i-a adus pe aceşti copii în viețile noastre ca să fim fericiți, iar ei să aibă un cămin împreună cu noi. Şi ne gândim la ziua fericită pe care o au părinții lor răposați, care ne privesc din ceruri.

Domnul J.L.B. Matekoni nu putu să adauge nimic la rugăciunea aceasta, pe care o consideră perfectă din toate punctele de vedere. Exprima în întregime sentimentele lui, iar inima îi era mult prea plină pentru a putea vorbi. Aşa că tăcu.

Capitolul şaptesprezece - Universitatea

Dimineața e cel mai bun moment pentru rezolvarea unei probleme, reflectă Mma Ramotsvsre. La prima oră eşti odihnit, soarele încă nu dogoreşte, iar aerul este proaspăt. Este momentul cel mai potrivit să-ți pui întrebări existențiale ; ai mintea clară şi gândeşti limpede, nu eşti împovărat de greutățile zilei.

- Am citit raportul tău, îi spuse Mma Ramotswe lui Mma Makutsi când aceasta sosi la serviciu. E complet şi foarte bine scris. Bravo!

Mma Makutsi primi complimentul cu grație.

- Sunt bucuroasă că primul meu caz nu a fost unul dificil, zise ea. Cel puțin nu a fost greu să aflu ce era de aflat. Întrebările pe care le-am pus la sfârşit, însă, ei bine, acelea sunt ceva mai dificile.

- Da, replică Mma Ramotswe, aruncând o privire în josul paginii. Sunt chestiuni de ordin moral.

- Nu ştiu ce rezolvare să le dau, continuă Mma Makutsi. Dacă socotesc că un răspuns este corect, de îndată-i văd toate neajunsurile. Dacă iau în considerare celălalt răspuns, dintr-odată îmi răsar dinainte alte neajunsuri.

Se uită plină de speranță la Mma Ramotswe, care se strâmbă.

- Nici pentru mine nu-i uşor, mărturisi ea. Doar pentru că sunt ceva mai în vârstă decât tine nu înseamnă că am răspunsuri la toate întrebările. De fapt, cu cât îmbătrâneşti, cu atât descoperi mai multe fațete ale unei situații. Lucrurile sunt mult mai clare la vârsta ta.

Făcu o pauză, apoi adăugă:

- Ține mine, încă n-am împlinit patruzeci de ani. Nu sunt chiar atât de bătrână.

- Nu, într-adevăr, fu de acord Mma Makutsi. Sunteți la vârsta cea mai frumoasă. Dar avem următoarea problemă, foarte deconcertantă. Dacă îi spunem lui Badule despre bărbatul ăsta şi el pune capăt situației, taxele şcolare ale băiatului nu vor mai fi plătite. Ăsta va fi sfârşitul şansei de care beneficiază acum. Asta n-ar fi bine pentru copil.

Mma Ramotswe dădu din cap aprobator.

- Înțeleg asta, spuse ea. Pe de altă parte, nu-l putem minți pe domnul Badule. Nu-i etic ca un detectiv să-şi mintă clientul. Aşa ceva nu se face.

- Ştiu asta, fu de acord Mma Makutsi, dar, cu siguranță, sunt unele cazuri în care minciuna este de preferat. Ce-ar fi dacă un criminal ți-ar intra în casă şi te-ar întreba unde este o anume persoană? Şi, dacă ai şti unde este persoana respectivă, ar fi greşit să-i răspunzi: „Nu ştiu nimic despre omul ăsta. Habar n-am unde este"? N-ar fi şi asta tot o minciună?

- Da, dar față de criminal nu ai datoria să spui adevărul. Aşa că-l poți minți. In schimb, îi datorezi adevărul clientului, soțului şi poliției. E o cu totul altă mâncare de peşte.

- De ce? Dacă e o greşeală să minți, atunci e greşit să minți în orice situație. Dacă oamenii ar minți când îşi închipuie ei că-i bine să minți, n-am şti niciodată când spun adevărul.

Mma Makutsi se opri şi cântări lucrurile puțin înainte să continue.

- Ideea de dreptate diferă de la o persoană la alta. Dacă fiecare şi-ar stabili propriile reguli...

Ridică din umeri fără să mai enunțe consecințele.

- Da, fu de acord Mma Ramotswe, aici ai dreptate. Asta-i problema în ziua de azi. Toată lumea îşi imaginează că poate hotărî ce-i bine şi ce-i rău. Toată lumea se face că uită vechea morală botswaneză. Dar nu se poate aşa.

- Şi totuşi, întrebarea este dacă trebuie neapărat să-i spunem totul. Ce-ar fi dacă i-am spune: „Ați avut dreptate, soția vă este infidelă" şi nimic mai mult? S-ar chema că ne-am făcut oare datoria? Doar nu-l mințim, nu? Numai că nu spunem tot adevărul.

Mma Ramotswe se uită lung la Mma Makutsi. Apreciase dintotdeauna comentariile secretarei sale, dar nu se aşteptase să facă din țânțar armăsar. Astfel de probleme întâlneai în fiecare zi. Nu era ceva plăcut. Ajuți alți oameni să-şi rezolve problemele, dar nu-i nevoie să găseşti soluția perfectă. Ce face clientul cu informația

pe care i-o dai e treaba lui. E viața lui şi el trebuie să ia hotărârile legate de ea.

Totuşi, chiar în timp ce chibzuia pe tema asta, îşi dădu seama că în trecut făcuse mult mai mult. In cazul câtorva misiuni reuşite, a mers mai departe de simpla găsire a informațiilor necesare. Cântărise şi urmările lor şi luase în acest sens decizii care se dovediseră a fi inspirate. De exemplu, în cazul femeii al cărei soț furase Mercedes-ul, mediase înapoierea maşinii proprietarului de drept, în cazul asigurărilor frauduloase ale bărbatului cu treisprezece degete, luase decizia să nu-l pârască la poliție. Asta fusese o decizie care schimbase o viață. Este posibil ca omul să fi profitat de şansa pe care i-o oferise şi să fi devenit cinstit sau nu. N-avea de unde şti. Dar îi oferise o şansă, iar asta conta enorm. Aşa că intervenise în viețile altor oameni si nu era adevărat că nu făcuse decât să ofere informații.

În cazul de față, îşi dădu seama că principala problemă era soarta copilului. Adulții puteau să aibă grijă de sine. Domnul Badule putea să facă față ideii de adulter (în adâncul inimii deja ştia că soția nu-i este fidelă). Celălalt bărbat ar putea să se întoarcă în genunchi la soția lui şi să-şi accepte pedeapsa (probabil ar fi constrâns să locuiască în sătucul îndepărtat cu soția lui catolică), cât despre soția în pas cu moda, ei bine, ar putea petrece mai mult timp în măcelărie, decât să se odihnească în patul mare din Nyerere Drive. Băiatul, însă, nu

putea fi lăsat în voia soartei. Va trebui să se asigure că, orice s-ar întâmpla, el n-o să aibă de suferit din cauza comportamentului regretabil al mamei.

Poate există o soluție care să asigure rămânerea copilului la şcoală. Dacă priveai situația cu detaşare, este oare cineva cu adevărat nefericit? Soția elegantă e foarte fericită; are un amant bogat şi un pat regal în care să se lăfăie. Amantul îi cumpără haine la modă şi alte lucruri pe care le prețuiesc doamnele elegante. Amantul bogat e fericit, fiindcă are o amantă elegantă şi nu trebuie să petreacă prea mult timp cu soția cucernică. Soția cucernică e fericită deoarece locuieşte acolo unde îşi doreşte, probabil face ce vrea şi are un soț care vine regulat acasă, dar nu atât de des încât să devină o pacoste. Băiatul e fericit că are doi tați şi primeşte o educație aleasă la o şcoală costisitoare.

Rămâne domnul Letsenyane Badule. Este el oare fericit? Sau, dacă nu e fericit, poate fi făcut fericit fără ca situația celorlalți să se schimbe? Dacă ar găsi o metodă să facă asta, atunci n-ar mai fi nevoie ca viața băiatului să sufere modificări. Dar cum ar putea să facă asta? Nu-i poate spune domnului Badule că băiatul nu-i al lui -asta l-ar întrista nespus, ar fi prea nemilos şi, probabil, vestea asta l-ar zdruncina şi pe băiat. Nu-i total exclus ca băiatul să nu ştie cine este tatăl lui adevărat; la urma urmei, chiar dacă au amândoi nasuri

mari, băieții nu remarcă astfel de lucruri şi, probabil, nu i-a stat mintea la aşa ceva. Mma Ramotswe hotărî că lucrurile trebuie să rămână aşa; ignoranța e cel mai bun lucru pentru băiat. Mai târziu, după ce-o să termine şcoala, va putea să studieze el însuşi nasurile din familie şi să tragă singur concluziile.

- Domnul Badule, exclamă Mma Ramotswe. Pe el trebuie să-l mulțumim. Trebuie să-i spunem cum stau lucrurile, dar trebuie să-l facem să accepte situația. Dacă-l convingem, atunci problema e rezolvată.

- Dar ne-a spus că-şi face griji, obiectă Mma Makutsi.

- Îşi face, fiindcă îşi închipuie că-i un lucru rău ca soția lui să aibă un amant, o contrazise Mma Ramotswe. O să-l convingem de contrariul.

Mma Makutsi nu părea convinsă, dar răsuflă uşurată aflând că Mma Ramotswe luase hățurile în mâini. Nu vor fi spuse minciuni şi, chiar dacă vor fi, nu-i vor aparține ei. Oricum, Mma Ramotswe e plină de idei. Dacă ea crede că-l poate convinge pe domnul Badule să fie fericit, atunci chiar are şanse de reuşită.

Dar mai aveau şi alte cazuri ce-şi aşteptau rezolvarea. Primiseră o scrisoare de la doamna Curtin, care se interesa dacă Mma Ramotswe aflase ceva. „Ştiu că este prea devreme să mă interesez", scria ea, „dar, de când am vorbit cu dumneavoastră, trăiesc cu senzația că veți descoperi ceva. Nu intenționez să vă flatez,

Mma, dar am sentimentul că sunteți una dintre persoanele acelea care pur şi simplu ştiu. Nu trebuie să-mi răspundeți la scrisoarea asta; ştiu că n-ar trebui s-o scriu în această fază a investigației, dar trebuie să fac ceva. Mă veți înțelege, Mma Ramotswe, sunt sigură că mă veți înțelege."

Scrisoarea o impresionase pe Mma Ramotswe, aşa cum se întâmpla cu toate rugăminţile pe care le primea de la oamenii necăjiți. Trecu în revistă progresele pe care le înregistrase până atunci. Vizitase locul şi simțise că acolo se săvârşise din viață tânărul acela. Într-un fel, ajunsese la o concluzie încă de la început. Acum trebuia să o ia în sens invers şi să afle de ce zăcea el acolo -era sigură de asta - în acel pământ secetos, la marginea marelui deşert Kalahari. Era într-un mormânt singuratic, atât de departe de semenii săi, şi fusese atât de tânăr. Cum se ajunsese la aşa ceva? La un moment dat cineva comisese o faptă rea şi, dacă cineva dorea să afle ce s-a întâmplat, trebuia să-i caute pe oamenii capabili să comită fapte reprobabile. Pe domnul Oswald Ranta.

Dubita albă înainta încetişor, cu grijă, pe drumul plin de mici denivelări amplasate anume, pentru ca personalul universității să nu conducă cu viteze prea mari. Mma Ramotswe era o şoferiță atentă, căreia îi era ruşine de vitezomanii care transformaseră drumurile într-un adevărat pericol. Fireşte,

traficul în Botswana e mult mai sigur decât în alte țări din partea aceea a Africii. În Africa de Sud e foarte periculos. Şoferii sunt foarte agresivi şi te-ar împuşca dacă le-ai tăia calea şi, cel mai adesea, sunt beți, în special în ziua de salariu. Iar dacă ziua de plată se nimereşte într-o vineri, atunci e nebunie curată să ieşi pe străzi, în Swaziland traficul e şi mai rău. Swazii iubesc viteza, iar drumul sinuos dintre Manzini şi Mbabane, pe care petrecuse odată o jumătate de oră de groază, e recunoscut ca un loc în care se înregistrează foarte multe accidente rutiere soldate cu decese. Îşi amintea că dăduse peste un articol dureros într-un exemplar din The Times of Swaziland, care publicase fotografia unui omuleț cu mutră de rozătoare, sub care fusese tipărită simpla explicație Răposatul domn Richard Mavuso (46). Domnul Mavuso, care avea un cap micuț şi o mustață minusculă, bine îngrijită, n-ar fi fost băgat în seamă de majoritatea aspirantelor la titlul de Miss, şi totuşi, din nefericire, după cum dezvăluia articolul, murise călcat de una.

În mod straniu, pe Mma Ramotswe o afectase acest articol. Concetățeanul nostru, domnul Richard Mavuso (deasupra) a fost călcat cu maşina, vineri seara, de ocupanta locului doi la concursul Miss Swaziland. Bine-cunoscuta regină a frumuseții, domnişoara Gladys Lapelala, din Manzini, l-a călcat pe domnul Mavuso pe când încerca să treacă strada în

Mbabane, unde acesta lucra ca funcționar la Departamentul Drumuri şi Poduri.

Asta era tot ce spunea articolul şi Mma Ramotswe se întreba de ce o afectase atât de mult. În fiecare zi mureau oameni călcați de maşini şi nu se făcea mare tevatură pe tema asta. Avea oare vreo importanță că unul fusese călcat de o regină a frumuseții? Era oare trist doar pentru că domnul Mavuso fusese un bărbat micuț şi nesemnificativ, iar regina frumuseții o fată atât de înaltă şi importantă? Probabil că un eveniment ca acesta era o metaforă frapantă a nedreptăților vieții. Adesea cei puternici, cei strălucitori, cei sărbătoriți îi dau la o parte fără teamă de urmări pe cei neînsemnați şi timorați.

Opri dubita albă în parcarea din spatele clădirilor administrative şi se uită în jurul ei. Trecea pe lângă universitate în fiecare zi şi îi era cunoscută din vedere mulțimea de clădiri albe, umbrite, împrăştiate de-a lungul celor câteva sute de acri de lângă vechiul aeroport. Totuşi, nu avusese niciodată ocazia să pună piciorul acolo. Iar acum, în mijlocul mulțimii năucitoare de clădiri, fiecare cu denumirea sa impunătoare, ciudată, se simțea oarecum intimidată. Nu era o femeie neşcolită, dar nu avea o diplomă de studii superioare. Iar acum se afla într-un loc unde mai toată lumea avea o diplomă în ştiințe socio-umane, sau ale naturii, ba poate chiar mai mult. Aici veneau oameni de ştiință remarcabili, ca profesorul

Tlou, care scrisese o istorie a Botswanei şi o biografie a lui Seretse Khama. La fel şi dr. Bojosi Otloghile, care scrisese o carte despre Curtea Supremă din Botswana, pe care o cumpărase, dar încă n-o citise. Puteai să dai nas în nas cu o astfel de persoană la colțul următor şi n-ar fi arătat altfel decât oricare persoană obişnuită. Numai că mintea lor e mult mai bogată decât a unui om obişnuit, care, în cea mai mare parte a timpului, e oricum sărac cu duhul.

Se uită la panoul care se autointitula harta campusului. La Facultatea de Fizică se ajunge pe acolo, la Facultatea de Teologie, pe dincolo, iar pentru Institutul de Studii Aprofundate faci prima la dreapta. Şi apoi, ceea ce i-ar putea fi de mai mare folos, biroul de informații. Urmări săgeata care indica traseul spre Informații şi ajunse la o clădire modestă, din materiale prefabricate, înghesuită în spatele Teologiei şi în fața Limbilor Africane. Bătu la uşă şi intră.

În spatele unui birou stătea o femeie slăbuță, care încerca să deşurubeze capul unui stilou.

- II caut pe domnul Ranta, spuse ea. Mi se pare că lucrează aici.

Femeia îi aruncă o privire plictisită.

- Pe domnul doctor Ranta, o corectă. Nu e un oarecare domn Ranta, ci domnul doctor Ranta.

- Îmi cer scuze, zise Mma Ramotswe. Nu vreau să-l jignesc. Unde e, vă rog?

- Îl caută ba ici, ba colo, răspunse femeia. Acu-i aici, în clipa următore nu-i niciunde. Aşa-i cu domnul doctor Ranta.

- Dar, în momentul acesta, unde-i? insistă Mma Ramotswe. Momentul următor nu mă interesează.

Femeia îşi arcui o sprânceană.

- Aţi putea încerca la biroul lui. Are un birou aici. Dar cea mai mare parte a timpului şi-o petrece în dormitor.

- Aha, făcu Mma Ramotswe. Să-nţeleg că domnul doctor Ranta e un afemeiat?

- Aşa s-ar zice, răspunse femeia. Într-una din zilele astea Consiliul Universităţii o să-l prindă şi o să-l lege. Dar, deocamdată, nimeni nu îndrăzneşte să se atingă de el.

Mma Ramotswe rămase nedumerită. Adeseori îţi ieşeau în cale oameni care-ţi făceau treaba, exact ca femeia asta acum.

- De ce nu se poate atinge nimeni de el?

- Fetele sunt prea înspăimântate ca să vorbească, explică femeia, iar colegii lui au şi ei câte ceva de ascuns. Ştiţi cum e.

Mma Ramotswe clătină din cap.

- N-am studii superioare, mărturisi ea, aşa că nu ştiu.

- Păi, zise femeia, aş putea să vă povestesc eu cum stă treaba. Pe-aici sunt o mulţime de oameni ca domnul doctor Ranta. O să vedeţi. Pot să vorbesc despre asta, fiindcă mâine plec. Mi-am găsit o slujbă mai bună.

Mma Ramotswe primi indicații despre cum să ajungă la biroul doctorului Ranta şi îşi luă rămas-bun de la secretara săritoare. Universitatea n-a avut o idee prea bună când a pus-o pe femeia aia la recepție, reflectă ea. Dacă îl întâmpină pe fiecare vizitator care se interesează despre o anume persoană cu bârfe la adresa respectivei persoane, oaspetele şi-ar putea face o impresie greşită. Totuşi, probabil că nu vorbeşte aşa decât fiindcă a doua zi are să plece, în care caz, îşi făcu socoteala Mma Ramotswe, ar putea să profite de ocazie.

- Încă ceva, Mma, zise ea din prag. S-ar putea ca doctorul Ranta să fie intangibil, pentru că nu a făcut nimic rău. Poate nu-i o idee bună să se încurce cu studentele, dar acesta nu-i, totuşi, un motiv să fie pus pe liber, cel puțin nu în viitorul apropiat. Probabil nu se poate face nimic.

Remarcă imediat că o să țină figura, iar presupunerea ei că secretara suferise din cauza doctorului Ranta se dovedi a fi corectă.

- Ooo, ba da, replică ea, însuflețindu-se dintr-o-dată. Studentelor care-i fac pe plac le arată subiectele de examen. Da! Sunt singura care ştie treaba asta. Studenta este fiica verişoarei mele. Fata i-a povestit mamei, dar nu l-a reclamat. Iar mama mi-a spus totul.

- Dar n-aveți nici o dovadă, zise Mma Ramotswe cu blândețe. Asta-i problema?

- Da, recunoscu secretara. Nu există nici o dovadă. Ar minți şi şi-ar scăpa pielea.

- Şi fata asta, Margaret, ce-a făcut?
- Margaret? Care Margaret?
- Fiica verişoarei, răspunse Mma Ramotswe.
- N-o cheamă Margaret, zise secretara, ci Angel. N-a făcut nimic, iar el a scăpat basma curată. Bărbaţii scapă întotdeauna, nu-i aşa?

Lui Mma Ramotswe îi veni să răspundă Nu. Nu întotdeauna, dar se grăbea, aşa că spuse la revedere pentru a doua oară şi se îndreptă spre Facultatea de Economie.

Usa era deschisă. Mma Ramotswe citi anunţul de pe uşă înainte să bată: Dr. Oswald Ranta, diplomat economist, (UB) Ph. D. (Duke). Dacă nu sunt înăuntru, puteţi lăsa un mesaj la secretara facultăţii. Studenţii care vor să li se înapoieze referatele, să se adreseze asistenţilor sau să meargă la biroul facultăţii.

Ascultă să vadă dacă se aude vreo voce din cameră, dar nu se auzea nimic. Auzi doar zgomotul tastelor, semn că doctorul Ranta era acolo.

Când ciocăni şi întredeschise uşa, el îi aruncă o privire tăioasă.

- Da, Mma, o întâmpină. Ce doriţi? o întrebă în engleză.

Mma Ramotswe îi răspunse în setswana.

- Aş dori să stau de vorbă cu dumneavoastră, Rra. Aveţi un moment liber?

El se uită repede la ceas.

- Da, răspunse el deloc nepoliticos. Dar nu prea mult timp. Sunteţi una dintre studentele mele?

Mma Ramotswe făcu un gest de subapreciere la adresa propriei persoane în timp ce se aşeza pe scaunul care-i fusese indicat.

- Nu, răspunse ea. Nu am mers atât de departe cu studiile. Mi-am luat certificatul Cambridge, dar nimic după aceea. Am fost prinsă cu lucrul la compania de autobuze a soțului verişoarei mele, înțelegeți. Nu mi-am continuat studiile.

- Nu-i niciodată prea târziu, Mma, o încuraja el. V-ați putea înscrie. Avem câțiva studenți destul de vârstnici aici. Nu că dumneavoastră ați fi în vârstă, fireşte, dar ideea e că oricine poate studia.

- Poate, replică ea. Poate într-o bună zi.

- Puteți studia aproape orice aici, continuă el. Cu excepția medicinei. Încă nu pregătim doctori.

- Nici detectivi. El păru surprins.

- Detectivi? Nu poți să urmezi cursuri de detectivi la universitate.

Ea-şi ridică o sprânceană.

- Dar am citit că universitățile din America au astfel de cursuri. Am o carte scrisă de...

El o întrerupse.

- Aha! Da, la univei'sitățile americane poți să studiezi orice. Şi înotul, dacă vrei, dar asta numai la unele dintre ele. La universitățile de renume, din aşa-numitul Ivy League, lumea nu se ține de prostii. Acolo studiezi materii adevărate.

- Ca de exemplu logica?

- Logica? Da. Da, se studiază aşa ceva pentru o diplomă în filozofie. La Duke se predă logica, fireşte. Sau, cel puțin, se preda când am fost eu acolo.

Se aştepta s-o impresioneze, iar ea se străduia să-l răsplătească cu o privire admirativă. Acesta, îl etichetă ea, e un bărbat care are nevoie să i se spună întruna ce grozav e - de aici istoria cu fetele.

- Exact asta îți trebuie ca să fii un bun detectiv. Logică şi un pic de psihologie. Dacă ai cunoştințe de logică, ştii cum funcționează lucrurile, iar dacă ai cunoştințe de psihologie, ştii cum funcționează oamenii.

El zâmbi, împreunându-şi mâinile pe burtă, de parcă se pregătea să-i țină o prelegere. În acelaşi timp o studie pe Mma Ramotswe din cap până-n picioare, iar ea îi simți privirea. Se uită la el, la mâinile lui împreunate şi la cravata lui elegantă.

- Deci, Mma, reveni el. Mi-ar plăcea să petrec mai mult timp discutând filozofie cu dumneavoastră. Dar în curând am o întâlnire şi aş dori să-mi spuneți de ce mă căutați. Să discutăm filozofie, oare?

Ea râse.

- Nu v-aş irosi timpul, Rra. Sunteți un bărbat inteligent, cu multe obligații. Eu nu sunt decât un detectiv particular. Eu...

Îl văzu cum se încordează. Mâinile i se desfăcură şi se mutară pe brațele fotoliului.

- Sunteți detectiv? întrebă el.

Vocea lui era mult mai rece acum. Ea făcu din nou un gest de autosubestimare.

- O, suntem o agenție mică. Agenția de detective nr. 1. Avem sediul pe Kgale Hill. Poate ați văzut-o întâmplător.

- Nu prea trec pe acolo, răspunse el. N-am auzit de dumneavoastră.

- Păi, nici nu m-am aşteptat să fi auzit de mine, Rra. Nu sunt o celebritate ca dumneavoastră.

Mâna lui dreaptă se îndreptă neliniştită spre nodul de la cravată.

- De ce vreți să vorbiți cu mine? întrebă el. V-a rugat cineva să stați de vorbă cu mine?

- Nu, răspunse ea, nu-i vorba de asta. Observă că răspunsul ei îl relaxează şi că-i revine aroganța.

- Atunci?

- Am venit să vă rog să-mi vorbiți despre ceva ce s-a întâmplat în urmă cu mulți ani. Cu zece ani în urmă.

Se holbă la ea. Atitudinea lui era precaută acum, iar ea simți în aer mirosul acela acru, inconfundabil, al unei persoane căreia îi este frică.

- Zece ani înseamnă o grămadă de timp. Oamenii uită.

- Aşa e, fu ea de acord. Uită. Cu toate acestea, sunt unele lucruri pe care nu le uiți cu uşurință. O mamă, de exemplu, nu-şi va uita fiul.

În timp ce vorbea ea, ținuta bărbatului se modifică din nou. Se ridică din scaun râzând.

- Aha, acum înțeleg. Americanca aia, cea care tot pune întrebări, v-a trimis să scormoniți din nou trecutul. N-o să renunțe niciodată? N-o să priceapă niciodată ce are de priceput?

- Ce să priceapă? întrebă Mma Ramotswe. El stătea acum la fereastră şi privea spre un grup de studenți de pe aleea din față.

- Să priceapă că nu e nimic de aflat, răspunse el. Că băiatul e mort. Trebuie să se fi aventurat în plin deşert, prin Kalahari, şi s-a pierdut. S-a dus la o plimbare şi nu s-a mai întors niciodată. Nu-i imposibil, ştiți asta. Un arbust spinos seamănă mult cu altul, ştiți cum e, şi pe-acolo nu sunt dealuri după care să te ghidezi. Te poți rătăci uşor. In special dacă eşti un alb scos din mediul înconjurător cu care eşti obişnuit. La ce vă aşteptați?

- Nu cred că s-a rătăcit şi a murit, replică Mma Ramotswe. Cred că i s-a întâmplat altceva.

Se întoarse cu fața spre ea.

- Ce anume? sări el. Ea dădu din umeri.

- Nu ştiu exact ce. Dar cum aş putea să ştiu? Eu nu am fost acolo.

Făcu o pauză înainte de-a adăuga cu răsuflarea tăiată:

- Dar dumneavoastră ați fost.

Ii auzi respirația sacadată în timp ce se întorcea la fotoliu. Jos, în curte, unul dintre

studenți strigă ceva, ceva în legătură cu o jachetă, iar ceilalți izbucniră în râs.

- Spuneți că am fost acolo. Ce vreți să insinuați?

Ea îi întoarse privirea sfredelitoare.

- Vreau să spun că la vremea respectivă locuiați acolo. Erați unul dintre oamenii care-l vedeau în fiecare zi. L-ați văzut şi în ziua morții. Trebuie să vă fi făcut o idee.

- Am spus atunci totul, şi poliției, şi americanilor care au venit şi ne-au pus tuturor întrebări. L-am văzut, o dată, de dimineață, şi apoi la ora prânzului. Le-am spus ce am mâncat la prânz. Le-am descris hainele cu care era îmbrăcat. Le-am spus tot.

In timp ce-l asculta, Mma Ramotswe îşi dădu seama. Tipul minte. Dacă i-ar fi spus adevărul, ar fi pus capăt întrevederii, dar acum ştia că intuiția ei inițială n-o înşelase. Tipul minte de îngheață apele. Se vede cu ochiul liber; într-adevăr, Mma Ramotswe nu înțelegea de ce alții nu-şi dau searria când li se toarnă minciuni. În ceea ce o priveşte,, minciuna lui era atât de evidentă, de parcă doctorul Ranta ar fi avut la gât o firmă de neon pe care scria că-i mincinos.

- Nu vă cred, Rra, îi spuse simplu. Mă mințiți.

El îşi întredeschise gura, apoi o închise. Apoi, împreunându-şi din nou mâinile peste burtă, se lăsă pe spate în fotoliu.

- Convorbirea noastră s-a încheiat, Mma, o anunță el. Regret că nu vă pot ajuta. Poate ar trebui să mergeți acasă şi să mai studiați

logica. Logica vă învaţă că atunci când o persoană zice că nu vă poate ajuta, nu veţi primi ajutor. Logic, nu?

Pe faţă îi înflori un zâmbet batjocoritor; era încântat că-i reuşise un calambur.

- Foarte bine, Rra, spuse Mma Ramotswe. Aţi putea să mă ajutaţi sau, mai curând, aţi putea s-o ajutaţi pe acea biată americancă. Este mamă. Aţi avut şi dumneavoastră o mamă. V-aş putea spune: Gândiţi-vă Ia suferinţa acelei mame, dar ştiu că unei persoane ca dumneavoastră nici că i-ar păsa. Nu vă pasă de femeia aia. Şi asta nu doar pentru că este o albă de departe; nu v-ar păsa nici dacă ar fi o femeie din satul natal, nu-i aşa?

El îi rânji în nas.

- V-am spus. Întrevederea noastră a luat sfârşit.

- Dar oamenii cărora nu le pasă de ceilalţi pot fi obligaţi să le pese.

Bărbatul fornăi.

- Într -un minut o să sun la administraţie să anunţ că există o delincventă în biroul meu. Aş putea spune că v-am surprins furând ceva. Aş putea face asta, ştiţi. De fapt, chiar cred că asta am să fac. Am avut necazuri cu mici găinari în ultimul timp şi vor trimite pe cineva destul de repede. O să vă fie greu să-i oferiţi o explicaţie, doamnă Logician.

- Eu n-aş face asta, Rra, replică ea. Vedeţi dumneavoastră, ştiu totul despre Angel.

El reacționa imediat. Trupul îi înțepeni şi în aer se simți din nou mirosul acela acru, de data asta ceva mai puternic.

- Da, continuă ea, ştiu totul despre Angel şi subiectele de examen. Am o declarație detaliată la mine la birou. Vă trag scaunul de sub fund într-o clipită. Ce v-ați face în Gaborone ca lector universitar şomer, Rra? O să vă întoarceți în satul natal să dați o mână de ajutor la creşterea vitelor?

Cuvintele ei, observă, căzură ca nişte lovituri de topor. Escrocherie, gândi ea. Şantaj. Aşa se simte şantajistul când are victima la picioare. Simte o putere supremă.

- Nu puteți face asta... O să neg totul... N-aveți nici o dovadă...

- Am toate dovezile de care este nevoie, i-o tăie ea. Pe Angel şi pe-o altă fată care este gata să mintă şi să afirme că i-ați dat răspunsurile la test. E supărată pe dumneavoastră şi o să mintă. Ce zice ea nu-i adevărat, dar vor fi două fete cu declarații asemănătoare. Noi, detectivii, numim chestia asta coroborare, Rra. Judecătorilor le plac coroborările. Le numesc dovezi similare. Colegii dumneavoastră de la Facultatea de Drept v-ar putea spune totul despre astfel de dovezi. Mergeți şi vorbiți cu ei. Vă vor explica cum stă treaba cu legea.

El îşi trecu limba printre dinți de parcă ar fi vrut să-şi umezească buzele. Ea remarcă gestul şi îi observă şi pata umedă de sudoare de la subraț; unul din şireturi îi era desfăcut,

constată ea, iar cravata avea o pată de cafea sau ceai.

- Nu-mi place să fac asta, Rra, spuse ea. Dar asta mi-e meseria. Uneori trebuie să fiu dură şi să fac lucruri care nu-mi fac plăcere. Iar ceea ce fac acum trebuie făcut, fiindcă undeva există o americancă îndurerată, care nu doreşte decât să-şi ia rămas-bun de la fiul ei. Ştiu că nu vă pasă de ea, dar mie îmi pasă şi cred că sentimentele ei sunt mai importante decât ale dumneavoastră. Aşa că vă propun un târg. Dumneavoastră îmi povestiți ce s-a întâmplat, iar eu vă promit - şi cuvântul meu are valoare, Rra - vă promit că nu veți mai auzi nimic despre Angel şi prietena ei. Ranta respira neregulat; gâfâieli scurte, ca ale unei persoane cu căile respiratorii atinse de o boală - ca şi cum s-ar fi chinuit să respire.

- Nu I-am ucis, exclamă el. Nu l-am ucis.

- Acum spuneți adevărul, zise Mma Ramotswe. Îmi dau seama. Dar trebuie să-mi povestiți ce s-a întâmplat şi unde se află cadavrul. Asta vreau să ştiu.

- O să mergeți la poliție şi o să le spuneți că am tăinuit informații? Dacă veți face asta, mai bine să am de suferit de pe urma celeilalte probleme, cu fata.

- Nu, n-am să merg la poliție. Ceea ce-mi veți spune va ajunge doar la urechile mamei, si-atâta tot.

El închise ochii.

- Nu pot să vorbesc aici. Veniți acasă la mine.

- Vin în seara aceasta.
- Nu, zise el. Mâine.
- Voi veni în seara asta, insistă ea. Femeia aceea a aşteptat zece ani. Nu trebuie să mai aştepte.
- Bine. Vă scriu adresa. Veniți în seara asta Ia ora nouă.
- o să vin la opt, replică Mma Ramotswe. Nu toate femeile fac ce le spuneți, să ştiți.

Plecă din biroul lui şi, în drum spre dubita albă, îşi ascultă propria respirație sacadată şi simți cum îi bate inima gata-gata să-i sară din piept. Habar n-avea cum de avusese curaj, dar curajul fusese acolo, ca apa de pe fundul unei cariere părăsite - nespus de adâncă.

Capitolul optsprezece – La service-ul Tlokweng Road Speedy Motors

In timp ce Mma Ramotswe se dedulcea cu plăcerile şantajului - pentru că despre asta era vorba, chiar dacă era pentru o cauză bună; iată o nouă problemă morală pe care va trebui s-o dezbată cu Mma Makutsi la timpul potrivit -, domnul J.L.B. Matekoni, înaltul comisar britanic în Botswana, îşi luă cei doi copii adoptivi la garaj, să petreacă după-amiaza acolo. Fetița, Motholeli, îl implorase să-i ia şi pe ei, ca să-l vadă la lucru, iar el, uimit, acceptase. Un service auto nu e un loc potrivit pentru copii, cu toate maşinăriile acelea complicate şi furtunurile cu aer comprimat, dar ar putea să-l pună pe unul din ucenici să-i supravegheze în timp ce lucrează. În plus, ar putea fi o idee bună să-l familiarizeze pe băiat cu garajul de-acum, pentru a-i trezi gustul pentru meserie de timpuriu. Cunoştințele despre maşini şi motoare trebuie insuflate de la o vârstă fragedă; nu se pot fura din mers mai târziu. Evident, te poți face mecanic la orice vârstă, dar nu toată lumea înțelege motoarele. Acesta e un lucru care trebuie dobândit prin osmoză, fără grabă, de-a lungul anilor.

Parcă maşina în fața uşii biroului, astfel încât Motholeli să coboare cu scaunul cu rotile la

umbră. Băiatul țâşni imediat să cerceteze un robinet de la capătul clădirii şi trebui să fie chemat înapoi. - Locul acesta este periculos, îl preveni domnul J.L.B. Matekoni. Să stai pe lângă unul din băieții de acolo.

II chemă pe cel mai tânăr din ucenici, cel care avea obiceiul să-l bată pe umăr tot timpul cu degetul lui unsuros şi-i murdărea salopetele curate.

- Intrerupe-te din lucru, îi ordonă. Supraveghează-i pe copii în timp ce lucrez. Ai grijă să nu pățească- ceva.

Ucenicul păru încântat de noua sa atribuție şi le zâmbi călduros copiilor. Ăsta-i tare leneş, cugetă domnul J.L.B. Matekoni. Ar face treabă mai bună ca dădacă decât ca mecanic.

Aveau multă treabă. Venise microbuzul unei echipe de fotbal pentru revizia generală, iar treaba cerea multă atenție. Motorul fusese tensionat de suprasolicitările continue la care fusese supus, dar asta era situația oricărui microbuz din țară. Erau întotdeauna suprasolicitate, fiindcă proprietarii încercau să înghesuie în ele orice plătitor de bilet. Acesta, care avea nevoie de nişte garnituri noi, scotea un fum negru aşa de înecăcios încât jucătorii ajunseseră să se plângă de probleme de respirație.

Motorul fusese demontat, iar cureaua de transmisie îndepărtată. Cu ajutorul celuilalt ucenic, domnul J.L.B. Matekoni ataşă un scripete la butucul motorului şi începu să-l

scoată din vehicul. Motholeli, care privea concentrată operațiunea din scaunul cu rotile, îi arătă ceva fratelui ei. Acesta aruncă o privire scurtă în direcția motorului, apoi se uită din nou în altă parte. Desena ceva într-o pată de ulei de la picioarele sale.

Domnul J.L.B. Matekoni scoase la lumină pistoanele şi cilindrii. Apoi, făcu o pauză şi se uită la copii.

- Ce urmează acum, Rra? se interesă fetița. O să înlocuiți garniturile de acolo? Ce funcție au? Sunt importante?

Domnul J.L.B. Matekoni se uită la băiat.

- Vezi, Puso? Vezi ce fac? Băiatul zâmbi şovăielnic.

- Desenează ceva în pata de ulei, spuse ucenicul. Desenează o casă.

- Pot să vin mai aproape, Rra? întrebă fetița. N-o să stau în drum.

Domnul J.L.B. Matekoni încuviință din cap şi, după ce fetița se apropie în scaunul cu rotile, îi arătă unde era problema.

- Vrei să ții asta? o rugă el. Aşa. Luă cheia franceză şi o ținu ferm.

- Bravo, o lăudă el. Acum răsuceşti asta aici. Vezi? Nu prea mult. Aşa e bine.

Luă cheia franceză de la fată şi o puse în cutia de scule. Apoi se întoarse şi se uită la ea. Se aplecase înainte, cu ochii strălucitori de curiozitate. Cunoştea genul acela de privire; era expresia cuiva căruia îi plac motoarele. Nu poate fi simulată ; de exemplu, ucenicul cel

tânăr nu o avea şi acesta-i motivul pentru care n-o să fie niciodată decât un mecanic mediocru. Dar fetița aceasta, acest copil ciudat şi serios, care intrase în viața lui, avea stofă de mecanic. Avea har. Nu mai văzuse aşa ceva la o fată, dar ea era dăruită cu acest har. Şi de ce n-ar fi? Mma Ramotswe îl învățase că nu există nici un motiv pentru care femeile n-ar putea face tot ce-şi pun în minte. Fără nici o îndoială, avea dreptate. Se presupune că detectivii particulari nu pot fi decât bărbați, dar uite ce bine s-a descurcat Mma Ramotswe. A fost capabilă să-şi folosească puterea de observație şi intuiția feminină ca să afle lucruri care îi puteau scăpa unui bărbat. Aşa că, dacă o fată poate aspira să devină detectiv, de ce să nu aspire la o meserie în lumea dominată de bărbați a motoarelor şi .-automobilelor?

Motholeli îşi ridică privirea şi se uită în ochii lui respectuoasă., - Nu sunteți supărat pe mie, Rra? întrebă ea. Sper că nu vă stau în drum.

Făcu un pas înainta şi o atinse cu blândețe pe braț.

- Bineînțeles că nu sunt supărat, o linişti el. Sunt mândru. Sunt mândru că acum am o fetiță care va ajunge un mecanic formidabil. Asta-ți doreşti. Am dreptate?

Modestă, dădu din cap a încuviințare.

- Mi-au plăcut dintotdeauna motoarele, îi mărturisi. Mă uitam cu drag la ele. Mi-ar fi plăcut să lucrez cu şurubelnițe şi chei franceze, dar n-am avut ocazia.

- Ei bine, îi promise domnul J.L.B. Matekoni, asta o să se schimbe. O să te iau cu mine în dimineţile de sâmbătă, să dai o mână de ajutor. Ţi-ar plăcea? Am putea aranja un banc de lucru special pentru tine - unul mai scund - de înălţimea scaunului cu rotile.

- Sunteţi foarte amabil, Rra.

Restul zilei rămase alături de el, urmărind îndeaproape fiecare procedură, punând din când în când întrebări, dar având grijă să nu-l deranjeze. El meşteri şi făcu reglaje până când motorul microbuzului fu, în cele din urmă, aşezat la locul lui şi, când fu testat, nu mai scoase fumul negru, înecăcios.

- Vezi, exclamă domnul J.L.B. Matekoni mândru, arătând spre gazul de eşapament alb. Benzina nu arde aşa dacă este ţinută în compartimentul potrivit. Garnituri etanşe, manşoane noi de pistoane, totul e cum trebuie să fie.

Motholeli bătu din palme.

- Microbuzul ăsta e fericit acum! exclamă ea.

Domnul J.L.B. Matekoni zâmbi.

- Da, fu el de acord. E mai fericit.

Acum era convins, fără cea mai mică îndoială, că are talent. Doar cei care înţeleg maşinile pot remarca fericirea unui motor; asta e o chestie subtilă, pe care cei neînzestraţi cu acest har nu o percep. Fata o are, iar ucenicul cel tânăr, nu. El mai curând i-ar da un picior unui motor decât să-i vorbească; şi îl văzuse de nenumărate ori forţând metalul. Nu-i bine să

forțezi metalul, îl sfătuise domnul J.L.B. Matekoni de fiecare dată. Dacă te impui cu forța, metalul ripostează. Ține minte măcar asta, dacă nu reții nimic altceva din tot ce te-am învățat. Totuşi, ucenicul continua să demonteze hoiturile învârtind şuruburile în sens invers şi îndoia flanşele dacă nu se aliniau ca lumea. Nici o maşinărie n-ar trebui tratată în felul acesta.

Fetița, însă, era altfel. Înțelegea sensibilitatea unui motor şi, într-o bună zi, fără urmă de îndoială, va ajunge un mecanic pe cinste.

Se uită la ea cu mândrie în timp ce-şi ştergea mâinile de o bucată de pânză de bumbac. Viitorul garajului Tlokweng Road Speedy Motors părea asigurat.

Capitolul nouăsprezece - Ce s-a întâmplat?

Lui Mma Ramotswe îi era frică. Îi mai fusese frică de două-trei ori de când era singura doamnă detectiv particular din Botswana (un titlu pe care încă îl merita; Mma Makutsi, trebuie subliniat acest lucru, nu era decât detectiv-adjunct). Se mai simțise în felul acesta atunci când se dusese în vizită la Charlie Gotso, omul de afaceri putred de bogat care încă mai apela la vraci şi, într-adevăr, la întâlnirea aceea se întrebase dacă nu cumva meseria ei o va pune vreodată în fața pericolului adevărat. Acum, la gândul vizitei pe care o avea de făcut acasă la doctorul Ranta, simți cum i se face stomacul ghem. Firește, n-avea nici un motiv să simtă aşa ceva. Nu era decât o casă oarecare de pe o stradă obişnuită de lângă şcoala Maru-a-Pula. Vor exista şi niscai vecini, se vor auzi glasuri, câinii vor lătra în noapte; vor fi farurile automobilelor. Nu credea că doctorul Ranta ar putea reprezenta un pericol pentru siguranța ei. Era un seducător de succes, probabil, un manipulator, un oportunist, dar nu un criminal.

Pe de altă parte, şi oamenii obişnuiți pot fi criminali. Şi dacă aşa ți-e scris să mori, este foarte posibil ca agresorul să facă parte din

cercul cunoştinţelor tale şi să-l fi întâlnit în cele mai obişnuite împrejurări. Nu demult îşi făcuse un abonament la Revista de Criminologie (o greşeală costisitoare, fiindcă nu conţinea nimic care să-i fie de folos) dar, printre tabelele fără noimă şi articolele greu de priceput, dăduse peste nişte date statistice captivante: majoritatea covârşitoare a victimelor cunosc persoana care le ucide. Nu sunt ucise de străini, ci de prieteni, familie, colegi de serviciu. Mamele îşi ucid copiii, soţii îşi ucid nevestele, soţiile îşi ucid bărbaţii. Angajaţii îşi ucid patronii. Pericolul te pândeşte de unde te aştepţi mai puţin. Oare o fi adevărat? Nu în Johannesburg, reflectă ea. Acolo oamenii sunt victimele tsostis-ilor care colindă străzile noaptea, hoţilor de maştjai care sunt întotdeauna gata să-şi folosească armele şi ale atacurilor violente întâmplătoare săvârşite de tineri pentru care o viaţă de om nu înseamnă nimic. Dar probabil că Johannesburg-ul este o excepţie; probabil că, în împrejurări normale, crimele se petrec într-un ambient familiar - în timpul unei discuţii paşnice dintr-o casă modestă, în timp ce oamenii obişnuiţi îşi văd de treburile lor la o aruncătură de băţ.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi dădu seama că ceva nu-i în regulă. Venise să ia masa împreună, să-i povestească despre vizita pe care o făcuse ceva mai devreme la închisoare, la menajera lui, şi remarcă imediat că ea este

cu gândul în altă parte. La început nu zise nimic; îi povesti, mai întâi, despre menajeră, sperând că asta-i va distrage atenția de la chestiunile care o preocupau.

- Am aranjat ca un avocat să stea de vorbă cu ea, îi spuse. Este un tip în oraş care se ocupă de astfel de cazuri. Am aranjat ca tipul să meargă s-o vadă în celulă şi să o apere în instanță.

Mma Ramotswe puse o porție zdravănă de fasole în farfuria domnului J.L.B. Matekoni.

- A dat vreo explicație? se interesă ea. N-o văd bine. Neroadă muiere.

Domnul J.L.B. Matekoni se încruntă.

- Când am ajuns era în plină criză de isterie. A început să urle la gardieni. A fost foarte neplăcut pentru mine. Ei îmi spuneau: „Vă rog, spuneți-i soției dumneavoastră să se controleze şi să-şi țină gura aia spurcată". A trebuit să le explic de două ori că nu-i nevasta mea.

- Dar de ce striga? întrebă Mma Ramotswe. Sper că-şi dă seama că n-are cum să iasă de acolo dacă țipă.

- Cred că ştie atâta lucru, răspunse domnul J.L.B. Matekoni. Țipa ca din gură de şarpe fiindcă era teribil de supărată. Zicea că altcineva ar fi trebuit să fie acolo, nu ea. A pronunțat numele tău, habar n-am de ce.

Mma Ramotswe puse fasole şi în farfuria ei.

- Al meu? Ce legătură am eu cu treaba asta?

- Am întrebat-o, continuă domnul J.L.B. Matekoni, dar nu mi-a răspuns, ci doar a clătinat din cap.

- Şi cu arma care-i treaba? A dat vreo expli-B cație?

- Zicea că arma nu-i a ei, ci a unui prieten care urma să vină s-o ridice. Apoi a afirmat că habar n-avea ce era în pachet. Credea că e carne. Mă rog, aşa susține ea.

Mma Ramotswe clătină din cap.

- N-or să creadă una ca asta. Dacă ar crede aşa ceva, cum ar mai putea condamna vreodată pe cineva pentru port ilegal de armă?

- Aşa mi-a zis şi avocatul la telefon, replică domnul J.L.B. Matekoni. Mi-a spus că-i foarte dificil să faci scăpat pe cineva acuzat de port ilegal de armă. Judecătorii, pur şi simplu, nu-i cred dacă afirmă că n-au ştiut că au o armă asupra lor. Presupun din start că-i vorba de-o minciună şi-i trimit la închisoare pentru cel puțin un an. Dacă au condamnări anterioare, şi de obicei au, primesc mai mulți ani.

Mma Ramotswe duse cana la buze. Îi plăcea să bea ceai la masă si avea o cană specială în acest scop. Se gândi ce-ar fi să încerce să-i cumpere şi domnului J.L.B. Matekoni o cană asemănătoare, deşi ar putea fi dificil, deoarece cana ei era de proveniență engleză şi era cu totul specială.

Domnul J.L.B. Matekoni se uită pieziş la Mma Ramotswe. Se vedea cât de colo că o frământă ceva. Într-o căsnicie, considera el, e important

să nu ascunzi nimic de soț, şi nu vedea de ce nu ar aplica regula asta de pe acum. În plus, îşi aminti el, tocmai îi tăinuise prezența celor doi copii adoptivi, ceea ce nu era tocmai un fleac, dar asta era deja de domeniul trecutului şi puteau aplica de-acum noua regulă.

- Mma Ramotswe, se încumetă el, nu eşti în apele tale în seara asta. E cumva din vina mea?

Ea puse cana de ceai pe masă şi se uită la ceas.

- N-are nimic de-a face cu tine, îl linişti ea. Trebuie să merg să stau de vorbă cu o persoană în seara asta. E în legătură cu fiul doamnei Curtin. Iar persoana pe care trebuie s-o întâlnesc mă îngrijorează.

Îi relată temerile ei. Îi povesti că, deşi ştia că-i puțin probabil ca un economist de la Universitatea din Botswana să se dedea la violență, e, totuşi, convinsă de firea lui diabolică, iar asta o face să nu se simtă în apele ei.

- Există un cuvânt pentru astfel de persoane, îi explică ea. Am citit despre ele. Se numeşte psihopat, un om lipsit de morală.

El o ascultă în tăcere, încrețindu-şi fruntea de nelinişte. Apoi, când ea termină de vorbit, spuse:

- Să nu te duci. Nu vreau ca viitoarea mea soție să înfrunte pericolul cu ochii închişi.

Ea se uită la el.

- Sunt fericită că soarta mea te-ngrijorează, spuse ea. Dar am menirea mea, aceea de

detectiv particular. Dacă eram slabă de înger, mai bine mă apucam de altceva.

Domnul J.L.B. Matekoni se întrista.

- Nu-l cunoşti pe bărbatul ăsta. Nu poţi să te duci aşa, pur şi simplu, în casa lui. Dacă insişti, vin şi eu. O să aştept afară. N-o să ştie că sunt acolo.

Mma Ramotswe căzu pe gânduri. Nu voia să-l necăjească pe domnul J.L.B. Matekoni, iar dacă prezența lui afară o să-i domolească nelinişştea, nu vedea de ce n-ar veni cu ea.

- Foarte bine, aprobă ea. Mă aşteptți afară. Mergem cu dubita mea. O să stai în ea cât vorbesc eu cu el.

- Şi dacă se întâmplă ceva, adăugă el, strigi. Voi fi pe fază.

Îşi terminară amândoi cina într-o stare de spirit mult mai relaxată. Motholeli îi citea fratelui ei în dormitor. Copiii mâncaseră mai devreme. De îndată ce terminară cina, în timp ce domnul J.L.B. Matekoni ducea farfuriile în bucătărie, Mma Ramotswe se duse în camera copiilor şi o găsi pe fetiță pe jumătate adormită, cu cartea pe genunchi. Puso era încă treaz, dar somnoros, cu un braț pe piept, iar cu celălalt atârnându-i peste marginea patului. Îi mută brațul înapoi pe pat, iar el îi zâmbi somnoros.

- Trebuit să te duci şi tu la culcare, îi spuse fetiței. Domnul J.L.B. Matekoni mi-a povestit că azi ai fost foarte ocupată cu reparatul motoarelor.

O conduse pe Motholeli în camera ei şi o ajută să ajungă din scaunul cu rotile în pat. Îi plăcea să fie independentă, aşa că o lăsă să se dezbrace singură şi să-şi pună noua cămaşă de noapte pe care i-o cumpărase domnul J.L.B. Matekoni. N-avea culoarea potrivită, observă Mma Ramotswe, dar fusese aleasă de un bărbat, aşa că ce pretenţii poţi să ai?

- Te simţi bine aici, Motholeli? o întrebă ea.

- Sunt foarte fericită, răspunse fetiţa, fiecare zi din viaţa mea e mai frumoasă decât cea dinainte.

Mma Ramotswe o înveli şi o sărută pe obraz. Apoi stinse lumina şi ieşi din cameră. Fiecare zi e mai fericită decât cea dinainte. Mma Ramotswe se întreba dacă lumea pe care fetiţa aceasta şi fratele ei o vor moşteni va fi mai bună decât lumea în care crescuse ea şi domnul J.L.B. Matekoni. Avuseseră o copilărie fericită, reflectă ea, fiindcă văzuseră Africa obţinând independenţa şi făcând primii paşi în lume. Dar prin ce adolescenţă frământată trecuse continentul african, cu dictatori înfumuraţi şi birocraţia lor coruptă. Şi, în tot acest timp, africanii nu încercau decât să ducă o viaţă decentă în mijlocul harababurii şi dezamăgirii generale. Oare persoanele care iau decizii în lumea aceasta, oamenii puternici de la Washington şi Londra, au habar că există oameni ca Motholeli şi Puso? Le pasă de ei? Era sigură că le-ar păsa dacă ar şti de existenţa lor. Uneori se gândea că persoanele

de peste mări şi ţări n-au loc în inima lor pentru Africa, deoarece nimeni nu le spusese vreodată că africanii sunt aidoma lor. Pur şi simplu nu ştiau despre existenţa unor oameni cum fusese tăticul ei, Obed Ramotswe, care stătea mândru în fotografia din sufrageria ei, îmbrăcat în costumul lui elegant. N-ai avut nici un nepot, se adresă fotografiei, dar acum ai. Doi! Chiar în această casă.

Fotografia nu-i răspunse. I-ar fi plăcut să-i întâlnească pe copii, reflectă ea. Ar fi fost un bunic bun, care i-ar fi crescut în spiritul vechii morale botswaneze şi i-ar fi învăţat ce înseamnă să duci o viaţă onorabilă. Acum asta va fi sarcina ei, a ei şi a domnului J.L.B. Matekoni. Într-o zi o să meargă la orfelinat şi o să-i mulţumească lui Mma Silvia Potokwane că le-a dat copiii. O să-i mulţumească şi pentru tot ceea ce face pentru ceilalţi orfani, fiindcă, presupunea ea, nimeni nu-i mulţumise vreodată. O fi Mma Potokwane autoritară, dar e directoare de orfelinat şi e de datoria ei să aibă mână de fier, aşa cum datoria detectivilor este să fie iscoditori, iar a mecanicilor... Oare mecanicii cum ar trebui să fie? Unsuroşi? Nu, nu acesta este cuvântul. Va trebui să se mai gândească.

- Voi fi pe fază, o asigură domnul J.L.B. Matekoni coborând glasul deşi nu era nevoie. Ţine minte că sunt aici, în faţa casei. Dacă strigi, te aud.

Se uitară la casă, o clădire banală în lumina slabă a felinarelor, cu acoperişul obişnuit, de ţiglă roşie, şi cu o grădină neîngrijită.

- Se vede cât de colo că n-are grădinar, remarcă Mma Ramotswe. Uite ce neorânduială.

Să n-ai grădinar se cheamă de-acum lipsă de bun-simţ, dacă ai o slujbă de intelectual bine plătită, cum are doctorul Ranta. E o datorie socială să angajezi nişte servitori, care se găsesc pe toate drumurile, disperaţi să câştige şi ei o bucată de pâine. Salariile sunt mici - inacceptabil de mici, considera Mma Ramotswe - dar cel puţin sistemul creează locuri de muncă. Dacă fiecare persoană angajată ar avea o menajeră, aceasta ar avea ce să pună pe masa copiilor ei. Dacă fiecare şi-ar face singur treburile gospodăreşti sau şi-ar îngriji grădina, ce s-ar mai alege de menajere şi grădinari?

Prin simplul fapt că-şi lăsase grădina în paragină, doctorul Ranta se dovedise a fi egoist, ceea ce n-o surprindea deloc pe Mma Ramotswe.

- Prea egoist, remarcă domnul J.L.B. Matekoni.

- Exact la asta mă gândeam şi eu, replică Mma Ramotswe.

Deschise uşa dubitei şi coborî. Dubita era un pic prea micuţă pentru o doamnă ca ea, de o corpolenţă tradiţională, dar se ataşase de ea şi se gândea cu groază la ziua în care domnul J.L.B. Matekoni nu va mai putea s-o repare. Nici o dubită modernă, cu toate dotările şi

sofisticarea ei de ultimă oră, nu va putea să ia locul dubitei ei albe. De când o achiziționase în urmă cu unsprezece ani, o transportase credincioasă în fiecare călătorie, rezistând la canicula din octombrie sau la nisipul fin care, în anumite perioade ale anului, era adus de vânt din Kalahari şi acoperea totul cu un strat maroniu-roşcat. Praful e inamicul K motoarelor, îi explicase domnul J.L.B. Matekoni în mai multe rânduri, dar şi prietenul mecanicului flămând.

Domnul J.L.B. Matekoni o privi pe Mma Ramotswe cum se apropie de uşa din față şi începe să ciocănească. Doctorul Ranta trebuie s-o fi aşteptat, pentru că îi dădu drumul înăuntru repede, iar uşa se închise în urma ei.

- Singurică, Mma? o întrebă doctorul Ranta. Nu intră şi prietenul dumneavoastră de afară?

- Nu, răspunse ea. O să mă aştepte afară. Doctorul Ranta izbucni în râs.

- Paza? Să vă simțiți în siguranță? Nu-i răspunse la întrebare.

- Aveți o casă drăguță, spuse ea. Sunteți norocos.

El îi făcu semn să-l urmeze în sufragerie, apoi îi arătă un scaun şi se aşeză şi el.

- Nu vreau să-mi irosesc timpul stând la palavre cu dumneavoastră, replică el. Stăm de vorbă doar fiindcă m-ați amenințat şi am nişte necazuri cu femei mincinoase. Ăsta-i singurul motiv pentru care am fost de acord să ne-ntâlnim.

Are amorul propriu şifonat, remarcă ea. Fusese pus la colț, şi încă de o femeie, umilire usturătoare pentru un fustangiu. N-are nici un sens să mai lungească discuția, raționa ea, aşa că intră direct în subiect.

- Cum a murit Michael Curtin? întrebă ea. Stătea pe scaun, vizavi de ea, bosumflat.

- Lucram acolo, începu el, părând să ignore întrebarea şi. Eram economist rural, iar ei primiseră o sponsorizare de la Fundația Ford ca să angajeze pe cineva să facă studii de economie aplicate la aceste mici investiții agricole. Asta trebuia să fac eu. Am ştiut, totuşi, că-i vorba de muncă în zadar. Chiar de la început. Oamenii aceia erau nişte idealişti. Credeau că pot schimba nişte lucruri care dăinuiau de veacuri. Am ştiut că n-or să reuşească.

- Dar banii i-ați luat, spuse Mma Kamotswe. Se uită la ea sfidător.

- Era o slujbă. Eu sunt economist de profesie. Studiez lucrurile care merg şi cele care nu merg. Poate nu m-am făcut bine înțeles.

- Ba v-ați făcut, replică Mma Ramotswe.

- Ei bine, continuă el, noi - conducerea, ca să zic aşa - locuiam într-o casă mare. Şeful era un neamț, un individ din Namibia, Burkhardt Fischer. Era cu nevastă-sa, Marcia, şi mai erau o sud-afri-cană. Caria Smit, băiatul american şi cu mine. Ne înțelegeam foarte bine, doar că Burkhardt nu mă plăcea. A încercat să se debaraseze de mine la scurt timp după ce am

sosit, dar aveam contract cu fundația, iar cei de-acolo au refuzat să-l rezilieze. Le-a turnat minciuni despre mine, dar nu l-au crezut.

Americanul era foarte politicos. Vorbea binişor setswana, iar oamenii îl plăceau. Sud-africana a prins drag de el şi s-au mutat în aceeaşi cameră. Ii făcea totul - îi gătea, îi spăla hainele şi făcea mare caz de el. Apoi a început să se arate interesată de mine. N-am încurajat-o, dar a avut o aventură cu mine în timp ce încă era cu băiatul ăla. Mi-a zis că o să-i povestească despre noi, dar că nu vrea să-i rănească sentimentele, aşa că ne vedeam în secret, ceea ce era destul de greu acolo, dar ne-am descurcat.

Burkhardt a bănuit cam ce se întâmplă şi m-a chemat în biroul lui să mă amenințe că-i va spune americanului totul dacă nu încetez să mă mai întâlnesc cu Caria. I-am replicat că nu-i treaba lui şi asta l-a enervat. Mi-a zis că o să scrie la fundație din nou, să-i anunțe că dezbin munca în colectiv. Aşa că i-am promis că n-o să mă mai văd cu fata.

N-am făcut asta, însă. De ce-aş fi făcut-o? Ne întâlneam serile. Ea zicea că-i plac plimbările nocturne prin savană; lui nu-i plăceau, aşa că rămânea acasă. O prevenise să nu se aventureze prea departe şi să fie atentă la animalele sălbatice şi la şerpi.

Aveam cuibuşorul nostru de nebunii unde mergeam să fim singuri, o colibă situată dincolo de terenul cultivat. O foloseam ca

depozit de furtunuri, sfori, chestii de-astea. Era însă şi un loc foarte bun pentru întâlnirile amanților.

În noaptea aceea eram în colibă împreună. Era lună plină şi era destul de multă lumină afară. Dintr-odată mi-am dat seama că lângă colibă-i cineva şi m-am sculat. M-am strecurat spre uşă şi am deschis-o încetişor. Afară era americanul. Nu purta decât o pereche de pantaloni scurți şi pantofii lui veldschoen[12]. Era o noapte fierbinte.

M-a întrebat: „Ce faci aici? " Eu nu i-am răspuns nimic şi, dintr-odată, m-a împins şi s-a uitat înăuntru. A văzut-o pe Caria acolo şi, evident, a înțeles totill.

La început n-a comentat nimic. Doar s-a uitat la ea, iar apoi la mine. Pe urmă a luat-o la fugă, dar nu spre casa, ci în direcția opusă, spre savană.

Caria mi-a strigat să mă duc după el, aşa că m-am dus. Alerga repede, dar l-am prins din urmă şi l-am apucat de umăr. M-a îmbrâncit şi a fugit din nou. L-am urmat, trecând chiar şi printre arbuştii țepoşi care mă zgâriau pe mâini şi pe picioare. Puteam să mă trezesc foarte uşor cu un țep din ăla în ochi, dar am avut noroc. Era foarte periculos.

L-am prins din nou, de data asta nu s-a mai zbătut atât de tare. L-am imobilizat cu brațele,

[12] Pantofi din piele netăbăcită, dintr-o bucată, fără talpă interioară.

să-l calmez, ca să ne putem întoarce la casă, dar s-a smuls din strânsoare şi s-a împiedicat.

Eram la marginea unui şanț abrupt, o donga, care traversa savana pe acolo. Era adânc de vreo doi metri, iar el s-a împiedicat şi a căzut în şanț. M-am uitat şi l-am văzut zăcând întins pe jos. Era țeapăn şi nu scotea un sunet.

Am coborât să văd ce-i cu el. Stătea nemişcat şi când am încercat să mă uit la capul lui, să văd dacă s-a rănit, mi-am dat seama că-şi rupsese gâtul în cădere şi că nu mai respira.

Am fugit la Caria şi i-am povestit ce s-a întâmplat. S-a întors cu mine la donga şi ne-am uitat din nou la el. Nu încăpea urmă de îndoială, era mort, iar ea a început să țipe.

Când s-a oprit, ne-am aşezat acolo, în şanț, şi ne-am întrebat ce-i de făcut. Ne-am gândit că nu ne-ar fi crezut nimeni c-a alunecat din greşeală dacă ne întorceam şi anunțam ce s-a întâmplat. Mi-am închipuit că oamenii vor zice că ne-am luat la bătaie pentru că descoperise că mă întâlneam cu prietena lui. Şi, mai ales, eram sigur că Burkhardt ar spune lucruri rele despre mine, dacă ar sta de vorbă cu poliția, şi ar zice că probabil eu l-am omorât. Situația mea n-ar fi fost prea roz. Aşa că ne-am hotărât să îngropăm cadavrul şi să susținem că habar n-avem ce-i cu el. Ştiam că în apropiere erau muşuroaie; în partea aia savana e plină de ele şi ştiam că-i un loc tocmai bun să te debarasezi de un cadavru. Am găsit foarte uşor un muşuroi şi am avut noroc. Un furnicar

făcuse o gaură destul de mare într-o parte a muşuroiului şi am reuşit s-o măresc puțin, iar apoi să bag trupul înăuntru. Apoi am îndesat înăuntru pietre şi pământ şi am măturat în jurul movilitei cu o ramură de arbust țepos. Cred că am reuşit să acopăr toate urmele deoarece căutătorul de urme pe care l-au adus n-a găsit nimic. In plus a doua zi a plouat, iar asta a contribuit la ştergerea urmelor.

Poliția ne-a tot pus întrebări în zilele următoare, apoi au venit şi alții să ne ia la întrebări. Le-am zis că nu-l văzusem în seara aceea, iar Caria a afirmat acelaşi lucru. Era şocată şi nu vorbea prea mult. N-a vrut să mă mai privească-n ochi şi plângea mai tot timpul.

Apoi ea a plecat. A stat un pic de vorbă cu mine înainte să plece şi mi-a spus că-i pare rău că s-a încurcat cu mine. Mi-a mai spus că e gravidă, dar bă bebeluşul era al lui, nu al meu, fiindcă trebuie să fi fost deja însărcinată când a început relația cu mine.

A plecat, iar, după o lună, am plecat şi eu. Mi se oferise o bursă la Universitatea Duke. Ea a plecat din țară. Nu voia să se întoarcă în Africa de Sud, care nu-i era pe plac. Am auzit că s-a mutat în Zimbabwe, la Bulawayo, şi că este managerul unui hotel de acolo.

Se opri şi se uită la Mma Ramotswe.

- Ăsta-i adevărul, Mma, zise Ranta. Nu l-am ucis. V-am spus adevărul.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare.

- Ştiu, îl linişti ea, îmi dau seama că nu mințiți. Făcu o pauză.

- N-o să spun nimic poliției. V-am promis asta şi nu-mi calc cuvântul. O să-i spun, însă, mamei ce s-a întâmplat, cu condiția să-mi promită că nu se duce la poliție. Cred că o să-şi dea acordul. Nu văd motivul pentru care polițiştii ar redeschide cazul.

Doctorului Ranta i se luase o piatră de pe inimă, se vedea clar. Expresia ostilă i se ştersese de pe chip şi încerca să-i smulgă un soi de asigurare.

- Şi fetele acelea, întrebă el, n-o să mai am necazuri cu ele?

Mma Ramotswe scutură din cap.

- Nici o grijă. N-or să vă facă necazuri.

- Şi declarația? insistă el. A celeilalte fete. O veți distruge?

Mma Ramotswe se ridică în picioare şi se îndreptă spre uşă.

- Declarația aceea?

- Da, declarația fetei care mințea în legătură cu mine.

Mma Ramotswe deschise uşa din față şi se uită afară. Domnul J.L.B. Matekoni stătea în maşină şi ridică privirea când văzu uşa deschizându-se.

Păşi pe alee.

- Ei bine, domnule doctor Ranta, spuse ea liniştită, cred că sunteți un bărbat care a mințit multă lume, în special, zic eu, femei. Acum vi s-a întâmplat ceea ce nu cred că vi s-a

mai întâmplat vreodată. Ați fost mințit de-o femeie şi ați muşcat momeala. N-o să vă placă asta, dar aşa o să învățați şi dumneavoastră ce înseamnă să fii manipulat. N-a existat nici o fată.

Străbătu aleea şi ieşi pe poartă. El rămase în prag, urmărind-o cu privirea, dar ea ştia că n-ar îndrăzni să-i facă nimic. Când o să-i treacă mânia, care cu siguranță îl încearcă acum, o să-şi dea seama că l-a lăsat să scape uşor şi, dacă are vreo urmă de conştiință, ar putea să-i fie recunoscător pentru că n-a mai dezgropat în public cele întâmplate în urmă cu zece ani. Dar avea şi ea îndoieli în privința conştiinței lui şi reflectă că s-ar putea să nu-i fie câtuşi de puțin recunoscător.

Cât despre propria-i conştiință: îl mințise şi recursese la şantaj. Făcuse asta doar pentru a obține o informație pe care n-ar fi putut-o căpăta pe altă cale. Şi, din nou, se punea problema spinoasă a scopurilor şi a mijloacelor. Oare-i corect să faci un lucru rău pentru a obține un rezultat bun? Da, ar trebui să fie. Existau războaie care nu erau decât războaie. Africa fusese obligată să lupte pentru a se elibera şi nimeni nu credea că-i rău să recurgi" la forță pentru a-ți obține independența. Yiața este grea şi uneori nu ai de ales. II atacase pe doctortil Ranta cu propriile lui arme şi câştigase, la fel cum într-un alt caz folosise înşelăciunea pentru a-l învinge pe acel vraci

neome-nos. E un lucru regretabil, dar necesar, într-o lume care-i departe de-a fi perfectă.

Capitolul douăzeci - Bulawayo

Cu noaptea în cap, pe când oraşul era încă adormit şi cerul încă întunecat, porni cu dubita albă spre Francistown Road. Chiar înainte de-a ajunge la intersecția cu drumul spre Mochudi, unde şoseaua coboară spre izvoarele lui Limpopo, soarele începu să se ridice deasupra câmpiilor şi, timp de câteva minute, întreaga lume fu învăluită într-o lumină galben-aurie, coroanele copacilor, iarba uscată de pe marginea drumului, până şi praful. Soarele, o minge roşie, mare, părea că atârnă la linia orizontului, apoi se eliberă şi pluti deasupra Africii; ziua reveni la culorile ei fireşti, iar Mma Ramotswe văzu în depărtare acoperişurile familiare ale copilăriei ei, măgarii de pe marginea drumului şi, ici-colo, printre copaci, câte o casă.

Era un ținut secetos, dar acum, la începutul anotimpului ploios, începea să se schimbe. Ploile timpurii fuseseră mană cerească. La nord şi la est se îngrămădiseră nori vineții şi ploaia căzuse în torente albe, ca o cascadă, acoperind pământul. Solul, uscat de lunile de secetă, înghițise cu sete bălțile sclipitoare pe care le formase potopul şi, în câteva ore, o nuanță verzuie se aşternuse peste maro. Smocuri de iarbă, floricele galbene, tulpini agățătoare se ițiră prin pământul acum afânat şi transformară totul într-un verde luxuriant.

Bălțile secate, depresiunile pârjolite fură, dintr-odată, inundate cu apă maronie ca mâlul, iar apa curgea din nou în albiile râurilor, până mai ieri fâşii uscate de nisip. Anotimpul ploios era miracolul anual care îngăduia vieții să existe în aceste ținuturi secetoase - un miracol în care erai obligat să crezi, altfel riscai să nu mai plouă niciodată, iar vitele să moară, aşa cum se mai întâmplase în trecut.

Îi plăcea drumul spre Francistown, deşi azi mergea maî departe, cale de trei ore spre nord, dincolo de graniță, în Zimbabwe. Domnul J.L.B. Matekoni întâmpinase cu reținere vestea plecării ei şi încercase s-o facă să se răzgândească, dar ea stăruise să pornească la drum. Preluase acest caz şi intenționa să-l ducă până la capăt.

- E mai periculos decât în Botswana, argumentase el. Mai totdeauna se întâmplă câte ceva pe acolo. Mai întâi a fost războiul, apoi rebelii, iar apoi alți răuvoitori. Drumuri blocate, jafuri armate, chestii de-astea. Ce-o să se întâmple dacă faci o pană?

Era un risc pe care trebuia să şi-l asume, deşi nu-i plăcea că-l pune pe jar. Pe lângă faptul că simțea că este de datoria ei să facă drumul acesta, era foarte important să stabilească în mod clar ideea că ea va hotărî întotdeauna singură ce are de făcut. Nu putea să-l lase pe soțul ei să-şi bage nasul în treburile Agenției de detective nr. 1; altminteri, ar putea, pur şi simplu, să-i schimbe numele în Agenția de

detective (şi soţi) nr. 1. Domnul J.L.B. Matekoni este un mecanic excepţional, dar nu-i detectiv. E o chestiune de... Cum să-i spună? Subtilitate? Intuiţie?

Aşa că drumul la Bulawayo va fi făcut. Considera că e capabilă să aibă grijă de sine; majoritatea celor care dau de necaz îl caută cu lumânarea. Se aventurează în locuri unde nu au ce să caute; provoacă pe cine nu trebuie; nu reuşesc să interpreteze semnalele sociale. Mma Ramotswe ştia să se piardă în mulţime. Ştia cum să procedeze cu un tânăr care are un simţ exploziv al propriei importanţe, ceea ce, în opinia ei, e cel mai periculos fenomen înregistrat în Africa. Un tânăr cu o mitralieră e ca un teren minat. Dacă-l calci pe bătături - şi nu-i deloc greu s-o faci -, consecinţele sunt nefaste. Dar dacă te porţi cu mănuşi - îl tratezi cu respectul pe care îl visează astfel de oameni -, situaţia poate fi dezamorsată. Dar, în acelaşi timp, nu trebuie să fii nici prea pasiv, altminteri individul te-ar putea percepe ca pe un prilej să se afirme. Totul e o chestiune de apreciere a detaliilor psihologice ale situaţiei date.

Conduse toată dimineaţa. Până-n ora nouă trecu prin Mahalapye, satul în care se născuse tatăl ei, Obed Ramotswe. Se mutase la sud, în Mochudi, satul de unde se trăgea mama ei, dar aici fusese familia lui şi încă mai era, într-un fel, familia ei. Dacă s-ar plimba la întâmplare prin acest oraş şi ar intra în vorbă cu bătrânii,

e sigură că ar întâlni pe cineva care ştie cu exactitate cine-i ea, cineva care ar putea-o plasa într-un arbore genealogic complicat. Ar da peste veri de-a treia şi a patra spiță, rude îndepărtate care ar lega-o de oameni pe care nu i-a întâlnit niciodată şi printre care s-ar simți imediat ca la ea acasă. Dacă ar rămâne în pană cu dubita albă, ar putea bate la oricare dintre uşile acestea, ştiind că ar primi ajutorul pe care la botswanezi îl pot cere rudele oricât de îndepărtate.

Lui Mma Ramotswe îi era greu să-şi închipuie cum ar fi dacă n-ar avea nici o rudă. Ştia că există oameni care nu au pe nimeni pe lumea asta, nu tu unchi, nu tu mătuşi sau veri de orice grad; oameni care sunt singuri-singurei. Din motive greu,-de imaginat, mulți albi sunt singuratici, nu par să-şi dorească să aibă rude şi-s fericiți în solitudinea lor. Cât de singuri trebuie să fie - ca astronauții în spațiu, plutind în întuneric, dar fără acea coardă argintie care-i leagă pe cosmonauți de micuțul lor pântece de oxigen şi căldură. O clipă se lăsă furată de metaforă şi îşi imagină dubita albă în spațiu, plutind încet pe un fundal de stele, şi pe ea, pe Mma Ramotswe, de la Agenția de astronaute nr. 1, plutind imponderabilă, răsturnată cu capul în jos, legată de dubita albă printr-o frânghie subțire de rufe.

Se opri la Francistown şi bău o cană de ceai pe veranda unui hotel cu vedere la calea ferată.

O locomotivă Diesel, care remorca o garnitură de vagoane pline cu călători din nord, trase la peron; un mărfar încărcat cu minereu de cupru extras din minele din Zambia era garat, iar mecanicul stătea la taclale sub un copac cu un angajat al căilor ferate. Un câine cu un picior schilodit, leşinat de căldură, trecu şchiopătând pe acolo. Un copilaş curios, cu muci la nas, îi aruncă lui Mma Ramotswe priviri furişe, de după o masă, apoi se ascunse chicotind când ea îi zâmbi.

Urma trecerea frontierei şi coada ce înainta greoi în fața clădirii albe în care funcționarii în uniformă învârteau formulare prost tipărite şi ştampilau paşapoarte şi permise de trecere, plictisiți şi ceremonioşi în acelaşi timp. Odată încheiate formalitățile, îşi începu ultima parte a călătoriei, dincolo de colinele de granit ce se pierdeau în zarea albastru-deschis, printr-un aer care părea mai răcoros, mai curat decât arşița copleşitoare din Francistown. Apoi intră în Bulawayo, un oraş cu străzi largi, străjuite de palisandri şi verande umbroase. Avea unde să stea aici, casa unei prietene care venea uneori în vizită la Gaborone, unde o aştepta o cameră confortabilă, cu podeaua roşie lustruită şi răcoroasă şi acoperişul de stuf care făcea aerul dinăuntru la fel de tăcut şi reavăn ca atmosfera dintr-o peşteră.

- Mă bucur să te văd, o întâmpină prietena ei. Dar ce vânt te aduce?

- Caut pe cineva, îi răspunse Mma Ramotswe. Sau, mai curând, vreau să ajut pe cineva să dea de altcineva.

- Vorbeşti în şarade, râse prietena ei.

- Păi, hai să-ți explic, continuă Mma Ramotswe. Sunt aici ca să închei un capitol.

O găsi şi pe ea, şi hotelul fără nici un fel de probleme. Prietena lui Mma Ramotswe dădu câteva telefoane şi îi dădu numele şi adresa hotelului. Era o clădire veche, în stil colonial, situată pe drumul spre Matopos. Nu-i era prea clar cine ar putea să poposească acolo, dar părea bine întreținut şi, undeva, în fundal, era un bar zgomotos. Deasupra intrării principale era o plăcuță pe care scria cu litere albe, mici: Caria Smit, licențiată, autorizată să vândă băuturi alcoolice. Ajunsese la sfârşitul căutărilor ei şi, aşa cum se întâmplă, de regulă, la final, decorul era banal, deloc extraordinar; şi totuşi, era surprinzător faptul că persoana căutată exista într-adevăr şi se afla acolo.

- Eu sunt Caria.

Mma Ramotswe se uită la femeia din spatele biroului pe care se afla un maldăr de hârtii în dezordine. Pe peretele din spatele ei, prins deasupra unui fişet, se afla un calendar cu zilele în pătrățele viu-colorate; un cadou de la tipografie, pe care scria cu litere vizibile: Tipărit la Tipografia Matabele-land Ltd: Dumneavoastră gândiți, noi punem pe hârtie! îi veni ideea să-şi facă şi ea un calendar pentru

clienți: Aveți vreo bănuială? Sunați la Agenția de detective nr. 1. Dumneavoastră întrebați, noi răspundem! Nu, sună prea banal. Dumneavoastră vă plângeți, noi investigăm! Nu, nu toți clienții erau disperați. Noi rezolvăm! Da, aşa e mai bine, are demnitatea necesară.

- Iar dumneavoastră sunteți... se interesă femeia politicos, dar cu o urmă de suspiciune în glas.

Crede că-mi caut de lucru, reflectă Mma Ramotswe, şi se îmbărbătează să mă refuze.

- Mă numesc Precious Ramotswe, se prezentă ea. Sunt din Gaborone. Şi n-am venit să vă cer o slujbă.

Femeia zâmbi.

- Vîn atât de mulți, zise ea. Rata şomajului este atât de mare. Oameni care au urmat tot felul de cursuri sunt disperați să-şi găsească o slujbă. Ar face orice. In fiecare săptămână primesc zece, poate douăsprezece cereri; iar la sfârşitul anului şcolar, chiar şi mai multe.

- Vremurile sunt neprielnice? Femeia oftă.

- Da, cam aşa e de ceva timp încoace. Sunt mulți oameni la ananghie.

- Înțeleg, o compătimi Mma Ramotswe. Noi avem noroc acolo, în Botswana. N-avem parte de necazuri de genul ăsta.

Caria dădu din cap aprobator şi spuse îngândurată.

- Ştiu. Am locuit acolo câțiva ani. În urmă cu ceva ani, dar am auzit că lucrurile nu s-au schimbat prea mult. De-aia sunteți norocoşi.

- Preferați vechea Africă? Caria se uită la ea întrebătoare. Aceasta era o întrebare cu substrat politic şi va trebui să fie prudentă. Vorbi domol, alegându-şi cuvintele:

- Nu. Nu mi-e dor de perioada colonială. B Fireşte că nu. Nu tuturor albilor le-a plăcut asta, doar ştiți. Sunt sud-africană, dar am plecat din Africa de Sud, cât mai departe de apartheid. De-aia m-am mutat în Botswana.

Mma Ramotswe nu intenționase să o facă să se simtă prost. Întrebarea ei nu fusese insinuantă şi încercă să o liniştească.

- Nu asta am vrut să spun. Mă gândeam la vechea Africă, în care erau mai puțini oameni fără slujbe. Oamenii aveau un loc bine stabilit pe atunci. Fiecare ținea de satul lui, de familia lui. Aveau propria bucată de pământ. Multe dintre lucrurile astea s-au dus şi nu mai au nimic în afară de o cocioabă la marginea unui oraş. Nu-mi place această Africă.

Caria se relaxa.

- Da, dar nu putem opri timpul în loc, nu-i aşa? Africa se confruntă cu problemele astea acum. Trebuie să încercăm să ne descurcăm cum putem.

Se lăsă tăcerea. Femeia asta n-a venit să discute cu mine despre politică sau istoria Africii, reflectă Carla. De ce-o fi venit?

Mma Raiîîotswe se uită la mâinile ei şi la inelul de logodnă cu micuța piatră strălucitoare.

- Acum zece ani, începu ea, ați locuit aproape de Molepolole, la ferma condusă de Burkhardt Fischer. Vă aflați acolo când un american pe nume Michael Curtin a dispărut în împrejurări misterioase.

Se opri. Caria se holba la ea cu ochi sticloşi.

- N-am de-a face cu poliția, se grăbi să adauge Mma Ramotswe. N-am venit aici să vă iau un interogatoriu.

Caria rămase impasibilă.

- Atunci de ce doriți să vorbim despre asta? S-a întâmplat demult. A dispărut şi asta-i tot.

- Nu, o contrazise Mma Ramotswe. Asta nu-i tot. N-am nevoie să vă întreb ce s-a întâmplat, fiindcă ştiu exact ce s-a petrecut. Eraţi cu Oswald Ranta în coliba aia când a apărut Michael. A căzut într-o donga şi şi-a rupt gâtul. I-ați ascuns cadavrul deoarece lui Oswald îi era teamă că va fi acuzat de crimă. Asta s-a întâmplat.

Caria nu răspunse nimic, dar Mma Ramotswe observă că vorbele ei o şocaseră. Doctorul Ranta spusese adevărul, aşa cum crezuse ea, iar reacția Cariei confirma acest lucru.

- Nu l-ați ucis pe Michael, continuă ea. N-ați avut nici o vină. Dar ați ascuns cadavrul, iar mama lui n-a ştiut niciodată ce i s-a întâmplat cu adevărat. Aici ați greşit. Dar nu asta-i important. Important este faptul că mai puteți

face ceva ca să îndreptați răul. Veți fi în siguranță. Nu riscați nimic.

Vocea Cariei se transformase într-o şoaptă abia perceptibilă.

- Ce pot să fac? Nu-l mai putem readuce la viață.

- Puteți pune capăt căutărilor mamei, replică ea. Nu-şi doreşte nimic altceva decât să-şi ia rămas-bun de la fiul ei. Oamenii care au pierdut pe cineva reacționează adesea astfel. Nu există nici urmă de răzbunare în sufletul lor, vor doar să ştie ce s-a întâmplat. Asta-i tot.

Caria se lăsă pe spate în scaun, cu o privire abătută.

- Nu ştiu ce să zic... Oswald se va mânia dacă o să spun ceva...

Mma Ramotswe o întrerupse.

- Oswald ştie şi e de acord.

- Atunci de ce nu-i spune el? ripostă Caria, dintr-odată furioasă. El a făcut-o. Eu am mințit doar ca să-l acopăr.

Mma Eamotswe dădu din cap înțelegătoare.

- Da, fu ea de acord. Este vina lui, dar nu-i un om bun. Nu poate dărui nimic femeii aceleia, nici altcuiva, de altfel. Astfel de oameni nu sunt capabili să-i spună cuiva îmi pare rău. Dar dumneavoastră puteți. Puteți să vă întâlniți cu femeia asta şi să-i povestiți totul de-a fir a păr. Îi puteți obține iertarea.

Caria clătină din cap.

- Nu văd de ce... după atâta timp... Mma Eamotswe o opri.

- In plus, adăugă ea, sunteți mama nepotului ei. Nu-i aşa? I-ați refuza această mică alinare? Acum nu mai are fiu, dar există...

- Un băiat, spuse Caria. Îl cheamă Michael. Are nouă arii, aproape zece.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Trebuie să-i arătați copilul, Mma, o sfătui. Şi dumneavoastră sunteți mamă. Ştiți ce înseamnă să fii mamă. N-aveți nici un motiv să nu faceți asta. Oswald nu vă poate face nimic. Nu reprezintă un pericol.

Mma Ramotswe se ridică în picioare şi se îndreptă spre biroul la care stătea, supărată, nesigură. Caria.

- Ştiți că trebuie să faceți asta, zise ea. Luă mâna Cariei şi o strânse cu blândețe. Pe piele avea pete de pe urma expunerii la căldură, la altitudine si a muncii brute.

- Veți face asta, nu-i aşa, Mma? Este gata să vină în Botswana. Va veni peste o zi-două, dacă o anunț. Puteți pleca de aici? Doar pentru câteva zile?

- Am o secretară, răspunse Caria. Poate să-mi țină locul.

- Şi băiatul? Michael? Ar fi fericit să-şi întâlnească bunica, nu credeți?

Caria îşi ridică privirea.

- Da, Mma Ramotswe, aveți dreptate.

Porni spre Gaborone a doua zi şi ajunse acasă seara târziu. Menajera ei. Rose, locuise la ea, ca să aibă grijă de copii, care dormeau buştean la sosirea lui Mma Ramotswe. Se furişă în

camerele lor şi le ascultă respirația liniştită şi le mirosi sudoarea dulce de copii adormiți. Apoi, sfârşită de oboseală, se rostogoli în pat, văzându-se cu ochii minții încă la volan, cu ochii continuând să i se mişte îndărătul pleoapelor închise.

A doua zi dimineață, lăsă copiii în grija lui Rose şi se duse la birou devreme. Mma Makutsi ajunsese înaintea ei şi bătea la maşină, plină de zel, un raport.

- Domnul Letsenyane Badule, o anunță. Redactez raportul privitor la acest caz.

Mma Ramotswe ridică o sprânceană.

- Am crezut că vrei să aranjez eu lucrurile. Mma Makutsi se bosumflă.

- La început n-am avut destul curaj, mărturisi ea. Ieri, însă, a trecut pe aici şi a trebuit să B vorbesc cu el. Dacă l-aş fi văzut venind, aş fi putut să încui uşa şi să agăț cartonaşul cu închis. Dar a intrat până să pot face ceva.

- Şi? o îmboldi Mma Ramotswe.

- Şi i-am zis că nevasta lui e rea de muscă.

- Şi cum a reacționat?

- S-a întristat. Părea foarte afectat. Mma Ramotswe schiță un zâmbet amar.

- Nu mă mir, comentă ea.

- Da, dar apoi l-am sfătuit să nu ia nici o măsură. Soția nu făcea asta pentru ea, ci de dragul copilului. S-a încurcat cu un bărbat bogat doar ca să se asigure că fiul ei o să aibă parte de o educație aleasă. I-am spus că mi se

pare un gest altruist şi că ar fi mai bine să lase lucrurile aşa cum sunt.

Mma Ramotswe rămase perplexă.

- Şi te-a crezut? întrebă sceptică.

- Da, răspiţnse Mma Makutsi. Nu-i un bărbat prea sofisticat. 'Mi s-a părut destul de mulţumit.

- Sunt uluită, replică Mma Ramotswe.

- Ei bine, asta 'e, spuse Mma Makutsi. El e fericit. Soţia continuă să fie fericită. Băiatul primeşte o educaţie aleasă. Iar amantul soţiei şi nevasta lui sunt fericiţi, de asemenea. Iată o rezolvare pe cinste.

Mma Ramotswe nu era convinsă. Rezolvarea aceasta avea un defect etic esenţial, dar, ca să pună punctul pe i, i-ar lua şi mai mult timp de gândire şi discuţii. Va trebui să dezbată pe larg problema cu Mma Makutsi când va avea timp. Mare păcat, reflectă ea, că Revista de criminologie nu are o rubrică exact pentru astfel de cazuri. Ar fî putut să le scrie şi să le ceară sfatul în problema aceasta delicată. Poate ar putea, oricum, să-i scrie redactorului-şef, să-i propună numirea unui redactor specializat care să răspundă cititorilor. In mod clar, revista ar fî mult mai accesibilă.

Urmară câteva zile liniştite, în care, încă o dată, nu avură nici un client şi putură să se ocupe de treburile administrative. Mma Makutsi îşi unse maşina de scris şi cumpără un ibric nou pentru prepararea ceaiului de rooibos. Mma Ramotswe le scrise vechilor ei

prieteni şi aduse la zi bilanțul, pentru sfârşitul anului financiar. Nu câştigase o grămadă de bani, dar nici nu lucrase în pierdere, în plus fusese fericită şi se distrase bine. Asta era mai important decât o balanță rotunjoară. De fapt, cugetă ea, bilanțurile ar trebui să conțină o rubrică specială intitulată Fericire, pe lângă venituri, cheltuieli şi altele. În bilanțul ei, cifra aceasta ar fi foarte mare, conchise ea.

Dar nu se compara nici de departe cu fericirea lui Andrea Curtin, care sosi trei zile mai târziu şi care îi întâlni în aceeaşi după-amiază, în biroul Agenției de detective nr. 1, pe mama nepotului ei şi pe nepot însuşi. În timp ce rămase singură cu Caria pentru a-i povesti ce se întâmplase în noaptea aceea, în urmă cu zece ani, Mma Ramotswe luă băiețelul la plimbare şi-i arătă râpele granitice ale lui Kgale HilI şi petele albastre din zare, care erau apele zăgăzuite de stăvilar. Era un băiat politicos, foarte serios, interesat de pietre, şi se tot oprea să scormonească după câte o bucată de rocă sau să culeagă pietricele.

- Acesta este cuarț, îi explică, arătându-i o bucată de rocă albă. Câteodată se găseşte aur în cuarț.

Ea luă roca şi o examina.

- Îți plac pietrele?

- Vreau să mă fac geolog, îi spuse el pe un ton solemn. La noi în liotei stă, din când în când, un geolog. El mă învață să deosebesc rocile.

Ii zâmbi încurajator.

- Ar fi o slujbă interesantă, comentă ea. Aproape ca şi munca de detectiv. Cauți lucruri.

Îi dădu înapoi bucata de cuarț. Când o luă, copilului îi căzu privirea pe inelul de logodnă şi-i reținu mâna o clipă, uitându-se la inelul de aur şi la pietricica strălucitoare.

- Zirconiu, diagnostică el. Le fac să semene cu diamantele. Sunt aproape ca originalul.

Când se întoarseră. Caria şi americanca stăteau una lângă cealaltă, iar figura femeii mai în vârstă exprima pace, aproape bucurie, ceea ce-i spunea lui Mma Ramotswe că îşi atinsese scopul.

Băură ceai împreună, doar privindu-se una pe cealaltă. Băiatul avea un cadou pentru bunică, o bucată de steatit pe care o sculptase chiar el. Ea îl primi şi îl sărută cum ar fi făcut orice bunică.

Mma Ramotswe avea un cadou pentru americancă, un coş pe care îl cumpărase, nici ea nu ştia de ce, de la o femeie de pe marginea drumului, la Prancistown. Femeia era disperată, iar Mma Ramotswe, care nu avea nevoie de coş, îl cumpărase ca s-o ajute. Era un coş tradițional botswanez, cu model în împletitură.

- Semnele astea de aici sunt lacrimi, îi explică ea. Girafa le dăruieşte femeilor lacrimile ei, iar ele le împletesc în coş.

Americanca primi coşul politicoasă, cum era obiceiul în Botswana, cu ambele mâini. Cât de nepoliticoşi sunt oamenii care primesc darurile

cu o singură mână, de parcă le smulg de la cel care le oferă; ea ştia lecţia.

- Sunteţi foarte amabilă, Mma, spuse ea. Dar de ce şi-a dat girafa lacrimile?

Mma Ramotswe dădu din umeri. Nu-şi pusese niciodată problema.

- Bănuiesc că înseamnă că toţi avem ceva de dăruit, zise ea. Iar girafa nu are altceva în afară de lacrimi.

Oare asta să însemne? se întrebă ea. Un moment îşi închipui că vede o girafă privind iscoditor printre copaci, cu trupul ei ciudat, cocoţat parcă pe catalige, camuflat de frunze; cu obrajii ei catifelaţi, umezi, şi cu ochii înlăcrimaţi; şi se gândi la toate frumuseţile plaiurilor africane, la râsete şi la iubire.

Băiatul se uită la coş.

- E adevărat, Mma? Mma Ramotswe îi zâmbi.

- Sper că da, îi răspunse ea.